TEISĖ

TEISĖS MOKSLŲ ir PRAKTIKOS LAIKRAŠTIS

LEIDŽIA LIETUVOS TEISININKŲ DRAUGIJA

Nr. 50

Sausis — Vasaris

1940

TURINYS.

1. Leidžiamų įstatymų redakciniai trūkumai — *Č. Butkys* 1
2. Teismo medicinos ekspertyzė — *Petras Veteikis* 8
3. Šalintini ipotekos formalumai — *St. Pračkaila* 25
4. Reikėtų pakeisti Civilinių įstatymų X t. 1 d. ir Civ. teisenos įstatymo atgyvenusius nuostatus — *J. Januška* 33
5. Sovietų Sąjungos, Lietuvos, Latvijos ir Estijos tarpusavio pagalbos paktai — *Dr. G. Rutenbergas* 41
6. Teismo kalba — *Adv. Vs. Bojevas* 50
7. Reikia atgaivinti Civil. teis. įst. 1162 str. papildymą — *K. Navasaitis* 54
8. Liudytojų atlyginimas — *J. Kairys* 57
9. Buvusieji Vilniaus teismai — *J. Mičiulis* 60
10. Trečiojo Reicho kaimų ir miestų savivaldybių įstatymas — *Dipl. teis. M. Klimkaitis* 64
11. 1939 metų rugsėjo 2 d. Lenkijos amnestijos įstatymas — *A. Dilys* 69
12. Dėl tardytojų atlyginimo — *J. Mika* 71
13. Teisinės terminijos projektas 73
14. Žinios apie bylų eigą 75
15. Lietuvos Teisininkų Draugijos 1940 metų visuotinio susirinkimo protokolas 82
16. Juridinės literatūros naujienos 86
17. Korektūros klaidų atitaisymas 90

Oficialinė dalis

1. Respublikos Prezidento įsakymai 1
2. Teisingumo Ministro įsakymai 4
3. Teisingumo Ministro bendraraščiai 8

TEISĖ

TEISĖS MOKSLŲ IR PRAKTIKOS LAIKRAŠTIS
LEIDŽIA LIETUVOS TEISININKŲ DRAUGIJA

Nr. 50 | ***Sausis - Vasaris*** | *1940 m.*

Č. Butkys

Leidžiamų įstatymų redakciniai trūkumai.

Įstatymai skelbiami visiems gyventojams, todėl niekas negali pasiteisinti įstatymų nežinojimu.

Pastaruoju laiku iš spaudos teko sužinoti, jog vyriausybė yra susirūpinusi, kad „Vyriausybės Žinios", kuriose skelbiami įstatymai ir vyriausybės įsakymai, būtų prieinamos kaip galimai didesnei gyventojų masei. Matyt, tuo norima padaryti realiu dalyku juridinę fikciją, sakančią, kad niekas negali pasiteisinti įstatymų ir įsakymų nežinojimu.

Bet, jei norima, kad visi piliečiai įstatymus žinotų, tai neužtenka, kad jie juos pasiskaitytų, o reikia, kad juos ir suprastų. Toks noras iškelia tam tikrus reikalavimus, kad įstatymai ir įsakymai būtų rašomi aiškia kalba ir kad jie būtų suderinti vieni su kitais.

Deja, mūsų įstatymų leidimo technika tobulumu nepasižymi. Šį tvirtinimą pailiustruosiu keliais pavyzdžiais. Tie pavyzdžiai ne specialiai parinkti, o atsitiktinai; dėl tų įstatymų, kurie čia bus suminėti, man teko vienu ar kitu būdu spaudoje ar pasitarimuose išsitarti.

I.

Vienas ir tas pats įstatymas įvairiai vadinamas. 1936 metais Civilinio proceso įstatymas pradedamas vadintis Civilinės teisenos įstatymu (Vyriausybės Žinių Nr. Nr. 527/3657,

546/3801, 560/3892). Bet vėliau Vyriausybės Žinių Nr. 562/3903 vėl pasirodė Civilinio proceso įstatymo pakeitimas.

Mes, teisininkai, suprantame, kad čia kalbama apie tą patį įstatymą. Tik kai kam atrodė būsią geriau žodį „procesas" pakeisti lietuviška „teisena", nors universitetas ir šiandien nuo „proceso" neatsisako.

Įstatymai skelbiami visiems piliečiams, bet ne vien teisininkams ir kalbininkams. Todėl eilinis pilietis galėjo ir nesusiorientuoti, kad proceso ir teisenos pakeitimai liečia vieną įstatymą.

II.

Bet ir tame pačiame įstatyme arba įsakyme reikia stengtis visur vartoti tuos pačius žodžius vienai sąvokai apibūdinti.

Paimsime porą vietų iš neseniai išleistų (Vyr. Žin. Nr. 687/5142) Kaimo statybos įstatymui vykdyti taisyklių.

§ 7. Atskirose sodybose atstumai tarp trobėsių turi būti ne mažesni, kaip:

1) 6 metrai, jei abu trobesiai iš nedegamos medžiagos su tokiais pat stogais;

2) 8 metrai, jei abiejų trobesių stogai iš nedegamos medžiagos;

3) 10 metrų, jei toje pačioje sodyboje vieno trobesio stogas iš degamos medžiagos, o antro iš nedegamos medžiagos;

4) 12 metrų, jei abu trobesiai su sienomis iš nedegamos medžiagos, o stogai iš degamos medžiagos yra be ugniai kūrenti įrengimų;

5) 14 metrų, jei abu trobesiai su sienomis iš nedegamos medžiagos, o stogai iš degamos medžiagos, yra su ugniai kūrenti įrengimu;

6) 16 metrų, jei abiejų trobesių sienos ir stogas iš nedegamos medžiagos ir juose nėra ugniai kūrenti įrengimų;

7) 18 metrų, jei abiejų trobesių sienos ir stogai iš degamos medžiagos ir juose yra ugniai kūrenti įrengimai.

Ką gi matome, palyginę 4 ir 6, o vėliau 5 ir 7 pastraipas? Ketvirtoje pastraipoje įrašyta sąlyga: „yra be ugniai kūrenti įrengimų", o šeštoje: „juose nėra ugniai kūrenti įrengimų".

Man, teisininkui, atrodo, kad pirmuoju ir antruoju atveju ta pati sąlyga, bet aš nesu specialistas statytojas, ir gal būt rei-

kėjo šią sąlygą antruoju atveju kitaip apibūdinti, negu pirmuoju, nes, gal būt, trobesiuose su sienomis nedegamos medžiagos ir stogu iš degamos medžiagos kitoniški ugniai kūrenti įrengimai, nekaip trobesiuose su sienomis ir stogu iš degamos medžiagos.

Bet, palyginus 5 ir 7 pastraipas: „yra su ugniai kūrenti įrengimu“ ir „juose yra ugniai kūrenti įrengimai“, atrodo, kad visi keturi skirtingi vienos sąvokos apibūdinimai yra vien stilistikos dalykas. Mat, grožinėje literatūroje nepriimtini ir peiktini pakartojimai; ten kiekvienu atveju reikia surasti ar naujus žodžius ar naują formą.

Štai Lietuvos Aide (Nr. 45/5254) kritikas A. Barulis sielojasi dėl posakio: „Besibastydamas, saulei tekant, jis p a s i e k ė ežerą, smailia alkūne p a s i e k i a n t į girią“.

Bet įstatymai ne beletristika, ir čia pastovumas, jei būtų ir pakartojimas, tik sveikintinas reiškinys: mažiau bus neaiškumo ir abejojimo.

Bet ir kituose paragrafuose taisyklių autoriai tęsia savo stilistiką. Štai ji:

§ 2. Tirščiau apgyventomis vietovėmis gali būti laikoma bažnytkaimiai, įvairūs miestelio pobūdžio grupiniai užstatymai, v i e n s ė d ž i a i s i š s k i r s t y t ų k a i m ų k a i m a v i e t ė s ir vietos, turinčios palankias sąlygas tirščiau apgyvendinti.

§ 33. Kaimo statybai situacijos planus gali sudaryti patys statybos leidimo prašytojai, arba, jų prašomi, nemokamai sudaro Žemės Ūkio Rūmų agronomai, Žemės Ūkio Rūmų statybos technikai, k a i m u s į v i e n k i e m i u s skirstantieji matininkai, nusausinimo darbus kaime dirbantieji kultūrtechnikai ir valsčiaus sekretoriai.

Labai malonu, kad taisyklių autoriai žino visus vartotinius išsireiškimus, vieni skirsto kaimus vienkiemiais, kiti — viensėdžiais, bet vis dėlto reikėjo pasirinkti vieną terminologiją, bent pastaruoju laiku vartojamą Žemės tvarkymo įstatyme.

Pagaliau nurodysiu dar vieną vietą.

§ 13. Sodybos ribos turi būti aptvertos tvora, apsodintos medžiais arba apželdintos gyvatvorėmis. Š i a u r ė s, v a k a r ų i r r y t ų s o d y b o s turi būti apsodintos medžiais, tinka-

mais užvėjai sudaryti. Medžių užvėjos gali nebūti ten, kur vietos sąlygos sudaro natūralią užvėją.

Kas čia tos šiaurės, vakarų ir rytų sodybos? Jei būtų pas mus palikti kaimai, tai gal ir būtų galima suprasti, bet dabar, išskirsčius kaimus viensėdžiais, darosi visai nesuprantama. Čia matyt Vyriausybės Žinių korektūros klaida, praleistas dar vienas žodis „ribos".

Reikia pasakyti, kad Vyriausybės Žinių korektūra labai nerūpestinga, ji net nesugeba patikrinti, kad nebūtų sukeista puslapių numeracija bei parašytas tinkamas Vyriausybės Žinių numeris.

III.

Bet nepakanka vienodos terminologijos tik vieno įstatymo straipsnių ribose, reikia, kad visi įstatymai, kalbėdami apie vieną dalyką, tą dalyką vadintų tuo pačiu žodžiu.

Mes turime du garsius įstatymus: Vekselių įstatymą ir Čekių įstatymą. Tie įstatymai pagarsėjo ne savo turiniu, bet kalbos naujenybėmis. Dar vis yra nemaža teisininkų, kurie tvirtina, kad tų kalbos naujenybių negalį suprasti ir joms aiškinti turį įstatymus skaityti svetima kalba.

Bet faktas įvyko, tad ir paskesni įstatymai tų įstatymų terminologijos turi laikytis, kai jie paliečia dalykus, susijusius su vekselių ir čekių įstatymų dėsniais.

Bet, deja, ir to pasigendame. Vekselių įstatymas (V. Ž. Nr. 619/4388) kalba apie įrašytinius vekselius, ir tokį vekselį užpildžiusį asmenį vadina v e k s e l i o d a v ė j u, vekselį akceptavusį — p r i ė m ė j u, įsirašiusius kitoje pusėje — p e r r a š i n i n k a i s, o paprastuose vekseliuose tą, kuris duoda vekselį, vadina p a s i r a š y t o j u. Ir toliau (78 straipsnis) paprastojo vekselio pasirašytojo atsakomybę prilygina įsakytinio vekselio priėmėjo atsakomybei, bet ne davėjo, kuris, greičiausia, prilygsta perrašininkams.

O tame pačiame Vyriausybės Žinių numeryje paskelbtas Žyminio mokesčio įstatymo pakeitimas (eil. Nr. 4396) šitos Vekselių įstatymo terminologijos nesilaiko.

To pakeitimo 50^1 straipsnio pradžioje sakoma:

Vekselių davėjai ir 39 str. 3^1 *a* ir *b* p. nurodytais atvejais vekselių priėmėjai...

Aš suprantu, kad čia „vekselių davėjai“ vadinami priimta ligi šiol pas mus terminologija, tai yra tie, kurie išduoda savo vekselius, vis tiek ar tie vekseliai įsakytiniai, ar paprastieji.

Todėl įstatymo pakeitime turėjo būti pasakyta kitaip: „Paprastųjų vekselių pasirašytojai, įsakytinių vekselių davėjai ir 39 str. 3^1 *a* ir *b* p. nurodytais atvejais vekselių priėmėjai“.

IV.

Tame pačiame Žyminio mokesčio įstatyme (Vyr. Žin. Nr. 595/4155) mes randame:

§ 84. Žyminis mokestis ir baudos ieškomos valstybės mokesčių imamąja tvarka.

Žyminis mokestis ir baudos turi tą pirmumą, kurį turi su nekilnojamuoju turtu nesusijusios mokestinės liekanos.

Mėnesinė bauda neimama.

Turiu prisipažinti, kad perskaitęs paskutinį sakinį „mėnesinė bauda neimama“, buvau tiek naivus, jog pakartotinai peržiūrėjau visą Žyminio mokesčio įstatymą, ieškodamas jame nuostatų apie mėnesinės baudos ėmimą. Bet, neradęs jame jokių nuostatų apie mėnesinę baudą, pradėjau galvoti, iš kur ta bauda atsirado ir kas norėta tais žodžiais pasakyti. Pasirodė, kad mane suklaidino įstatymo lakoniškumas.

Ar nevertėtų, įrašant iš kitų įstatymų nuostatus, aiškiau juos apibūdinti, kad pilietis iš karto suprastų, ką įstatymų leidėjas turi galvoje.

Ar negeriau būtų vietoj lakoniško „mėnesinė bauda neimama“ pasakyti taip: „Įstatymu apie valstybės mokesčių imamąja tvarka nustatyta mėnesinė bauda neimama“.

V.

Dabar keletas pastabų dėl pačios formos keičiant įstatymus, kitaip sakant, skelbiant įstatymų pakeitimus.

Vyriausybės Žiniose buvo paskelbta, kad Civilinio proceso įstatymo pakeitimo 8 paragrafas panaikinamas, o daugis teisininkų suprato, kad Civilinio proceso įstatymo 8 straipsnis panaikintas.

Tas faktas ryškiausiai parodo, kaip nevykusiai kai kada redaguojami pakeitimai. Deja, ir pastaruoju laiku nuo tų metodų neatsisakyta (V. Ž. 609/4276).

Štai tas pakeitimas (Vyr. Žin. Nr. 408/2816).

Civilinio proceso įstatymų pakeitimas (Įst. rink. XVI t.).

1.

Civilinio proceso įstatymų 1103 str. 6 p. panaikinimas.

2.

Civilinio proceso įstatymų 1117 str. pakeičiamas taip: Nekilnojamąjį turtą surašant nustatoma jo kaina...

3.

Civilinio proceso įstatymų 1118 str. panaikinimas.

4.

Civilinio proceso įstatymų 1162 str. papildomas taip: Pripažinimo mokesčiai sumokami arba nuo įkainotosios sumos (1117 str.) arba nuo sumos, už kurią turtas įgytas varžytynėse, dėstis kuri šitų sumų didesnė.

5.

Civilinio proceso įstatymų 1182 str. pakeičiamas taip: Antrosios varžytynės daromos pirmųjų tvarka.

Tačiau iš antrųjų varžytynių turtas gali būti parduotas ir pigiau kaip už įkainotąją sumą, bet ne pigiau, kaip už 50% šitos sumos. Antrosioms varžytynėms naujai surašyti bei įkainoti turto nereikia.

6.

Civilinio proceso įstatymų 1187 str. pakeičiamas taip: Antrosioms varžytynėms neįvykus, įkaitinis kreditorius gali prašyti palikti turtą jam už 50% įkainotosios sumos, jeigu tik

jis nebuvo varžytynėse pasiūlęs brangiau; tuo atsitikimu jis gali pasilikti turtą tik už varžytynėse pasiūlytąją kainą.

7.

1182 ir 1187 str. pakeitimai taikomi ir varžytynėms tokių nekilnojamųjų turtų, kurie buvo įkainoti prieš pradedant šiam įstatymui veikti su tuo skirtumu, kad nurodytąja šiuose straipsniuose įkainotąja suma reikia laikyti mokesčių inspektoriaus įkainojimas.

8.

Šis įstatymas pradeda veikti nuo 1933 m. kovo mėn. 14 d. ligi 1934 m. spalių mėn. 1 d.

Čia pacituoto pakeitimo formą galima pateisinti, nes buvo manyta išleisti įstatymo pakeitimus trumpam laikui, laikinai veikti. Tačiau reikėjo pasirinkti kitą būdą; užuot naikinus atskirus įstatymo straipsnius, kurie lyg automatiškai po pusmečio turėjo vėl atgyti, — o tai neįmanoma ir dėl to būtų daug painiavos ir komplikacijų—, reikėjo tų straipsnių veikimą sustabdyti ir jų vietoj paskelbti laikinojo pobūdžio taisykles.

Dabar, panaikinus to pakeitimo laikinumą, pakeitimai pasidarė neryškūs: pirmoje vietoje yra ne įstatymo straipsnių, o pakeitimų numeracija. Ir kiek be reikalo pasikartojo žodžiai: „Civilinio proceso įstatymų".

VI.

Pagaliau dar vienas klausimas: ar keičiant atskirą įstatymo straipsnį, reikia jį visą ištisai pakartoti nauja redakcija, ar tik pažymėti, kas jame keičiama?

Deja, ir šiuo klausimu nematyti pastovumo, vieną kartą daroma vienaip, kitą kitaip.

Paimkime Civilinės teisenos įstatymo pakeitimą (Vyr. Žin. Nr. 684/5088):

1086. Papildomas taip: 1, 2 ir 3 p. nuostatai skoloms, kilusioms iš alimentinių prievolių, netaikomi.

1087. Papildomas taip: 4) iš sumų, gaunamų iš alimentinių prievolių ir iš mokamų valstybės tarnautojams vaikų priedų.

1096. 2 p. žodžiai: „pavesti teismo antstoliui" išleidžiami.

Gal būt, tokiu būdu daromi pakeitimai teisininkams yra patogūs, jie iškarto atkreipia jų dėmesį: ką reikia turimoje įstatymų knygoje į tekstą įrašyti arba ką reikia išbraukti. Bet eiliniam piliečiui, kuris retai įstatymų knygas savo namuose turi, tie pakeitimai nieko nesako. Kažin kas dabar netaikoma skoloms, kilusioms iš alimentinių prievolių, bet, ką reiškia tie 1, 2 ir 3 p. nuostatai, vienas Dievas težino.

Iš duotų pavyzdžių mes matome, kad įstatymai turėtų būti rūpestingiau redaguojami tiek kalbos, tiek ir formos atžvilgiu, kad turi būti jiems nustatytas tam tikras vienodumas.

Vertėtų kiekvieną naują įstatymo projektą suderinti su anksčiau išleistais įstatymais ir žiūrėti, kad projektų ir forma ir kalba būtų tinkamos .

—/—

Petras Veteikis

Teismo medicinos ekspertyzė.

I.

Teismo medicinos ekspertyzės kilmė ir jos teisinė padėtis.

Ekspertyzės uždavinys — padėti teismui teisingai išspręsti bylą. Todėl ir nenuostabu, kad visų civilizuotų tautų baudžiamosios teisenos įstatymai ekspertyzę laiko labai reikšmingu dalyku, nors ji yra pati naujausia teismo įrodymų rūšis. Neretai tiktai vienų ekspertų nuomone esti pagrindžiamas teismo sprendimas, ir tuo būdu, kad ir netiesiog, ekspertų nuomonė nulemia teisiamojo asmens likimą. Ypatingą reikšmę turi teismo medicinos ekspertyzė, be kurios tam tikros rūšies baudžiamose bylose būtų visai neįmanoma padaryti šiokį ar tokį teismo sprendimą.

Teismo medicinos ekspertyzės užuomazgą randame kanonų teisėje. Kanonų teisė įpareigoja teismą nužudymo ir sužalojimų bylose kviestis gydytojus ir išklausyti jų nuomonę, sprendžiant nusikalstamojo darbo faktą. Kanonų teisėje buvo jau nusistojęs vadinamų „peritorim medicorum judicium“ institu-

tas, kuris vėliau kanonistams ir glosatoriams turėjo labai didelę reikšmę. Taip pat ir Karolina[1]) buvo įpareigojusi teismus negyvus kūnus tirti drauge su gydytojais. Tai buvo tiktai teismo medicinos ekspertyzės užuomazga, kuri paskui nuolat tobulėjo ir pasidarė tokia svarbi naujųjų laikų baudžiamosios teisenos įstatymais.

Prieš kalbėdamas apie reikšmę, kurią teismo medicinos ekspertyzei teikia veikiantis mūsų Baudžiamosios teisenos įstatymas, norėčiau šiek tiek paanalizuoti pačios ekspertyzės teisinę padėtį.

Kas gi yra ekspertyzė? Ar tai yra savarankiškas teismo įrodymas, o jeigu taip, tai kurios rūšies įrodymas? Jeigu ekspertyzė nėra savarankiškas teismo įrodymas, tai prie kurios rūšies įrodymų ji priskirtina?

Šiuo klausimu juridinėje literatūroje yra įvairių nuomonių, kurių svarbiausios šios:

1. Ekspertyzė nesanti savarankiškas teismo įrodymas. Vieni šios srovės atstovai ekspertyzę lygina su teismo daromais asmeniniais apžiūrėjimais, o kita srovė tą pačią ekspertyzę lygina su liudytojų parodymais.

2. Antrąja pažiūra ekspertyzė nesanti joks teismo įrodymas. Ekspertai esą tik tam tikri tiriamųjų klausimų moksliški arba fakto teisėjai *(judices facti)*.

3. Trečiąja pažiūra ekspertyzė esanti savarankiški įrodymai, visiškai skirtingi nuo kitų teismo įrodymų.

1. Ekspertyzė nėra savarankiškas teismo įrodymas. Pirmajai pažiūrai prancūzų literatūroje atstovauja Bonė, vokiečių — Fejerbachas ir rusų — Spasovičius. Jų nuomone, ekspertai esą lyg tam tikri teisėjų padėjėjai. Tardytojai arba teisėjai, atlikdami įvairius apžiūrėjimus, tais atsitikimais, kai kuriai nors bylos aplinkybei tiksliau pažinti reikia tam tikrų specialių mokslo, meno, amato ar kitos srities žinių, gali kviesti savo padėjėjais tų sričių specialistus. Žodžiu, ekspertai padeda teismui orientuotis tais specialiais klausimais, kurie dėl tam tikrų savumų teismui neprieinami. Ekspertyzė, šios srovės žmonių nuomone, nėra kažkoks savarankiškas teis-

*) 1532 m. išleistas Karolio V baudž. statutas, kuris veikė Vokietijoje ligi XVIII a.

mo įrodymas, o tik paprastas tardytojo ar teisėjo su savo pagelbininkais tam tikro tiriamojo objekto apžiūrėjimas.

Su šita pažiūra, kad ekspertai tėra paprasti teisėjo padėjėjai, negalima sutikti dėl daugelio priežasčių. Pirmiausia, šita nuomone, ekspertai neturi jokio savarankiškumo, ir, be tardytojo ar teisėjo priežiūros, jie negalėtų atlikti jokio savarankiško veiksmo. O praktikoje ekspertų savarankiškumas yra aiškiai užfiksuotas beveik visų valstybių, jų tarpe ir mūsų, Baudžiamosios teisenos įstatymuose. Įvairiausios analizės ir tyrimai ligoninėse yra savarankiškai atliekami medicinos ekspertų be jokios tardytojo ar teisėjo priežiūros. Be to, ekspertų nuomonės gali būti pareikštos ir be jokio apžiūrėjimo, tiesiog abstrakčiais klausimais.

Darant teismo medicinos ekspertyzę, tardytojo ir gydytojo funkcijos yra visiškai skirtingos. Čia ypač noriu pabrėžti, kad gydytojas, darydamas šios rūšies ekspertyzes, yra visiškai savarankiškas, ir visais atsitikimais tardytojas jo darbui negali turėti jokios įtakos.

Aplamai, reikia pasakyti, kad, darant teismo medicinos ekspertyzę, tardytojo vaidmuo yra grynai juridinio pobūdžio, t. y. tardytojas prižiūri, kad būtų laikomasi visų įstatymuose išdėstytų formalumų, bet jis jokiu būdu negali kištis į medicinos eksperto darbą.

Tokia pat pažiūra (kad ekspertyzė nėra savarankiškas teismo įrodymas) yra dar ir kitos srovės, kuri ekspertyzę lygina su liudytojų parodymais. Šita srovė turi mažai pasekėjų. Tai pažiūrai susidaryti, matyt, sudarė pagrindą anglų teisė, kuri bent iki paskutinių laikų nežinojo „eksperto“ sąvokos, ir ekspertų parodymus lygindavo su liudytojų parodymais. Kai kurie tos srovės atstovai, kaip Titmanas ir Šneideris, tvirtina, kad ekspertai esą išmokslinti liudytojai.

Kad ekspertyzę būtų galima lyginti su liudytojų parodymais, negalima sutikti. Esminis skirtumas yra tarp ekspertų galutinos išvados ir liudytojų parodymų. Ekspertai reiškia savo nuomonę, o liudytojai atpasakoja faktus. Tarp fakto ir nuomonės yra didelis skirtumas. Tam tikri faktai gali būti labai preciziškai nustatyti, visą šimtą nuošimčių patikrinti bei atpasakoti. To visai negalima pasakyti apie ekspertų reiškiamą nuomonę. Yra labai paplitęs posakis, kur du gydytojai, ten trys

nuomonės. Iš esmės šitas posakis yra teisingas ir neperdėtas. Nė viena mokslo šaka nėra pasiekusi tobulybę, ir todėl nenuostabu, kad labai dažnai dėl bet kokio tiriamojo objekto būna kelios viena kitai visai priešingos nuomonės. Taigi matome, kad nuomonė negali būti bet kuriuo atveju visai kategoriškai pareikšta. Štai dėl ko ekspertas reiškia nuomonę, o ne tvirtina faktą. Tarp liudytojų ir ekspertų yra dar ir kitų skirtumų. Liudytojas pasitenkina tik tam tikrų jam žinomų faktų atpasakojimu. Liudytojo prievolė pasakyti „tikrą tiesą ir tik tiesą, nedidinant ir nemažinant jam žinomų aplinkybių ir parodant visa taip, kaip kad atsitiko". Jam „neleidžiama kalbėti apie pašalines aplinkybes bei kartoti nežinia kieno leidžiamus gandus" (B. t. į. 717—718 str. str.). Ekspertai, prieš reikšdami savo nuomones, gali daryti įvairiausius tyrinėjimus, susipažinti su tiriamo dalyko moksline literatūra ir pan. Liudytojas yra asmuo, kuris kiekvienu konkrečiu atsitikimu negali būti pakeistas kitu asmeniu, o ekspertai gali būti keičiami.

Todėl nėra jokio pagrindo ekspertyzės lyginti su liudytojų parodymais. Baudžiamosios teisenos įstatymai skiria liudytojus nuo ekspertų. Tokios pažiūros laikėsi ir rusų Senato praktika.

2. Ekspertai yra tam tikri tiriamųjų klausimų moksliški fakto teisėjai.

Šitos pažiūros šalininkai įrodinėja, kad ekspertyzė nėra joks teismo įrodymas, kad ekspertai yra tam tikri teisėjai, sprendžią klausimus, kuriems suprasti reikia specialinių žinių mokslo, meno, amato, verslo arba kito kurio darbo srities. Rusų teisinėje literatūroje žymiausias šios srovės atstovas yra prof. Vladimirovas. Jis įrodinėja, kad medicinos ekspertų nuomonė yra tolygi prisiekusiųjų posėdininkų sprendimui. Baudžiamajame procese medicinos ekspertai naudojąsi tokiomis teisėmis, kaip kad ir prisiekusieji posėdininkai. Kaip prisiekusiųjų posėdininkų sprendimo nesą galima kritikuoti, taip panašiai ir medicinos ekspertų nuomonė negalinti būti baudžiamojo teismo tikrinama ir kritikuojama. Medicinos eksperto nuomonė negalinti būti kritikuojama dėl to, kad ekspertai apskritai naudojasi tokiomis kvalifikacijomis, kurios teismui nesančios prieinamos. Būtų nelogiška, sako Vladimirovas, reikalauti iš ekspertų nuomonės tais klausimais, kuriems spręsti teismas nėra kompetentingas, ir paskui leisti ekspertų nuomonę kritikuoti. Jeigu teismas kuriuo

nors klausimu gali pats pareikšti savo nuomonę, tai nesą reikalo tuo klausimu dar kreiptis į ekspertus. Bet jeigu jau ekspertas pašauktas, tai teismas privaląs jo nuomonę respektuoti. Kai medicinos ekspertas pareiškia nuomonę, kad tam tikras asmuo mirė, sakysim, nuo asfikcijos, tai, pasak Vladimirovo, būtų nelogiška tokiu atsitikimu leisti teismui įrodinėti, kad tas asmuo mirė ne nuo asfikcijos, bet dėl kurios nors kitos priežasties. Vladimirovas labai smulkiai nagrinėja medicinos ekspertų ir prisiekusiųjų posėdininkų padėtį, nustatytą baudžiamosios teisenos įstatų, ir prieina išvadą, kad medicinos ekspertų nuomonė yra visiškai tolygi prisiekusiųjų posėdininkų sprendimui, kad ekspertai yra tam tikri savo specialybės srities teisėjai. Čia pat turiu pabrėžti, kad prof. Vladimirovas su prisiekusiųjų posėdininkų sprendimu lygina tiktai teismo medicinos ekspertų nuomonę.

Su tokia Vladimirovo nuomone negalima sutikti štai dėl ko. Pripažinę, kad ekspertų nuomonė teismui privaloma, grįžtume prie formalinių įrodymų teorijos, kuri savo amžių jau senai atgyvenusi. Teismai negalėtų gerai atlikti savo pareigų, nes jie būtų suvaržyti ekspertų nuomonės. Tarp teismo ir ekspertyzės yra dar ir tas skirtumas, kad teisėjai per tam tikrą laiką turi paskelbti sprendimą, o ekspertai gali atsisakyti galutinai savo nuomonę pareikšti, jeigu mato, kad jie tam tikram klausimui nekompetentingi. Teisėjai sprendimą daro balsų dauguma, o ekspertų galutiną išvadą nulemia tik grynai kokybiniai savumai, ir jų nuomonė labiau atitinka tiesą. Ekspertų nuomonės lyginimas su prisiekusiųjų posėdininkų sprendimu susidurtų su nenugalimais sunkumais tose valstybėse, kur prisiekusiųjų posėdininkų instituto visai nėra.

3. Ekspertyzė yra savarankiški įrodymai, skirtingi nuo kitų teismo įrodymų.

Žymiausi šitos pažiūros atstovai — Foinickis ir Mitermejeris. Baudžiamosios teisenos įstatymo kūrėjai taip pat ekspertyzę išskyrė iš kitų įrodymo tarpo, o patį principą dar ryškiau pabrėžė rusų Senato praktika.

Ekspertai yra savarankiški proceso subjektai su aiškiai nustatytomis funkcijomis. Ekspertyzė išaiškina tokias aplinkybes, kurios teismui yra neprieinamos, ir tokiu būdu žymiai pagilina teismo pažinimo ribas. Ekspertų nuomonė negali būti teismui privaloma, ir teismas jų nuomonę gali laisvai vertinti

(B. t. į. 119, 692, 766 str. str.). Teismas, laisvai vertindamas ekspertų nuomonę ir derindamas ekspertyzės davinius su kitomis bylos aplinkybėmis, gali padaryti teisingą sprendimą. Ekspertyzė, kaip atskiras teismo įrodymas, su juridine klausimo puse nieko bendro neturi, ir todėl juridinio pobūdžio klausimai ekspertams negali būti duodami (Senato spr. 95/5, 72/529, 76/237, 77/73 ir kt.).

Tam tikras bylos aplinkybes teismas aiškina, vadovaudamasis esamais byloje įrodymais. O jei kai kurioms bylos aplinkybėms išaiškinti reikia mokslo, meno ar kitos kurios srities žinių, tai šaukiami ekspertai (B. t. į. 112, 325 str. str.). Tuo būdu ekspertai, išaiškindami nežinomas aplinkybes, duoda teismui naujų įrodymų.

Rusų Senatas daugelyje sprendimų aiškiai pasisakė, kad ekspertyzė priklauso prie atskirų teismo įrodymų, kurie vertinami laisvai teisėjų vidujiniu įsitikinimu (67/492, 69/821, 71/617 ir kt.).

Įstatymų leidėjas nerado reikalo išskirti medicinos ekspertyzę iš bendros atskirų įrodymų srities, ir todėl ji teismo vertinama tokiu pat būdu, kaip ir kitų ekspertų nuomonės.

II.

Teismo Medicinos ekspertyzė Baudžiamosios teisenos įstatuose.

Kaip matyti iš atitinkamų B. t. į. nuostatų, ekspertais kviečiami asmenys turi turėti dviejų rūšių kvalifikacijas, būtent: 1. technines ir 2. patikimų liudininkų kvalifikacijas. Techninės kvalifikacijos išvardytos B. t. į. 326 str., o liudytojų — B. t. į. 327, 693, 704—709 str. str.

B. t. į. 326 str. sako, kad ekspertais gali būti kviečiami gydytojai, farmaceutai, mokytojai, technikai, menininkai, amatininkai, iždininkai ir asmens, kurie, ilgai dirbdami tarnybinį ar šiaip kurį darbą, yra įgiję ypatingo prityrimo. Toliau, 327 str. nurodo, kad ekspertai turi turėti visus patikimų liudytojų ypatumus. Liudytojo patikimumą reikia laikyti grynai išviršinėmis (formalinėmis), bet ne vidinėmis savybėmis. Kitaip tariant, ekspertas turi atitikti B. t. į. 704—709 str. str. reikalavimus.

Ekspertai taip pat negali būti parenkami iš asmenų, esančių byloje liudytojais arba teisėjais. Ekspertai teismo posėdy prisaikinami tokia pat tvarka, kaip liudytojai (B. t. į. 713—717 str. str.). Šalys gali ekspertus atmesti. Ir tardytojas, kviesdamas ekspertus, pirmiausia turi atsiklausti, ar šalys ekspertus neatmeta. Jeigu ekspertai byloje dalyvauja liudytojais, tai toje byloje jie kaip ekspertai nušalinami, nes ekspertai gali būti pakeičiami kitais ekspertais, o liudytojai yra nepakeičiami. Ekspertai gali būti klausiami tiktai prisiekę (B. t. į. 694 str.). Jeigu ekspertas atmestas, tai teismas negali jį klausti neprisaikintą ir turi tokį ekspertą visai nušalinti (Sen. spr. 903/24). Žodžiu, įstatymas duoda visas garantijas, kad ekspertas būtų tikrai nešališkas savo nuomonės reiškėjas ir kad turėtų visišką teismo ir šalių pasitikėjimą.

Tardytojas laisvai pasirenka ekspertus, išskyrus du atsitikimus, kur ekspertų pareigos uždedamos oficialiems asmenims: 1. darant medicinos ekspertyzę kviečiamas miesto arba apskrities gydytojas (B. t. į. 337 str.), 2. iždo byloms — atitinkamas iždo tarnautojas (B. t. į. 1160 str.).

Ekspertai dėl nestojimo baudžiami tokia pat tvarka, kaip ir kviestiniai (B. t. į. 328 str.). Tiktai teismo gydytojams yra išimtis. Jie, neišpldę savo pareigų per tardymą, traukiami atsakomybėn to prokuroro, kuris prižiūri tardymą (B. t. į. 483—490 str. st.). Kadangi teismo gydytojų yra tarnybinė pareiga daryti medicinos ekspertyzę, tai tiktai prokuroras gali daryti tam tikras išvadas dėl gydytojo savo pareigų neatlikimo. Bet visais tais atsitikimais, kada medicinos ekspertyzė daroma bendra tvarka, nesilaikant B. t. į. 336 str. išvardytos procedūros, pats tardytojas baudžia gydytojus dėl neatvykimo į tardymą.

Baudžiamos teisenos įstatymo ketvirtojo skyriaus pirmasis skyrelis, pradedant 336 str., kalba apie apžiūrėjimus ir ištyrimus, atliekamus gydytojų.

B. t. į. 336 str. nurodo, kad visais tais atsitikimais, kai reikia apžiūrėti ir ištirti negyvus kūnus, įvairius sužalojimus, smurto pėdsakus ir nukentėjusiojo ar paties kaltinamojo sveikatą, teismo tardytojas kviečia teismo gydytoją. 342 str. įpareigoja teismo gydytoją, apžiūrintį lavoną, vadovautis Teismo medicinos įstatų taisyklėmis. Toliau, 344 str., pasakyta, kad apžiūrėjimo aktą arba liudijimą gydytojas įteikia tardytojui

tuojau po apžiūrėjimo arba ne vėliau kaip per tris dienas. B. t. į. 349 str. įpareigoja gydytoją, tiriant žaizdas, sumušimus, sužalojimus ir t. t., nustatyti: 1. sužalojimo rūšį ir jo įtaką tiriamojo asmens sveikatai, 2. kuo padaryti sužalojimai arba smurtas ir 3. kada padarytas sužalojimas. Tais atsitikimais, kai gydytojų liudijimai ar jų nuomonės yra nevienodos arba kai rastų žymių aiškinimas sukelia abejojimų, teismo tardytojas liudijimo nuorašą siunčia Sveikatos Departamentui, kuris išsprendžia abejojimą, išreikalaudamas iš gydytojų papildomų paaiškinimų arba skirdamas naują apžiūrėjimą (B. t. į. 345 str.).

Darant medicinišką apžiūrėjimą, tardytojas teikia gydytojui turimų apie lavoną žinių, kurios gali rodyti, į ką gydytojas, skrosdamas lavoną, turi ypatingai žiūrėti (341 str.). Tik ką minėtas str. duoda gydytojui teisę susipažinti su vadinamojo anteacta turiniu, kad tuo būdu jis išvengtų apsirikimo ir kad galėtų padaryti tiesą atitinkančią išvadą. Teismo gydytojas taip pat negali išleisti iš akių visų tų aplinkybių, kurios gali padėti susekti tikrąją tiesą. Tai matyt iš B. t. į. 333 str., kur pasakyta, kad ekspertai, ką tirdami, negali išleisti iš akių tokių dalykų, į kuriuos tardytojas neatkreipė jų dėmesį, bet kuriuos ištyrus galima surasti tiesą. Vadinas, gydytojas, darydamas medicinišką tyrimą, yra savarankiškas asmuo. Yra net ir tokių nuomonių, kad medicinos gydytojas rengiamojo tardymo metu gali savarankiškai klausinėti liudytojus mediciniškai tiriamąjį objektą liečiančiais reikalais. Verta pažymėti B. t. į. 343 str., kuriame pasakyta, kad teismo tardytojas, kviestiniai, o taip pat kiti lavono apžiūrėti pakviesti asmens turi teisę pareikšti savo nuomonę dėl tų gydytojo veiksmų bei aiškinimų, kurie jiems atrodys abejotini. Jų nuomonės turi būti įrašytos į protokolą.

Teismo Medicinos įstatuose yra smulkiai nurodyta, kuriuo būdu turi būti daromas mediciniškas apžiūrėjimas ir surašomas apžiūrėjimo protokolas.

Sitų įstatų pradžioje yra lyg ir deklaracinio pobūdžio nuostatas, kuriame pasakyta, kad lavonų apžiūrėjimas ir tuo reikalu pareikštoji nuomonė yra viena iš svarbiausių teismo gydytojo pareigų ir kad neretai gydytojo nuomone esti pagrįstas teismo sprendimas, nulemiąs teisiamojo asmens garbę, laisvę ir gyvybę (1192 str.). Toliau nurodyta, kad lavonas apžiūrimas tik teismo tardytojo (dabar ir policijos) reikalavimu. Tame

reikalavime turi būti pažymėta: tyrimo objektas, vieta ir laikas, asmenys, kurie turi dalyvauti, tyrimo tikslas. Gydytojams tardytojas turi duoti aiškius ir aprėžtus klausimus, į kuriuos turi atsakyti. Lavonas apžiūrimas (skrodžiamas) šiais atsitikimais: 1. jei kas nors staigiai miršta dėl išorinio mechaniško smurto, sumušimo, žaizdų, kritimo iš didelio aukščio ir t. t., 2. jei dėl įtartino maisto, gėrimo ar vaistų vartojimo staiga kas miršta su įtartinais priepuoliais, kurie gali sukelti nunuodijimo įtarimų, 3. jei kas miršta dėl pavartojimo kenksmingų dujų, tepalo, tynių, apiplovimų ir pan., 4. kai randamas lavonas su sužalojimų žymėmis arba be jų, 5. jei žmogus staiga miršta dėl nežinomos priežasties, 6. jei randamas naujagimio lavonas, 7. jei yra įtarimų, kad vaisius sąmoningai nužudytas ir pašalintas, 8. jei mirtis atsitinka dėl neleistino gydymo tų žmonių, kurie neturi teisės verstis medicinos praktika (1193 str.).

Teismo gydytojui duodama teisė pareikalauti anksčiau surinktų žinių apie tiriamąjį objektą. Jei mirusis kai kurį laiką sužalotas gyveno ir gydytojas teikė jam pagalbą iki mirties, tai teikęs mirusiam pagalbą gydytojas turi suteikti raštu paaiškinimų apie visas aplinkybes, kurios liečia mirusįjį ligi sužalojimo ir mirties (1196 str.).

Ypač įsidėmėtinas 1199 str., kuriame nurodyta, kaip turi būti surašytas lavono apžiūrėjimo aktas. Tas straipsnis čia ištisai duodamas:

„Lavono apžiūrėjimo aktas (liudijimas) yra tikslus atsakymas į tardytojo duotus klausimus, liečiančius visa tai, kas rasta apžiūrint lavoną, ir dėl ištikusios mirties priežasties. Gydytojas turi teisę liudijimą surašyti namie. Jei skrodžiant dalyvauja dar antras gydytojas, tai liudijimą išduoda abu bendrai apsvarstę ir susitarę. Šiuo atveju jie turi liudijimą pasirašyti. Jei jų nuomonės skiriasi, tai kiekvienas atskirai pareiškia tardytojui savo ypatingą pamatuotą nuomonę. Tokios rūšies skirtingumas gali, žinoma, liesti tik jų nuomonių formulavimą, jokiu būdu ne pačius faktus, kurie lavoną apžiūrint pripažinti neginčijami".

To akto turi būti keturios dalys: 1. įvadas, 2. istorinė dalis, 3. nuomonės ir 4. išvados. Įvade turi būti pasakyta, kieno reikalavimu lavonas apžiūrėtas, kada ir kuriuo numeriu parašytas reikalavimas, kada jį gydytojas gavo ir paaiškinta, kurie buvo

prie jo prijungti kiti bylos aplinkybes paaiškinantieji dokumentai. Toliau turi būti pažymėta mirusiojo vardas, pavardė, užsiėmimas, amžius, lytis; pažymėta, koks rastas lavonas ir kuriam tikslui skrostas. Taip pat turi būti pažymėta, kada, kur lavonas skrostas ir kas iš oficialių asmenų prie skrodimo dalyvavo.

Istorinėje protokolo dalyje turi būti surašyta visa apžiūrėjimo eiga ir tie pažymiai, kurie buvo rasti, aiškiai atskiriant, kas konstatuota tiriant ir kas sužinota iš pašaliečių pasakojimų, kurie čia turi būti išvardyti, arba kas paaiškėjo iš prisiųstų formalių dokumentų, nurodant jų numerį ir puslapį, kur apie juos kalbama.

Paskui rašoma nuomonė, kuri turi būti pagrįsta rastais lavoną skrodžiant daviniais. Ši nuomonė turi būti paremta pakankamais ir aiškiais įrodymais, atitinkančiais anatomijos, fiziologijos ir chemijos dėsnius, ir taip pat neabejotinais klasikinių autorių patarimais ir stebėjimais. Teismo gydytojas, kad išaiškintų tiesą, sustatydamas apžiūrėjimo aktą, turi atskirti tai, kas nekelia jokių abejojimų nuo to, kas nėra visai tikra. Todėl visais tais atsitikimais, kai bylos aplinkybės nepakankamai išaiškintos, geriau prisipažinti, kad nėra davinių pareikšti galutinai nuomonei, negu painioti bylą nepakankamai pamatuota nuomone.

Dėl išvados įstatymas įpareigoja gydytoją pabrėžti, kad visas tyrimas atliktas teisingai ir laikantis visų medicinos taisyklių ir visa tai patvirtinti savo parašu ir antspaudu (1199—1203 str. str.).

Lavoną skrodžiantieji gydytojai neturi skelbti, kas tiriant buvo atrasta, nes priešingu atsitikimu jie atsako prieš įstatymus (1198 str.).

Kaip matyti iš tik ką pacituotų atitinkamų teismo medicinos įstatų straipsnių, ten yra aiškiai apibrėžtos teismo gydytojų teisės ir pareigos ir nustatyti gydytojo ir tardytojo tarpusavio santykiai. Čia mes randame, kad tardytojo reikalavimas gydytojui apžiūrėti lavoną, turi būti pateiktas raštu su aiškiai apibrėžtais klausimais. Gydytojui taip pat duodama teisė susipažinti su anksčiau tardytojo surinkta apie tiriamąjį objektą medžiaga, o kai kuriais atsitikimais, net pareikalauti raštiškų paaiškinimų iš tų gydytojų, kurie mirusįjį gydė. Įstatymas

įpareigoja gydytoją surašyti savarankišką lavono skrodimo protokolą. Kad gydytojas privalo surašyti savarankišką lavono skrodimo protokolą, yra aišku iš B. t. į. 342, 344 ir 345 str. str. ir ypač iš Teismo med. įst. 1199—1203 str. str.

Rusų Senatas taip pat pasisakė, kad gydytojas ir tardytojas turi surašyti visai savarankiškus teismo medicinos apžiūrėjimo protokolus (82/49). Tardytojo protokole turi būti surašyta viskas, kas jo akivaizdoje įvyko, kitaip sakant, nurodyta tvarka, kuriuo būdu įvyko tyrimas. Tardytojo protokole turi būti aiškiai pažymėti tie klausimai, į kuriuos gydytojas turi duoti atsakymą, o taip pat gydytojo paaiškinimai į kviestinių bei civilinių ieškovų gydytojui duotus klausimus. Gydytojo paties surašytame protokole turi būti surašyta viskas, kas ekspertyzės metu buvo konstatuota. Tokiu būdu tardytojo protokolas yra aktas, liudijantis apie tardytojo paliepimus ir darbus, o gydytojo protokolas yra aktas, liudijantis apie visa, kas ekspertyzės metu buvo nustatyta. Tardytojo surašytas protokolas pasirašomas paties tardytojo ir patvirtinamas gydytojo, kviestinių ir kitų prie tyrimo dalyvavusių asmenų. Gydytojo surašytas protokolas pasirašomas paties gydytojo ir patvirtinamas tardytojo ir kitų dalyvavusių asmenų. Gydytojo surašytas protokolas drauge su nuomone įteikiamas tadytojui, kuris tą protokolą prijungia prie savo surašytojo protokolo.

Su tokia lavono skrodimo protokolo surašymo tvarka sutinka ir žymiausi rusų teisinės literatūros atstovai, kaip antai: Makalinskis Vladimirovas, Šramčenka, Sokolovas ir kt. Tiktai Sokolovas įrodinėja, kad tardytojo ir gydytojo surašyti protokolai turi būti visiškai vienodi, kitaip sakant, kad gydytojo surašomas protokolas būtų gryna kopija tardytojo surašomo protokolo. Bet tokia Sokolovo nuomonė neparemta veikiančiais įstatymais.

Norėčiau truputį sustoti ties B. t. į. 349 str. Šiuo įstatymu gydytojui uždedama pareiga nustatyti sužalojimo rūšį ir jo įtaką tiriamojo asmens sveikatai. Bet iš šio įstatymo nuostato jokiu būdu negalima išvesti, kad gydytojas galėtų pareikšti savo nuomonę dėl teisinio sužalojimo įvertinimo. Šį įstatymo nuostatą reikia suprasti tik tokia prasme, kad gydytojas nustato sužalojimo rūšį ir jo įtaką tiriamojo asmens sveikatai vien tiktai medicinišku požiūriu, t. y., gydytojas turi pareikšti savo

nuomonę vien tiktai dėl sužalojimo požymių bei to sužalojimo pasekmių tiriamojo asmens sveikatai. Ne medicinos gydytojo reikalas nustatyti, ar sužalojimas yra labai sunkus, sunkus, lengvas ar dar kitoks. Tokie grynai juridinio pobūdžio klausimai teismo gydytojui negali būti duodami, ir į tokius klausimus gydytojas neturi atsakyti. Jei gydytojas pareikš nuomonę, kad sužalojimas pavojingas gyvybei, kad tiriamajam įvaryta proto liga, apakintas, apkurtintas ir t. t., bus aišku, kad čia turime reikalą su labai sunkiu kūno sužalojimu. Jeigu gydytojas pareiškia nuomonę, kad sužalojimas yra tokios rūšies, kuris nesudaro pavojaus gyvybei, bet dėl kurio sutriko kurio nors kūno organo darbas, tai turime reikalo su sunkiu kūno sužalojimu ir pan.

Teisinio sužalojimo įvertinimas ir rusų teismų praktikoje buvo sukėlęs karštų ginčų tarp gydytojų ir teisininkų. Rodosi, kad tie ginčai kilo dėl Medicinos Tarybos nutarimo, kuriame buvo pasakyta, kad gydytojas gali nustatyti sužalojimo rūšį ir baudžiamųjų įstatymų numatytą kvalifikaciją, bet tik tokiais atsitikimais, kada tas klausimas gydytojui jokių abejonių nekelia; visais abejotinais atsitikimais gydytojas turi paskirti laiką, kada bus galima duoti teisingą sužalojimo kvalfikaciją (žr. Sokolovo „Sudeb.-Medicinskaja ekspertiza"). Čia ir be ilgesnių išvedžiojimų aišku, kad toks Med. Tarybos nutarimas nepajėgia atsispirti jokiai kritikai. Sužalojimo kvalifikavimas nepriklauso nuo gydytojo malonės, kad „jisai tam paskirs laiką", bet tai yra grynai teismo kompetencijos dalykas, ir tiktai teismas šiuo klausimu gali pasakyti savo galutinį žodį. Nuostabu tai, kad ir Senato senesniuose sprendimuose nematyt šiuo klausimu aiškaus nusistatymo. Pavyzdžiui, viename savo sprendime (86/17) Senatas rašo, kad „nors ir pageidautina, kad komplikuotesni sužalojimai, konstatuoti teismo gydytojo, sutiktų su juridine kvalifikacija, bet visa tai leistina tik tuo atsitikimu, kai gydytojui nekyla jokių abejojimų". Su tokiu lyg ir kompromisiniu sprendimu daugelis teisininkų nesutiko. Pagaliau ir pats Senatas pripažino, kad ekspertų pareiga pareikšti savo nuomonę tiktai tais klausimais, kurie tiesiog liečia jų specialybę, ir kad ekspertai negali būti klausiami dėl tokių dalykų, kuriems išspręsti tėra tik teismas kompetentingas (96/20, 99/5 ir kt.).

Ta pačia proga negaliu praeiti nepalietęs ir mūsų Vidaus Reikalų Ministro išleistų taisyklių teismo mediciniškiems sužalojimų ir lavonų tyrimams daryti (V. Ž. Nr. 515).

Pirmiausia norėčiau pažymėti, kad šios taisyklės paskelbtos remiantis Medicinos statuto 1191 str. 2 pastaba. Bet Med. st. 1191 str. 2 pastaboje pasakyta, kad tokias taisykles leidžia Vidaus Reikalų Ministras susitaręs su Teisingumo Ministru. O Vidaus Reikalų Ministro išleistose mediciniškiems sužalojimų ir lavonų tyrimams daryti taisyklėse apie tokį susitarimą nei vienu žodžiu nepaminėta. Tokiu būdu tos taisyklės vargu bau gali būti kam nors privalomos.

Tos taisyklės yra nurašytos kai ką pakeitus iš dar prieš karą Rusijoje veikusių „Teismo mediciniškiems lavonų tyrimams daryti" taisyklių (žr. straipsnio gale Makalinskio knygą). Šitą dalyką pažymėjau dėl to, kad pas mus paskelbtose taisyklėse yra nuostatų, kurių prieš karą veikusiose taisyklėse visai nebuvo ir dėl kurių aš norėčiau bent trumpai pasisakyti.

Teismo mediciniškiems sužalojimų ir lavonų tyrimams daryti taisyklių (V. Ž. Nr. 515) § 5 visai teisingai pažymėta, kad visais tais atsitikimais, kai sužalojimai esti mirtini, ekspertas turi nustatyti: sužalojimų pobūdį medicinos atžvilgiu, sužalojimo laiką, sužalojimo įtaką sveikatai ir jo pavojingumą gyvybei, ar gali sužalojimas išgyti ir kuo paprastai jis baigiasi, apžiūrimojo organizmo konstituciją bei jo individualinius ypatumus ir laikinį arba pastovų darbingumo nustojimą. Kaip matyti iš tik ką pažymėto taisyklių paragrafo, gydytojas nustato įvairių sužalojimų pobūdį vien tiktai medicinišku atžvilgiu. Taisyklių §§ 6 ir 7 teismo gydytojas įpareigojamas nustatyti: „sužalojimo sunkumą pagal Baudžiamojo Statuto klasifikaciją". Būdinga dar tai, kad taisyklių autoriai nepasitenkino B. St. išvardytų sužalojimų apibrėžimais, bet dar ir nuo savęs pridėjo, kurios rūšies sužalojimus reikia laikyti labai sunkiais, sunkiais ir lengvais kūno sužalojimais (§ 7). Nesigilindamas į taisyklėse nurodomų sužalojimų „klasifikaciją", noriu pabrėžti, kad taisyklių autoriai teisinio sužalojimo klausimą išsprendė daug „radikaliau", negu kadaise rusų Med. Taryba ir Senato senesni sprendimai. Medicinos Tarybos buvo rekomenduojama gydytojams spręsti teisinio sužalojimo klausimą tiktai tokiais atsitikimais, „kada tas klausimas gydytojui nekelia jokių abejojimų", o vi-

sais abejotinais atsitikimais teismo gydytojas galėjo atsisakyti teisiniu atžvilgiu sužalojimą vertinti. Kaip jau matėme, paskui buvo išaiškinta, kad teismo gydytojas turi pasitenkinti tiktai grynai medicinišku sužalojimų tyrimu, ir kad tiktai teismas yra kompetentingas gydytojo konstatuotą medicinišku požiūriu sužalojimą kvalifikuoti juridiniu atžvilgiu. Tai yra visai suprantama. Įpareigojus teismo gydytoją nustatyti sužalojimo sunkumą pagal Baudž. St. klasifikaciją, tuo pačiu būtų leista gydytojams kištis į teismo kompetenciją. O praktikoje ir teorijoje yra nusistojęs principas, kad ekspertai, jų tarpe ir medicinos ekspertai, sprendžia klausimus tiktai savo specialybės kompetencija. Kitaip ir būti negali. Jeigu jau pripažintume, kad ekspertai gali pasisakyti ir teisiniais klausimais, tai tada reikėtų reikalauti iš ekspertų, be jų darbui reikalaujamų techninių kvalifikacijų, dar ir ne mažesnių teisinių kvalifikacijų, nes kitaip būtų nesuprantama, kuriuo būdu ekspertai, nebūdami juristai, galėtų pasisakyti dar ir teisiniais klausimais.

Štai dėl ko minėtų taisyklių §§ 6 ir 7, kuriais teismų gydytojai įpareigojami nustatyti sužalojimo sunkumą ir pagal B. St. klasifikaciją, reikia laikyti paprastu nesusipratimu.

Taip pat negaliu praeiti nepaminėjęs tų taisyklių § 17, kuriame kalbama apie lavono tyrimo protokolo surašymą. Tame paragrafe, tarp kita ko, pasakyta, kad „protokolas rašomas vietoje ryškia, išskaitoma rašysena (rašalu); tyrimą darančiam gydytojui diktuojant, visi tiriant pastebėti reiškiniai aprašomi paprasta visiems suprantama kalba“; toliau sakoma „kad reiškiniai reikia aprašyti kuosmulkiausiai taip, kaip juos mato ekspertas. Protokolas susideda iš įvado ir aprašomosios dalies“; pagaliau, kad „dokumentas, susidaręs iš tyrimo ir eksperto nuomonės, yra aktas“. Dėja, iš pacituoto taisyklių paragrafo, neaišku, kas ir kuria tvarka tokį protokolą turi rašyti. Atrodo, kad šiomis taisyklėmis gydytojas jokio protokolo nerašo, nes taisyklėse aiškiai užakcentuota, kad gydytojas tiktai „diktuoja“. Tardytojas turi rašyti savarankišką tyrimo protokolą, ir manau, kad taisyklių autoriai irgi neturėjo galvoje tokio atsitikimo, kad tardytojas pasitenkintų gydytojo „diktato“ surašymu į atskirą protokolą.

Išleistos taisyklės bent principiniais klausimais neturėtų prieštarauti Med. st. nuostatams. Medicinos st. 1199 str. yra

nurodyta, kaip surašomas lavono skrodimo protokolas, iš kurių dalių toks protokolas susideda, kas yra lavono apžiūrėjimo aktas ir kt. Todėl šiuo atsitikimu nebuvo jokio rimto reikalo daryti kokių nors pakeitimų ir tuo visą dalyką supainioti.

III.

Teismo medicinos ekspertyzė teismų praktikoje.

Pirmiausia noréčiau sustoti ties apskrities bei miesto gydytojais, kuriuos įstatymas tam tikrais atsitikimais įpareigoja daryti teismo medicinos ekspertyzes (B. t. į. 336 str.). Jie turi turėti visas kvalifikacijas, reikalingas tos rūšies ekspertyzėms daryti. Turiu konstatuoti, kad gana dažnai pasitaiko gydytojų, kurie tokių kvalifikacijų turi labai mažai. Tai rodo kai kurių teismo gydytojų tam tikrais tiriamaisiais klausimais pareikštos nuomonės. Yra nenormalu, kad vienu ir tuo pačiu reikalu labai dažnai tenka reikalauti iš teismo gydytojų papildomų žinių, nes gana dažnai tokių gydytojų pareikštoji galutina išvada prieštarauja istorinėje dalyje aprašomiems faktams arba teigia tai, ko visai nebuvo konstatuota darant tyrimą. Esti atsitikimų, kad pas teismo tardytoją ar teismo posėdy pakviestas medicinos autoritetas visai nesivaržydamas pareiškia, jog teismo gydytojo pareikštoji nuomonė neišlaiko jokios kritikos. O kiek yra atsitikimų, kada dėl teismo gydytojo apsileidimo ar neišmanymo tenka atkasti lavoną ir papildomai skrosti vien tiktai dėl to, kad teismo gydytojas, pirmą kartą lavoną skrosdamas, padarė medicinišku požiūriu neleistinų klaidų. Tos negerovės priežastis yra ir ta, kad miesto bei apskrities gydytojais skiriami asmenys, nežiūrint į jų turimas kvalifikacijas. Taisyklės reikalauja, kad norįs užimti miesto bei apskrities gydytojo vietą tarp kita ko turi išlaikyti tam tikrus egzaminus iš šių dalykų: lavonų skrodimo, medicinos liudijimo surašymo, miesto bei apskrities gydytojo pareigų, sanitarinių ir kitų dalykų, kurie liečia gydytojo darbą, susijusį su būsimomis pareigomis. Ir tiktai tokius egzaminus išlaikęs kandidatas gali būti skiriamas miesto bei apskrities gydytoju. Bet praktikoje esti kitaip: pasitenkinama asmens turimomis gydytojo teisėmis ir be jokių egzaminų ar

ir kokio nors kito jo sugebėjimų teismo medicinos srityje patikrinimo skiriama apskrities ar miesto gydytoju.

Gydytojas daugiausia rūpinasi teisiniu sužalojimo įvertinimu, o sužalojimo požymių bei jo pasekmių tiriamojo asmens sveikatai įvertinimo klausimu gydytojų aprašymai yra labai šykštūs. Turėtų būti priešingai.

Kadaise teismuose buvo labai įsigalėjusi praktika, kad pasisavinimo ir kitose bylose buhalterijos ekspertai pasisakydavo ir juridiniais klausimais, susijusiais su „pasisavinimu", „netikru įrašymu", „suklastojimu" ir kt. Pagaliau Vyriausiasis Tribunolas 1936 m. spalio mėn. 27 r., spręsdamas Sobolevičių baudžiamąją bylą labai aiškiai pasisakė, kad tokie juridiniai klausimai ekspertams negali būti duodami, nes „pastarieji" (ekspertai) aiškina tik faktus; jie savo specialiu tyrimu išaiškina kokius veiksmus teisiamieji padarė ir ko nepadarė... bet ekspertyzės keliu nustatytų faktų bei veiksmų įvertinimas, jų juridinė kvalifikacija, priklauso jau ne ekspertų, bet teisėjų kompetencijai. Todėl, jei ekspertams ir buvo leista išsitarti juridinės kvalifikacijos klausimu, tai tokia jų nuomonė teismui negali turėti jokios reikšmės, ir teismas negali ja remtis... Jau vienas toks sprendimo darymo būdas teikia pagrindo laikyti, kad pasisavinimas liko nenustatytas; eksperto nuomonė, kad būta pasisavinimo, neturi jokios reikšmės, nes tai nėra jų kompetencijos dalykas".

Baudž. teis. įst. 345 str. pasakyta, kad jei gydytojų nuomonės yra nevienodos arba jei gydytojo liudijimas prieštarauja bylos aplinkybėms, tai teismo tardytojas to liudijimo nuorašą siunčia Sveikatos Departamentui, kuris išsprendžia abejojimą, išreikalaudamas iš gydytojų papildomų paaiškinimų arba skirdamas naują apžiūrėjimą. Sveikatos Departamentas eina prieš karą buvusio „Gubernijos Valdybos Medicinos Skyriaus" funkcijas. Lietuvoje Sveikatos Departamentui atstovauja departamento direktorius, kuriam B. t. į. 345 str. ir paveda tokias svarbias funkcijas, kaip kad gydytojų nevienodų nuomonių išsprendimas tam tikru tiriamuoju reikalu ir savo nuomonės pareiškimas visais painesniais mediciniškais klausimais. Bet Sveikatos Departamento Direktorius negali būti visų medicinos sričių specialistas, ir todėl tam tikrais klausimais jis negali pareikšti autoritetingos nuomonės. Ypač praktikoje susiduriama su di-

deliais sunkumais, kai Sveikatos Departamentui tenka pareikšti savo nuomonė painesniais medicinos klausimais. Tokiais atsitikimais Sveikatos Departamentas kartais pasitenkina paprastu konstatavimu, kad sutinkama su tam tikro teismo gydytojo pirmiau pareikštąja nuomone. Jokio blogumo nėra, jei tokia nuomonė yra aiški ir atitinka byloje esančius davinius. Bet jei tokia nuomonė yra neaiški ir priešinga kitų gydytojų nuomonei, tai Sveikatos Departamento nemotyvuota nuomonė tik dar labiau supainioja dalyką. Būtinai reikia, kad Sveikatos Departamentas visas savo nuomones kuo smulkiausiai motyvuotų, nes teismo organams svarbiausias daiktas yra motyvai, kuriais remiantis prieinama tam tikra išvada tiriamuoju reikalu. Ta pačia proga galima daug ką prikišti ir teismo organams. Atsitinka, kad teismo organai atsiklausia Sveikatos Departamento, kuriuo B. St. išvardytu nusikaltimu turi būti kvalifikuojamas tam tikro asmens padarytas nusikalstamasis darbas!

Tiksliausia būtų, kad B. t. į. 345 str. išvardytais atsitikimais įvairias priešingas medicinos klausimais nuomones spręstų iš atitinkamų medicinos specialistų sudarytas koleginis organas. Tiktai tokio specialistų kolektyvo pareikštoji nuomonė galėtų turėti reikiamą autoritetą.

Įstatymas įpareigoja gydytoją, kad jis, kai skrodžiamas lavonas, raštu duotų gydytojui klausimus, į kuriuos šis turi smulkiai atsakyti. Praktikoje šitas įstatymo reikalavimas beveik visų teismo tardytojų nepildomas. Pasitenkinama tiktai paprastu pareiškimu gydytojui, kad lavonas skrodžiamas „mirties priežasčiai nustatyti". O skrodžiant lavoną, be šito klausimo, būna visa eilė ne mažesnės svarbos klausimų, į kuriuos teismo gydytojas turėtų atkreipti atitinkamą dėmesį ir duoti tinkamus atsakymus. Nemažas nuošimtis atkastų lavonų reikia apžiūrėti tiktai dėl to, kad savo laiku teismo tardytojas nebuvo atkreipęs gydytojo dėmesį į tokius faktus bei reiškinius, kurie vėliau byloje pasirodo turį esminę reikšmę. Jeigu tardytojai raštu duotų gydytojui klausimus, į kuriuos jis turi atsakyti, lavonai būtų skrodžiami daug nuodugniau.

Nesilaikoma įstatymo nustatytos tvarkos ir surašant lavono skrodimo protokolą. Vieni tardytojai rašo savarankiškus skrodimo protokolus ir gydytojui leidžia surašyti tiktai galutinę išvadą; kiti tardytojai surašo tiktai išviršinio lavono apžiūrėji-

mo protokolą, o patį lavono skrodimo protokolą leidžia ištisai surašyti teismo gydytojui; dar kiti visai nieko nerašo, ir tik pasirašo gydytojo surašytame protokole. Žodžiu, kaip kam patinka, taip ir surašo lavono skrodimo protokolą.

Teismo mediciniškas lavono skrodimas yra vienas iš svarbiausių tardymo veiksmų, todėl teismo tardytojas turi atidžiai žiūrėti, kad gydytojas, skrosdamas lavoną, laikytųsi visų įstatymo reikalaujamų formalybių ir kad visi skrodimo daviniai būtų kuo smulkiausiai surašomi į atitinkamą protokolą.

Literatūra:

1. *K. Oželis*, Med. sanitar. įstatymų, veikiančių Lietuvoje, rinkinys, 1930.
2. *Foinickis*, Kurs Ugolovnavo Sudoproizvodstva, 1912.
3. *Makalinskis*, Prakt. Rukov. dlia Sudebnyych Sliedovatelei, 1915.
4. *L. Vladimirov*, O Značenije vračei — ekspertov v ugol. sudoproizvodstvie, 1870.
5. *Sokolov*, Sudebno-Medicinskaja Ekspertiza, 1890.
6. *Kasper*, Practisches Handbuch des gerichtlichen Medizin.
7. *Gross-Höpler*, Handbuch für Untersuchungsrichter, 1922.

—/—

St. Pračkaila

Šalintini ipotekos formalumai.

V.*)

Išieškojimas iš nekilnojamojo turto turėtų prasidėti pas teismo antstolį.

Išieškojimą iš nekilnojamojo turto vykdo ipotekos teisėjas (C. t. įst. 937 str.). Nors įstatyme greta jo minimas ir teismo antstolis, tačiau pastarojo funkcijos, 1939.XII.21 (V. Ž. Nr. 684) priskyrus ipot. įstaigai ir pildomojo raginimo skolininkui įteikimą, apsiriboja skolin. turto surašymu ir jo įkainojimu

*) Žr. „Teisės" Nr. 46.

(1127 str.). Įsižiūrėjus į įstatymus, kuriais tvarkomas išieškojimas iš nekiln. turto iki varžytynių pradžios, matyti, kad visi iki tol atliekami veiksmai yra tik paruošiamasis varžytynių darbas, iš esmės mažai besiskiriąs nuo ieškojimo tvarkos iš kilnojamojo turto ir nedaug ką bendra turįs su ipotekos paskirtimi ir funkcijomis. Pradedant vykdomojo rašto priėmimu, vykdymo mokesčių išieškojimu (žr. Antst. taksos § 3—5, V. Ž. Nr. 527), pildomojo raginimo įteikimu ir baigiant pavedimu antstoliui surašyti skolininko nekiln. turtą (1096 ir 1101 str.) ipot. įstaigai tenka atlikti daug techninio, neįprasto, kartais net bergždžio darbo, o teismo antstoliui, šios srities specialistui, visa tai, šalia kitų bylų, yra paprastas eilinis, sparčiai vykdomas reikalas. Nuo ieškovo priklauso išieškojimo būdo pasirinkimas (935 str.). Jis ir nedidelės pretenzijos vykdymą gali perkelti į ipotekos įstaigą, gali tą vykdymą kaitalioti, sustabdyti, gali nuo vykdymo atsisakyti ar gali būti skolininko geruoju atlygintas prieš varžytynes. Tokiais atvėjais ipot. įstaigos atliktas grynai antstolinis darbas esti tuščias. Apskričių miestuose, kur teismas, vykdymas ir ipoteka sutampa, šis klausimas nėra toks opus, nes visas darbas ten atliekamas tų pačių žmonių. Bet vykdymo bylos, suplaukiančios iš 33 teismų apylinkių, prie kurių nėra ipotekos, šioms įstaigoms jau yra didelė našta, kuri žymiai atsiliepia tiesioginio darbo (turto ipotekavimo) sėkmingumui ir greitumui.

Ipotekos įstaiga (įstatyme — ipot. teisėjas) iki varžytynių skelbimo atlieka tik du jai tiesiogiai pareinančius veiksmus: a) įrašo ipot. knygose priverstinio išieškojimo įrašą arba draudimų registre draudimą, jei turtas neipotekuotas ir b) praneša išieškojimo nukreipimą į nekiln. turtą asmenims, kurių teisės įrašytos į ipot. knygas, o jei turtas neipotekuotas, tai tiems, kurių teisės apsaugotos nekiln. turtu (1096 ir 1097 str.).

Pirmasis veiksmas gali būti atliktas gavus teismo antstolio pranešimą dėl vykdymo nukreipimo į nekiln. turtą, kaip buvo daroma seniau, o žinios, reikalingos turto sąrašui padaryti (1101 str.), gali būti suteiktos vėliau, kai bus reikalas turtą surašyti. Nors teismo antstoliui tektų du kart kreiptis į ipot. įstaigą, vis dėlto tatai, turint specialius blankus, nesudarytų nė dalies darbo, ipot. įstaigos atliekamo nuo vykdymo pradžios. (Siuntimas t. antstoliui 1095 str. numatytų dokumentų turto sąrašui padaryti, berods, ir nepraktikuojamas. Užuot ardžius ir

skaldžius bylą į dvi dalis, kurių viena siunčiama t. antstoliui, kita pasilieka ipot. įstaigoje, jam perduodama visa byla).

Antrasis veiksmas, grynai formalus, apskritai nereikalingas. Iš įstatymo nematyti, kokią reikšmę galėtų turėti tokia skubi kreditorių informacija apie vykdymo pradžią. Jei tuo norėta įspėti kredtorių, kad jis, jei yra Ipot. įst. 93 str. padarytas įkeitimas, daugiau debitoriui nebeskolintų (1097 str.), tai galima būtų, kaip išimtį, pranešti tik jam vienam. Apie varžytynes kreditoriai sužino iš skelbimų, specialiai jiems siunčiamų (1148[1] str.) tuo metu, kai išieškojimo į nekiln. turtą nukreipimas jau yra tikras ir aišku, kad skolininkas geruoju neatsilygins.

Tuo būdu bendra taisykle visi išieškojimo veiksmai turėtų prasidėti pas turto vietos teismo antstolį. Ipotekos teisėjui byla būtų perduodama tik padarius turto sąrašą ir atlikus visus kitus veiksmus. Tai būtų naudinga ne tik ipot. įstaigoms, apkrautoms aibe darbo, bet ir žmonėms (žr. Č. Butkio str. „Teisės" Nr. 39). Tenka tik prisiminti, kiek šalims reikia lėšų ir gaišaties susisiekiant su tolimomis ipot. įstaigomis. O išieškojimas iš nekiln. turto, kaip ūkio likvidacijos grėsmė, yra itin opus dalykas. T. antstolis gerai pažįsta vietos žmones; jam dažnai pavyksta šalis sutaikyti arba rasti kokį kompromisą, pvz., kad bus dalis sumokama, kad bus laukiama ir t. t.; jis duoda svarbių nurodymų ir patarimų. Menkesnėse bylose, pasinaudojęs savo prityrimu ir galia (asmens krata — 971[1] str. V. Ž. Nr. 684), t. antstolis gali išieškojimą greitai įvykdyti, neliesdamas net nekiln. turto, į kurį ieškovas kartais be ypatingo reikalo atsigręžia.

VI.

Prastintina žemėtvarkos planų (399 str. 6 p.) ipotekavimo tvarka.

Kaimų skirstymo viensėdžiais planai, po sutarčių, sudaro didžiausią į ipot. knygas įrašomųjų dokumentų kategoriją. Turto ipotekavimo ir žemėtvarkos įstaigoms visada rūpėjo šitą, daug raštinės pajėgų reikalingą operaciją, padaryti kiek galint paprastesnę, nesudėtingesnę ir greitesnę. Notariato laikais šioje srityje bemaž pasiekta reikiamo spartumo ir lankstumo. Iš

pristatyto kaimo plano projekto, Vyr. Notaras, pradėjęs vieną bendrą bylą, kiekvieno ūkininko sklypą įrašydavo į aktų pripažinimo registrus ir planą su atitinkamais pažymėjimais grąžindavo prisiuntėjui — Žemės Tvarkymo D-tui, pasilikdamas sau plano nuorašą, kaip įrašymo pagrindą. Iš taip įrašyto plano projekto D-tas išduodavo savininkams jų sklypų ištraukas, įrodančias nekiln. turto nuosavybės teisę. Bet dar ir negavę ištraukų savininkai, jau galėjo, jei turtas įregistruotas, atlikti reikalingus turto apyvartos veiksmus. Ta aplinkybė įgalindavo D-tą neskubėti su ištraukų ruošimu tuo laiku kai matininkai ir braižytojai užimti skubesniais ir svarbesniais žemės tvarkymo darbais.

Įvedus ipoteką daug kas pakito. Dabar Žemės Tvark. D-tas drauge su bendru planu turi paruošti ir savininkams išsiuntinėti jų sklypų ištraukas, kurių pagaminimas atima daug laiko. Mat, Ipot. įst. 366 str. reikalauja, kad prašantysis įrašyti turtą į ipot. knygas prie prašymo pridėtų dokumentus, įrodančius prašytojo nuosavybės teises. Ipot. įstaiga, gavusi bendrą kaimo planą, užuot ėmusis iš karto ipotekavimo, turi raginti savininką, kad jis paduotų prašymą turtui įrašyti (161,399 str.), grasindama bauda iki 1.000 litų (210 str.). Taip „paragintam" ūkininkui reikia nedelsiant susirasti savo dokumentus (plano ištrauką), kurie paprastai siunčiami per Žem. Tvarkytoją ir dar nebūna įteikti, pasirūpinti surašyti 365 str. nurodyto turinio prašymą ir visa tai nusiųsti ipot. įstaigai, kuri steigia prašytojo turtui ipot. bylą, renka žinias, reikalaujamas 367 str., daro skelbimus ir t. t. Visa ši procedūra, iki turtas baigtinai įrašomas, užtrunka kartais iki metų laiko ir užkrauna eilei įstaigų ir asmenų daug darbo ryšium su dokumentų, pranešimų, raginimų rašymu, siuntimu, įteikimu ir kitais veiksmais. Kol to nepadaryta, turto disponuoti negalima (7, 12, 32, 394 str.).

Būtų daug racionaliau ir paprasčiau, jei Žem. Tvark. D-tas, užuot siuntęs patiems savininkams ar Žemės Tvarkytojui, galėtų pateikti ipot. įstaigai planą drauge su visomis kiekvieno savininko sklypo ištraukomis ir su savininkų prašymais įrašyti turtą pradinio įrašymo tvarka (365 str.). Tokių prašymų (yra blankai) iš ūkininkų surinkimas, vykdant kaimo skirstymo darbus, D-tui nesudarytų ypatingo apsunkinimo, o ipotekos įstaigoms ir prašytojams būtų didelė nauda, nes atkristų reikalas visokių raginimų, dvigubo dokumentų siuntinėjimo ir kitų

panašių veiksmų. Nebūtų jokio nusižengimo ar skriaudos, jei ipot. įstaigos pradėtų įrašymo darbus vykdyti dar nė negavusios atskirų plano ištraukų, kurios iki turto įrašymo momento ipotekai, turinčiai bendrą viso kaimo planą, iš viso nereikalingos. Ištraukas D-tas galėtų prisiųsti daug vėliau, sakysim, išėjus skelbimų terminui (377 str.), tuo palengvindamas savo darbą lėtesniu ištraukų paruošimu. Be to, D-tui nereikėtų laikyti pas save viso plano iki pagaminamos ištraukos. Jis būtų ipot. įstaigai siunčiamas tuoj, kai tik yra patvirtintas, o ištraukos iš nuorašo būtų daromos pamažu.

Jau yra panašios linkmės ir įstatyminių nuostatų, labai sveikų ir girtinų. Ipot. įst. perein. nuost. § 8 pakeitimu (V. Ž. Nr. 688) notarai įpareigoti, surašę neipotekuoto turto perleidimo ir įkeitimo dokumentus, akto išrašą pristatyti ipot. įstaigai su savininko arba naujo įgijėjo prašymu vykdyt pradinį turto įrašymą. Tuo priverčiama tuoj ipotekuoti turtą ir atpalaiduojama ipot. įstaigos nuo atskiro turto savininkų raginimo. Analogiškai turėtų pasielgti ir žemėtvarkos įstaigos.

Raginimų įsirašyti turtą sistema, apskritai, nėra tobula. Kai kuriais atsitikimais toks raginimas atrodo net keistas. Štai pora pavyzdžių: 1. ipot. teisėjas, atlikęs neipotekuoto turto varžytynes, turi turto sąrašo ir savo nutarimo nuorašus pagaminti, sudaryti turto įrašymo bylą ir raginti įgijėją, kad paduotų prašymą vykdyti pradinį įrašymą (C. t. įst. 1165 str. ir Ipot. įst. 395, 396 str.). Tokį prašymą, jei jis apskritai reikalingas, rodos, galima būtų paimti iš įgijėjo anksčiau, kai mokami įgyjamieji mokesčiai ar atliekami kiti varžytynių baigimo darbai; 2. apie paveldėjimo atsiradimą įpėdiniai turi pranešti per 2 mėn. mokesčių inspektoriui (Palaik. mok. įst. § 9^1, V. Ž. Nr. 219); mok. inspektorius įpareigotas apie tai pranešti ipotekos įstaigai (Ipot. įst. 212 str.), o ši jau ragina įsirašyti ir graso bauda. Būtų daug paprasčiau, kad įsirašyti paragintų pats mok. inspektorius tuo raštu, kuriuo ragina sumokėti palikimo mokesčius (§ 10), prisiųsdamas ipot. įstaigai žiniai to rašto nuorašą. Panašių pavyzdžių galima parinkti ir daugiau.

VII.

Notarų surašomuosiuose aktuose nebūtinas įrašytinų į ipotekos knygas straipsnių projektas.

Aktuose, iš kurių ketinama įrašyti straipsniai į ipot. knygas, turi būti įrašytas tų straipsnių teksto projektas (266, 297, 301 str.). Ši pareiga uždedama ne tik knygų vedėjams, bet ir notarams.

Straipsnių suredagavimas ir jų įrašymas į knygas daugiausia ir yra tai, kas vadinama „ipotekos knygų vedimu". Knygos turi būti tikslios, aiškios ir tvarkomos taip, kaip reikalauja įstatymas, instrukcijos ir aplinkraščiai. Dėl to atsakingi yra ipotekos teisėjas ir knygų vedėjas. Kiekviena darbo sritis turi savumų ir privalo tam tikrų formalumų, paprastai vadinamų to darbo technika. Nestinga jų ir ipotekos darbe. Notarai neprivalo mokėti vesti knygų, ir jiems neįmanomas nuolatinis kontakto palaikymas su ipotekos įstaigomis, taigi, jie negali iki smulkmenų žinoti visų atliekamų operacijų detalių ir niuansų. Dėl to retas kuris notarų suprojektuotų straipsnių tinka įrašyti nepakeistas. Pasitaiko klaidų net straipsnių kiekyje, nes turto skaldymo, jungimo, kilnojimo ir pan. procedūra tikrai yra sudėtinga ir paini. Kartais sunku besusivokti patiems tarnautojams. Vadinasi, akto šalių norai ir notaro pateiktas projektas tesudaro įrašomųjų į knygas straipsnių medžiagą. Notarams čia ir netenka daug varžytis: dėl straipsnių teksto jie nėra atsakingi, ir tas tekstas ipot. teisėjui neprivalomas. Tuo būdu visiškai tobulo turinio ir formos straipsnį tegali surašyti ipotekos tarnautojai specialistai — ipot. teisėjas arba knygų vedėjas, kurie atsakingi dėl padarytų savo veiksmais nuostolių (19 str.).

Ipot. teisėjo nutarimas įrašyti straipsnį daromas pačiame akte (284 str.), išduodamam jo savininkui, tad jame turi būti padaryti ir visi notaro suprojektuotų str. pakeitimai (194 str.). Keisti tenka ne tik turinį, bet formą, stilių, o kartais ir kalbą. Daug pakeistus straipsnius, kad jie būtų suprantami, reikia antrą kartą perrašyti arba akte įrašomame pažymėjime tiksliai nurodyti, kas ir kaip pakeista (308 str.). Pirmu atsitikimu būna labai daug teksto, antru, žiūrint akto estetinės pusės, — painiavos ir sunkumų susivokti, kuri būtent yra galutinė straipsnių redakcija, kuri, įstatymo reikalavimu, turi visiškai atitikti į

knygas įrašytą tekstą. Praktikoje nuo šio reikalavimo nutolstama. Mat, straipsnius reikia pakeisti ir byloje paliekamam akto nuoraše (308 str.), tai, darbo ekonomijos sumetimais, į ipot. knygas iš karto įrašomas jau pakeistas straipsnis, akte aptarus tik esminius pakeitimus. Svarbesniuose aktuose, ypač turto dalybų, mainų, dovanų, straipsnių tekstas užima daugiau vietos, nei pats akto turinys, o su ipotekos teisėjo nutarimu ir pažymėjimu susidaro ištisa virtinė (4, 304 str.).

Nors straipsnių projektavimo idėja yra sena ir viena ar kita forma įgyvendinta kitų kraštų ipot. įstatymuose, bet mūsų įstatyme šio principo ne visur laikytasi, nes visiems kitiems aktams ir dokumentams, sudaromiems kitų įstaigų, straipsnių projektai nereikalingi, ir šalys net nėra įpareigotos pateikti tekstą atskiruose turto įrašymo prašymuose (32, 161 str.). Straipsnius turi suprojektuoti ipot. teisėjas ex officio (193, 381 str.), remdamasis tik šalių nurodymais (191 str.). Taigi, lygybės dėsnis reikalautų, kad ir notariniuose aktuose straipsnių projektavimas būtų fakultatyvinis. Praktiškumo, darbo tausojimo ir estetikos sumetimais šalių pageidavimas dėl straipsnių turinio turėtų būti iršeikštas ne akte, bet atskiram rašte, kuriuo pristatomas akto išrašas (304 str.). Toks raštas daug lengviau surašyti, pakeisti ir ištaisyti, negu šalių pasirašytas aktas. Mažiau vargo būtų ir ipotekos įstaigoms. Nors įstatymo norėta palengvinti ipot. įstaigų darbą nerašymu teisėjo nutarime ištisai straipsnių teksto (193, 284, 308 str.), nurodant tik į tekstą, įdėtą akte (194 str.), tačiau praktikoje to nejaučiama. Priešingai, straipsnių taisymas, kaitaliojimas ir viso to aptarimas atima daugiau laiko, nei naujas suredagavimas.

Ipot. knygų vedėjo surašytuose aktuose straipsnių projektavimas gali būti pateisinamas, nes jų keisti jau tikrai nereikės. Abejodamas kuo nors, vedėjas atsiklausia patį ipot. teisėją.

VIII.

Nereikėtų ipotekos įstaigai pranešinėti apie notarų surašomus ipotekinius aktus.

„Kiekvieno ipotekinio akto sudarymą notaras, pasirašius aktą šalims, tą pačią dieną praneša tai ipot. įstaigai, kurios srityje yra šis turtas“ (298 str.). Šis nuostatas paimtas iš rusų

projekto 293 str. Kuriam tikslui šitie pranešimai ir kokią jie gali turėti reikšmę, įstatymas nepasako. Be abejo, tuo norėta apsaugoti turto pirkėjo ar kurios kitos teisės įgijėjo interesus nuo turto savininko apgaulės ir klastos, t. y. užkirsti kelią dvigubiems tos pat rūšies aktams sudaryti. Bet faktiškai šiuo keliu tas tikslas nepasiekiamas. Notaras turi ne vėliau kaip 3 d. po surašymo pristatyti ipot. įstaigai patį akto išrašą. Jei išrašas suspėjamas išsiųsti akto surašymo dieną, tai pranešimas, padarytas prieš kelias valandas, yra bereikšmis. Bet ir 3 dienų laiko tarpas yra toks trumpas, jog nebūtų galima suspėti sudaryti kelis aktus arba išduoti, pardavus turtą, trečiajam asmeniui vekselius ir pagal juos prisiteisus apsunkinti parduotą turtą. Jei nesąžiningas savininkas, nepaisydamas baudžiamosios atsakomybės, vis dėlto bandytų sudaryti paralelišką aktą kito asmens vardu, tai turėtų kreiptis į kitą notarą, nes pirmasis prisimintų, ką yra daręs. Provincijoje dėl tolimos kelionės tat sudaro nemaža sunkumų. Vietose, kur yra keli notarai, pirmojo notaro pranešimas ipot. įstaigai apie akto surašymą, nieko nepadeda. Blogos valios pardavėjas iš anksto pasirūpins ipot. knygų ištrauka, kad notarui pačiam nereikėtų lankytis ipot. įstaigoje ir tikrinti knygų (264, 300 str.). Bet ir tikrindamas knygas, notaras gali to pranešimo, jei jis ir būtų jau gautas, nepastebėti, nes jo gavimas nei ipot. knygose nei kokiam atskiram, tikrinti privalomam, raidyne nepažymimas. Teirautis registratūroje ar pas knygų vedėją notaras taip pat neprivalo. Taigi tą pačią arba ir kitą dieną gali būti surašyti du aktai vienam turtui. Gali atsitikti ir taip, kad, pvz., Kėdainiuose surašyto akto pranešimas Kauno ipot. įstaigą pasieks vėliau, nei antrasis aktas, surašytas kitą dieną Kaune. Teisiškai galios antrasis aktas, kaip pirmiau įrašytas į ipotekos dienoraštį (168 str.). Taip pat bus pripažinta pirmenybė visoms pretenzijoms, kad ir fiktyvioms, pareikštoms ipot. įstaigai iki pardavimo akto išrašo įrašymo į dienoraštį. Pretenzijų pareiškimo ir jų tolesnės eigos notaro pranešimas apie akto surašymą, kuriam neteikiama juridinės reikšmės, sustabdyti negali. Visi aktai ir dokumentai vykdomi pagal jų gavimo eilę (195 ir 196 str.).

Panašių pavyzdžių, įrodančių kalbamųjų pranešimų nebūtinumą, galima parinkti ir daugiau. Esamų blogai valiai pasireikšti spragų jie neužkiša. Pranešimų rašymas, siuntimas, registravimas ir tvarkymas notarams ir ipot. įstaigoms sudaro

daug nevaisingo darbo. Praktikoje šis reikalavimas nenoriai pildomas ir randama būdų jo išvengti, pvz., pristatoma drauge su išrašu, nors datuojama ankstyvesne data. Pačiam aktui tai nereikšminga.

—— / ——

J. Januška

Reikėtų pakeisti Civilinių įstatymų X t. 1 d. ir Civ. teisenos įstatymo atgyvenusius nuostatus.

Žmonija kultūrėja, progresuoja. Nyksta senos tradicijos, papročiai, keičiasi žmonių gyvenimas, keičiasi ir tarpusavio santykiai bei sugyvenimo formos.

Senovės įstatymai, kuriais buvo persekiojami nusikaltėliai arba kuriais buvo tvarkomi turto reikalai, šiandien beveik netinka žmonių santykiams normuoti, o kai kurie atrodo perdaug archaiški, žiaurūs ir savo amžių atgyvenę. Taip yra dėl to, kad gyvenimas nestovi vietoje, kad civiliniai įstatymai yra žmonių tarpusavio santykių padarinys, o baudžiamieji įstatymai — žmonių tarpusavio santykių ir valstybės valdžios bei žmonių santykių padarinys. Įstatymai turi atitkti gyvenimą, valstybės gyventojų brėstančią teisinę sąmonę. Įstatymai turi sekti gyvenimą, o ne gyvenimas įstatymus. Įstatymai painius, sudėtingus žmonių santykius turi tvarkyti ir, kas priešinga valstybės santvarkai, dorovei bei darniam tautos sugyvenimui, turi suvaržyti, uždrausti.

„Jei įstatymai yra negeri, sveikas teisinis pajautimas negali ilgai gyvuoti, jis atbunka, vysta ir visai nyksta“, — sako Rudolfas V. Jheringas.

Dėl to suprantama, kad net ir geriausiai, rūpestingiausiai ir geriausių teisininkų paruošti įstatymai ilgainiui atsilieka nuo gyvenimo, nebetinka pakitėjusiems žmonių santykiams normuoti.

Tie, kurie ruošė dabar mūsų valstybėje veikiančius įstatymus, nepažinojo ne tik mūsų krašto, bet ir jo žmonių papročių, jų turto bei šeimos santykių, jiems buvo svetimi ir mūsų žmonių reikalai. Jie ruošė ir išleido įstatymus Rusijos imperijai, o ne

Lietuvos valstybei. Dėl to mūsų moderniam gyvenimui tie įstatymai netinka; dauguma jų, kaip priešingų mūsų konstitucijos nuostatams, jau nebeveikia, kiti nuolat keičiami ir papildomi, o dar kiti, kuriais administracija ir teismai vadovaujasi, yra nutolę nuo gyvenimo.

Žemiau nurodysiu keletą tebeveikiančių civilinių įstatymų spragų, su kuriomis dažniau tenka susidurti.

II.

Civ. Įst. (X t. 1 d.) 694 str. ieškiniai, kaip ir bylinėjimasis, aprėžiami bendru dešimties metų pasenėjimu. Per dešimtį metų ieškinio neiškėlus, jei ieškinys iškeltas, jo valdžios įstaigose nejudinus, teisės netenkama. Senėjimas sustabdomas tik mažamečiams ir nepilnamečiams, ligi jie sulauks pilnų metų. Senatimi gali nustoti teisių į turtą, jei neiškeliama ieškinio per 10 metų. Tačiau teisių į turtą nustoja tik tas, kas jo nevaldė, o kas valdė, tam reikia skaityti tą 10 metų laiko nuo valdymo nustojimo dienos (Vyr. Trib. 343/24 ir 301/25).

Tačiau dėl šaukimo įpėdinių priimti palikimo kyla klausimas, ar 10 metų laikas palikimo byloms kelti turi būti skaitomas nuo palikėjo mirties, ar nuo publikacijos „Vyr. Žiniose". Vyr. Tribunolas 1932 m. b. Nr. 654 sako: „1246 str. 10 metų laikas byloms kelti dėl palaikų skaitomas ne nuo palikėjo mirties, bet nuo publikacijos tiktai išvykusiems įpėdiniams; bet, jeigu mirus palikėjui, vieni iš įpėdinių pasiima palaikus ir valdo daugiau kaip 10 metų, kaip savininkai ir įgyja nuosavybėn dėl įsisenėjimo, o kiti nevaldo, tai kiti įpėdiniai nebegali kelti bylos dėl palaikų dėl pasenėjimo, nors ir nebūtų buvę skelbta publikacijos apie įpėdinių šaukimą". 1933 m. b. Nr. 25 Vyr. Tribunolas tą dalyką išaiškino kitaip: „Civ. Įst. 1246 str. nustatytas 10 metų laikas turi būti skaitomas visiems įpėdiniams nuo publikacijos apie įpėdinių šaukimą. Šio nuostato aiškinimas, kad publikacija yra nesantiems įpėdiniams, o vietoj esantiems 10 metų laikas turi būti skaitomas nuo palikėjo mirties, prieštarautų Civ. Įst. 1162 str.". Paskutinio išaiškinimo laikosi dauguma žemesnių teismų, bet vis dėlto, turint galvoje įstatymą, šis klausimas palieka neaiškus.

Sutikus su Vyr. Tribunolo aiškinimu, kad 10 metų laikas turi būti skaitomas nuo publikacijos, o ne nuo palikėjo mirties,

tenka pažiūrėti į tų nuostatų tikslingumą ir tinkamumą mūsų gyvenimui. Civ. įstatymai (X t. 1 d.) buvo išleisti didžiulei Rusijos imperijai, kur publikacija tiek praktiniu, tiek ir formaliu atžvilgiu buvo reikalinga ir naudinga. Bet nedidelei mūsų valstybei, kur nuolat susirašinėjama, įpėdinių šaukimas publikacija nereikalingas. Juk dažnai pasitaiko, kad, kitiems sūnums ar dukterims iš tėviškės išsikėlus, tėvą ar motiną sargina vienas sūnus ar duktė, ilgus metus vargsta begydydami, prisidaro daug skolos, o tėvas mirdamas nespėja testamentu turto palikti. Po turto palikėjo mirties įpėdinis tvarko ūkį, sumoka visas skolas, valdo be pertraukos 10 metų su viršum, kaip savininkas. Paskui kiti broliai ar seserys pamatę, kad tėvo paliktas ūkis jau sutvarkytas, skolos sumokėtos, iškelia ginčo bylą ir prašo jiems pripažinti įpėdinystės teises į palikimą. Kadangi publikacijos dažniausiai nebūna padaryta ir todėl 10 metų ūkį valdžiusis nuosavybės senatimi neįgyja, tai kiti įpėdiniai, palikėjo išlaikymu nesirūpinę ir jokio vargo nepatyrę, pagal 1128 str. gauna tokią pat palikimo dalį, kaip kad ir 10 metų ūkį valdžiusis. Įpėdinis, nesirūpinęs palikimu per 10 metų nuo palikėjo mirties, Civ. Įst. 694 str. turėtų savo teisių nustoti, nes yra nevertas palikimo tas, kas nenori jokių santykių su savo giminėmis palaikyti.

Praktiškai publikacija nepasiekia tikslą, nes Vyr. Žinios nei mūsų kaimo žmonių, nei užsieny gyvenančių neskaitomos. Gal dar būtų galima palikti publikaciją užsieny gyvenantiems įpėdiniams šaukti, bet reikėtų nustatyti, kad 10 metų laikas palikimui ieškoti skaitomas nuo tada, kai užsieny gyvenąs sužinojo apie palikėjo mirtį.

Kiekvienas įpėdinis gali ieškoti tik jam priklausančios dalies. Tačiau tai yra neteisinga ir netikslu. Sakysim, liko turtas tėvui ar motinai mirus. Drauge su turto palikėju gyvenęs ar po jo mirties atvykęs įpėdinis pradeda valdyti visą palikimą. Įpėdinių yra 4—6 asmenys, kurių pusė prieš 10—20 metų yra išvykę užsienin, ar jie gyvi ar mirę, žinių nėra, nes su jais nesusirašinėjama ir jų adresai nežinomi. Lietuvoje gyvenąs antras įpėdinis iškelia bylą palikimą valdančiam įpėdiniui, prašydamas atiteisti palikimo dalį. Logiškai galvojant atrodo, kad tiedu įpėdiniai turėtų palikimą gauti pusiau. Kuo gi geresnis pirmutinis įpėdinis, pirmas pradėjęs valdyti palikimą, kad

jam turėtų tekti likusių dviejų ar daugiau įpėdinių turto dalys valdyti? Įpėdiniai visi lygūs, ypač turint galvoje pakeistą Civ. Įst. X t 1 d. 1128 str. (Vyr. Žin. Nr. 85). Todėl, kol atsišauks kiti įpėdiniai, palikimą turėtų gauti, jau atsišaukusieji lygiomis dalimis.

Dabar gyvenime būna taip, kad vienas įpėdinis gauna $^1/_5$—$^1/_7$ dalį turto valdyti, o antras — $^4/_5$—$^6/_7$ dalis ir tą turtą jie dažnai valdo gana ilgai, kartais net visą laiką, nes likusieji įpėdiniai neatsišaukia. Dėl to dažnai kyla tarp įpėdinių daug bylų, ginčų, barnių ir neapykantos, o to nebūtų, jei neaiškūs šiuo reikalu įstatymo straipsniai būtų pakeisti aiškiais.

Mano supratimu, nesulauks gyvenime pritarimo ir visiškas negalėjimas užrašyti testamentu svetimiems paderminio turto. (Civ. Įst. X . 1 d. 1068, 1068[1], 1068[2] ir 1070 str. str.). Neretas atsitikimas, kad visai svetimas paliktą vienišą, seną žmogų aprūpina, prižiūri, sargina ir palaidoja, o šis visą savo amžių valdyto turto testamentu negali anam geradėjui palikti, nes tą turtą buvo paveldėjęs iš tėvo. Pagaliau, kam tas formalumas, kad vyras negali naminiu testamentu užrašyti savo žmonai, net ligi gyvos galvos, paderminio turto. Visas vyro ir žmonos gyvenimas turi būti darnus, ir paskutinis vieno antram išreikštas dėkingumas turto palikimu neturi būti sunkinamas.

Netikslus nuostatas, kad tėvai negali paveldėti savo vaikų įgyto turto, kuris, jei vaikai miršta nepalikę įpėdinių, atiduodama tėvams ligi gyvos galvos. Netikslu ir tai, kad tėvai negali naudotis vaikų įgytu kapitalu, o tik nuošimčiais (Civ. Įst. X t. 1 d. 1141, 1144—1146 str. str.).

Vaikai ir tėvai yra artimiausi šeimos nariai, surišti kraujo giminyste. Gyvenime jie turi remtis vieni kitų visišku pasitikėjimu, pagalba ir pagarba. Tai numatyta ir Civ. Įst. X t. 1 d. 172—175, 177 ir 194 str. str. Tėvų asmens valdžia pasibaigia jų mirtimi (178 str.). Tačiau, darnų tėvų ir vaikų gyvenimą skiria turto reikalai: vaikai tėvų turtą paveldi, o jie negali gauti net vaikų įgytų pinigų, tegali pasinaudoti tik nuošimčiais. Rodos, būtų daug tiksliau, kad bevaikių vaikų įgytas turtas, užuot ėjęs į kitas giminių eiles, tektų tėvams.

Dėl neaukštos žemės kainos ir galėjimo jos laisvai nusipirkti tėviškės branginimas ima mažėti. Todėl paderminio turto atpirkimo teisė nustoja reikšmės, ir ją reikėtų panaikinti. Sve-

timo žmogaus nupirktą kieno nors paderminį turtą giminaičiai gali per trejus metus nuo pirkimo akto sudarymo (Civ. Įst. X t. 1 d. 1363 str.) atpirkti (Civ. Įst. X t. 1 d. 1346 str.) ir tuo sudaryti pirkėjui nepatogumo, nuostolių. Tokiu atveju visas jo triūsas ir pastangos nueina niekais. Nuo pirkto turto atpirkimo gali apsisaugoti tik nesąžiningas pirkėjas. Civ. Įst. X t. 1 d. 1368 str. nustatyta, kad už atperkamą turtą reikia mokėti kainą, pažymėtą pirkimo dokumente, kuriuo turtas yra perėjęs į svetimą giminę. Nesąžiningas pirkėjas, susitaręs su pardavėju, gali akte įrašyti tokią aukštą pirkimo kainą, jog to turto atpirkimas gali būti neįmanomas.

Civ. įstatymų X t. 1 d. yra daug ir kitų spragų, netikslumų arba visai nereikalingų ir neveikiančių nuostatų. Pvz., Civ. Įst. X t. 1 d. 106, 107 str. str. tiktų Šv. Raštui, o ne civiliniams įstatymams, nes jie nenumato jokios materialinės sankcijos. Tai yra tik gražūs paraginimai. 108 str. visai nustoja prasmės, nes Lietuvoje vyrų ir moterų teisės yra sulygintos. Klusnumas, pagarba ir nusileidimas turi eiti ne vien iš žmonos pusės, bet ir atvirkščiai, nes kitaip šeimos gyvenimas pasidarytų nepakenčiamas ir iširtų.

Daug rašyta apie alimentų mokėjimą. Kai byla iškeliama, tai alimentų mokėtojai visų pirma slapstosi, kad nebūtų galima įteikti šaukimo, o kai jau iš jų atiteisia, tai turimą turtą perleidžia, parduoda, išnuomoja. Kai dėl alimentų turtas esti aprašytas ir jau ruošiamasi jį parduoti, tai išduoda pažįstamiems vekselių, kad prisijungtų prie bendros bylos, nes nori, kad tik žmona, ar jo vaikas arba vaikai gautų mažiau atiteistos sumos. Čia civiliniai įstatymai turėtų būti labai aiškūs ir tokie, kad būtų kuo mažiausia spragų kombinacijoms savo šeimai nuskriausti.

Mažamečių turto globa yra didelis teismų apsunkinimas ir apskritai didelė painiava. Teismai jokiu būdu negali tikrinti, ar mažamečiai ir jų turtas tinkamai globojami. Civ. Įst. X t. 1 d. 286 str. nustato, kad globėjai kiekvienais metais turi teismams pristatyti metines apyskaitas, tačiau su tomis apyskaitomis teismams vargas. Daugumas globėjų yra kaimo žmonės, menkai raštingi, jokios sąskaitybos neveda. O globojant 2—5 ha ūkelį, kuriame yra tik viena karvė, žinoma, sunku sudaryti apyskaitą, ir globėjai dažnai jokių apyskaitų nepristato arba, gavę iš teismo raštą, kad pristatytų apyskaitą, nueina pas mo-

kantį rašyti žmogų, arba šunadvokatį ir per kelias minutes iš galvos sudaro metinę apyskaitą, nepridėdami jokių pateisinamųjų įrodymų. Pasitaiko ir tokių, kurie pareiškime parašo, kad viską, ką gavo, išleidę mažamečiams išlaikyti ir mokesčiams sumokėti. Pagaliau sunku patikrinti, ar pristatoma apyskaita tikra, ar ne. Belieka viena išeitis — siųsti apyskaitą patikrinti atitinkamam valsčiaus viršaičiui, kuris tikrina per seniūnus. Būtų tiksliau, jei visos ar dalis globos funkcijų būtų atimtos iš teismų ir jų vykdymas pavestas kontroliuoti viršaičiams.

III.

Civ. teisenos įstatymuose taip pat rasime nuostatų, netinkančių gyvenimui tvarkyti arba visai neveikiančių.

Civ. teis. įst. 51 ir 52 str. str. nuostatais teisėjai turi žodinį prašymą įrašyti į protokolą. Dėl darbo daugybės, tai teisėjams nėra įmanoma, ir teismuose nepraktikuojama. Rusijos imperijoj tais laikais, kada buvo išleistas įstatymas, buvo nedaug advokatų, o neraštingų buvo be galo daug. Todėl žodinių prašymų užprotokolavimas turėjo palengvinti žmonėms. Pagaliau gali atsitikti, kad pilietis kreipiasi į teisėją gana sudėtingu reikalu, kurį jis nemoka gerai išaiškinti. Norėdamas tokį reikalą tinkamai surašyti, teisėjas turėtų klausimą išsamiai išaiškinti — surinkti duomenų. Dėl laiko stokos teisėjas to ir padaryti negali. Be to, gali atsitikti, kad suinteresuotas asmuo pralaimės bylą, iškeltą pagal jo žodinį pareiškimą, užprotokoluotą teisėjo. Tokiu atveju, žinoma, visa bėda bus suverčiama teisėjui. Svarbu ir tai, kad teisėjui tenka parašyti prašymą protokolo forma ir pagal jį spręsti, o tai yra negera, nes gali nukentėti teismo prestižas. Dėl to minėti nuostatai, neveikią, turi būti panaikinti.

Civ. teis. įst. 53 str. papildytinas, kad prašymas grąžinamas, jei surašytas darkyta lietuvių kalba.

Pertvarkytinas ir liudytojų klausinėjimas atskirais reikalavimais. Visų pirma, aukštesni teismai, pavesdami žemesniems išklausti liudytojus, turi nurodyti, kurias bylos aplinkybes reikia aiškinti ir kas liudytojų turi būti paklausta. Dažnai nutarimuose rašoma: „Paklausti liudytojus keltoms bylos aplinkybėms išaiškinti". Nesti sunkumų, jei apeliacijoje keliamos aplinkybės aiškios, arba jei teismo protokole smulkiau apeliato-

riaus ar prieštarautojo pareiškimai užprotokoluoti. Tačiau, kai reikalas tik keliais sakiniais pažymėtas, tai atskirą reikalavimą vykdančiam teisėjui tenka pačiam atspėti, kurios keltos aplinkybės turėtos galvoje.

Apylinkių teismai dažnai siunčia reikalavimus paklausti liudytojus, gyvenančius kitoje teismo apylinkėje, nors liudytojui daug arčiau nuvykti į reikalavimą siunčiantįjį teismą, negu į jo gyvenamos vietos apylinkės teismą. Tokiais atsitikimais reiktų nesiuntinėti atskirų reikalavimų į kaimyninį apylinkės teismą, o pačiam pakviesti ir išklausti. Tuo būdu ir bylą būtų galima greičiau išspręsti.

Civ. Teis. įst. 91 str. liudytojas, nors ir būtų bylai svarbiausias, du kartus nubaustas už neatvykimą, negali būti trečią kartą baudžiamas, ir jį išklausti teismas negali. Taip neturėtų būti. Pakeitus Civ. teis. įst. 82 ir 82[1] str. str. (Vyr. Žin. Nr. 452), teismas turi rūpintis bylos aplinkybes išaiškinti, ir jis gali rinkti įrodymus. Reikėtų leisti teismui nutarti liudytoją varu į teismą atvaryti, jei liudytojo parodymas jam atrodo svarbus.

Civ. teis. įst. 145[3] str. nustatyta, kad, abiems šalims neatvykus ir nė vienai neprašius spręsti bylą be jos, byla nukeliama iš eilės. Tačiau gyvenime dažnai atsitinka, kad bylininkai, gyvendami toli nuo teismo buveinės, namuose susitaiko ir teisman nestoja. Teismas tokias bylas, kurių ieškiniai dažnai esti labai maži (vos keli litai) nukelia iš eilės, ir atrodo viskas gerai. Tačiau teismai tokias bylas trejus metus turi laikyti nebaigtomis, rašinėti į statistiką, ir tai sudaro netvarką.

Būtų teisinga leisti tokias bylas nutraukti. Daugumas ieškinių provincijos teismuose esti nedideli, ligi 50 litų. Todėl ieškovui teks sumokėti tiek pat žyminio mokesčio ir nukeltą iš eilės bylą prašant skirti posėdin, ir nutrauktą keliant iš naujo. Dėl šalių neatvykimo teismas užverčiamas nereikalingu darbu. Be to, tokiais atsitikimais daugiausia nukenčia nubausti liudytojai. Šalių patariami jie teisman nestoja, o teismas, neturėdamas duomenų, kad iš tikrųjų tarp šalių įvyko taika, bylą atideda, o liudytojus nubaudžia. Liudytojai, gavę pranešimą apie nubaudimą, per dvi savaites (92 str.) raštu teismui pasiaiškina, dėl ko nestojo. Tačiau teismas svarsto tokį pasiaiškinimą tik tuo atveju, jei jis apmokėtas 3 Lt žyminio mokesčio. Netiks-

linga yra leisti bylininkui, pinigais mokančiam žyminį ir teismo mokesčius, nesirūpinti iškelta byla, nevykti teisman ir tuo apkrauti teismą nereikalingu darbu.

Reikalingas taip pat nuostatas, kad teismas galėtų nepriimti atsišaukimo dėl neakivaizdinio sprendimo, kai atsakovas be pateisinamos priežasties nestoja teisman, nes, priešingu atveju išeina, kad už mokamus valstybės iždui mokesčius teismas turi tik dėl atsakovo noro spręsti antrą kartą tą pačią bylą. Kai kurie teismai tiek civilinėse bylose, tiek ir baudžiamose bylose nepriima atsišaukimų dėl neakivaizdinių sprendimų, jei taria, kad nestojimas nepateisinamas. Tačiau iš Civ. teis. įst. 151 ir 152 str. str. nematyti, kad būtų galima atsišaukimo nepriimti.

Kada ginčas pasidaro neaiškus, tai teisėjui geriausia atlikti apžiūrėjimą vietoje, ir tai daroma. Civilinėse bylose išlaidas moka bylininkas, o pirmiau dienpinigius ir kelionpinigius mokėdavo ir teismo sekretoriui ar sekretoriaujančiam. Tačiau, Vyr. Tribunolui išaiškinus, kad bylininkai sekretoriui tokių išlaidų neprivalo mokėti, dabar tų išlaidų iš bylininkų neimama. Apie tai, kad dėl sekretoriaus nevykimo vietoj apžiūrėti pasunkinamas teisėjo darbas, jau buvo rašyta.

Bet tai atrodo ir šiaipjau neteisinga. Teismų santv. įst. 54 str. teismo posėdžiuose bylų protokolus rašo teisėjas arba sekretorius. Šio įstatymo nuostatu į teismų išvažiuojamąsias sesijas teisėjai pasiima sekretoriaujančius, kuriems iždas apmoka dienpinigius ir kelionpinigius, ir tai visai suprantama. Tačiau, kai teisėjui tenka spręsti šalių civilinį reikalą, tai jis sekretoriaujančio negali pasiimti, nes į bylininkų pinigus daugiau atsižvelgiama, negu į iždo, ir dienpinigiai bei kelionpinigiai negali būti paimami.

Jei antstoliai gauna priedus neatsiskaitytinai už sprendimų vykdymą, tai sekretorius turi gauti atlyginimą už teisėjo komandiruotę į apžiūrą vietoje, o pagal Teismų santv. įstatymą teisėjas sekretorių gali tokiais atsitikimais komandiruoti.

Už apžiūrėjimus vietoje išlaidos iš bylininkų imamos Kelionės išlaidoms atlyginti įstatymo (V. Ž. Nr. 351) nustatytomis normomis. Minėto įstatymo § 2 pasakyta: „Komandiravimu laikoma išvykimas iš savo tarnybos vietos, jei jis siekia toliau 10 kilometrų ir trunka ilgiau kaip 8 valandas". Vadinas, jei nuo tarnybos vietos nuvykta tik 10 kilometrų ir išbūta $7^1/_2$ va-

landos laiko, tai įstatymas nelaiko komandiruote ir už tai negali būti mokami dienpinigiai ir kelionpinigiai; taip pat jų negali imti ir teisėjai iš bylininkų, vykdami apžiūrėti į ginčo vietas. Tą dalyką dar galima pateisinti dėl dienpinigių neėmimo, kadangi neišbūta 8 valandų laiko, tačiau yra visai netikslu ir negalima nemokėti kelionpinigių. Iš minėto įstatymo išeitų, kad teisėjas, jei vyksta ne toliau kaip už 10 kilometrų, negali imti kelionpinigių, o norėdamas ar turėdamas aukštesnio teismo pavedimą ginčo vietą apžiūrėti ar vietoje paklausti liudytojus, turi arba eiti pėsčias, arba iš savo gaunamos algos pasisamdyti vežimą. Gal kas pasiūlys pasinaudoti bylininkų vežimu, tačiau bylininkų susisiekimo priemonėmis teisėjams nepatartina naudotis, nes priešinga šalis gali įtarti teisėją esant šališką, ir dėl to nukenčia teisėjo garbė ir žeminamas žmonėse teisėjo vardas. Sunku tikėti, kad įstatymo leidėjas būtų norėjęs versti valdininkus, vykstančius tarnybos reikalais, dar turėtų nuostolių, susijusių su kelionės išlaidų apmokėjimu. Įstatymas turi būti pakeistas ir kelionpinigiai turėtų būti apmokėti už nuvyktą nuotolį, neatsižvelgiant į nuvyktų kilometrų skaičių. Būtų tiksliausia, jei už nuvykimą į ginčo vietą, esančią ne toliau, kaip už 6 kilometrų, nuo tarnybos vietos, būtų apmokamos faktiškos kelionės išlaidos. Juk už nuvežimą 3 kilometrus, nepakaks kelionpinigių, todėl tokiais atvejais reikėtų apmokėti faktiškas išlaidas.

Įstatymuose turi būti kuo mažiausia spragų, plyšių, tada ir pati valstybė, ir teisinis valstybės gyvenimas bus stiprūs, o žmonių gyvenimas bus darnus.

—/—

Dr. G. Rutenbergas

Sovietų Sąjungos, Lietuvos, Latvijos ir Estijos tarpusavio pagalbos paktai.

Prieš pradedant nagrinėti čia sužymėtų valstybių tarpusavio pagalbos paktus, būtų pravartu bent trumpai paliesti jų pirmiau sudarytąsias vienų su kitomis politines sutartis.

1920 m. jos sudarė taikos sutartis, o vėliau (1926 m. tarp Sovietų Sąjungos ir Lietuvos, 1932 m. tarp Sovietų Sąjungos

ir Latvijos bei Estijos) — nepuolimo paktus. 1920 metų taikos sutartyse yra visa eilė vienodo pobūdžio nuostatų:

1. Pabaltijo valstybių nepriklausomybės pripažinimas, susijęs su jų atleidimu nuo visų prievolių, einančių iš jųjų prieškarinės padėties.

2. Šiomis taikos sutartimis buvo numatytos Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Suomijos sienos su Sovietų Rusija. Žinoma, sienos su kiekviena iš tų valstybių buvo nustatytos skirtingu būdu. Bendrai imant, visų keturių Pabaltijo valstybių sienos buvo nustatytos pagal jų etnografines ir istorines teises. Lietuvai itin svarbus buvo jos sienų nustatymas taikos sutartimi su Sovietų Rusija, nes tas sienų nusistatymas lietė ir Lietuvos Lenkijos sieną. Lietuvos ginčui su Lenkija dėl Vilniaus ir jo srities tas turėjo didelės reikšmės.

3. Uždraudimas veikti susitariančiųjų šalių teritorijoj gaujoms, susiorganizavusioms kovoti su viena iš susitariančiųjų šalių, ir perleisti per vienos šalies teritoriją kitos šalies priešų kariuomenės dalis, kurios žengtų kovoti su antrąja susitariančiąja šalimi.

4. Sovietų Rusijos sutikimas pripažinti nuolatinį Lietuvos, Estijos ir Suomijos neutralumą, jei tas neutralumas būtų tarptautiniu mastu pripažintas.

1926 m. Lietuvos ir Sovietų Rusijos ir 1932 m. Latvijos, Estijos, Suomijos ir Sov. Rusijos nepuolimo paktais buvo nustatytas bendras būdas daugeliui ginčijamų politinio, juridinio ir kitokio pobūdžio klausimų reguliuoti, ir, svarbausia, nepuolimo bei neutralumo prievolė kitos susitariančios šalies atžvilgiu.

Taigi, jau 1920 m. sudarytose tarp Baltijos valstybių ir Sovietų Rusijos taikos sutartyse buvo numatyta Sovietų Sąjungos garantija tų valstybių nepriklausomybei ir saugumui laiduoti. Susitariančiųjų šalių pasižadėjimas tarpusavio principu uždrausti gaujų organizavimą ir jų perėjimą per vienos šalies teritoriją kitai šaliai užpulti jau tada buvo tam tikra Baltijos valstybių nepriklausomybės garantija.

1926 m. ir 1932 m. nepuolimo sutartimis, sudarytomis su Lietuva, Latvija ir Estija, Sovietų Sąjunga vėl parodė savo pasiryžimą toliau remti Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Suomijos pastangas taikai išlaikyti. Svarbiu nepuolimo sutarčių papildymu reikia laikyti 1933 m. Londone pasirašytą tarp Sovietų

Sąjungos ir Pabaltijo valstybių užpuolikui apibūdinti konvenciją, kurią duota smulki definicija eventualių užpuolimo atvejų ir jų pateisinimo bandymų. Dėl tų apibūdinimų Pabaltijo valstybių ir Sovietų S-gos nepuolimo sutarčių taikymas žymiai palengvėjo, nes, kaip teisingai konvencijos įžangoje pabrėžta, „tuo būdu galima užbėgti už akių kiekvienam bandymui užpuolimą pateisinti".

Pereinant prie Sovietų Sąjungos dabar sudarytų su Lietuva, Latvija ir Estija tarpusavio pagalbos paktų nuostatų apibūdinimo, tenka nurodyti į tai, kad dar 1934 m. buvo kilęs vad. rytų tarpusavio pagalbos pakto sudarymo projektas. Tada Sovietų S-ga kartu su Prancūzija buvo iškėlusios kadaise vad. rytų Lokarno pakto idėją ir mėgino rytų Europos saugumo klausimą išspręsti ne vien tik negatyviais postulatais (pasižadėjimu nepulti), bet ir pozityviu reikalavimu, t. y. tarpusavio pagalba. Taigi, buvo iškeltas vad. rytų tarpusavio pagalbos paktas, kuris turėjo apimti Vokietiją, Suomiją, Estiją, Latviją, Lietuvą, Lenkiją, Čekoslovakiją ir Sovietų Sąjungą. Tas paktas turėjo numatyti visų pirma prievolę tuojau teikti tarpusavio pagalbą T. S. pakto ribose užpuolimo atsitikimu. Toliau buvo numatyta prievolė nepalaikyti užpuolikės valstybės ir, jei vienai iš susitariančių šalių grėstų pavojus iš kitos kurios susitariančios šalies arba jei ji būtų užpulta, tai kitos susitariančios šalys turėtų imtis priemonių konfliktui pašalinti. Tačiau to pakto sudarymui pasipriešino kai kurios valstybės. Tada Lietuva, Latvija ir Estija susirūpino dėl sritinio Pabaltijo valstybių pakto. Čia iniciatyvos ėmėsi Lietuva, ir 1934 m. rugpiūčio 29 d. Rygoje buvo susitarta ir parafuota Pabaltijo Valstybių Santarvės Sutartis, o rugsėjo 12 d. Ženevoje ta sutartis buvo pasirašyta ir vėliau visų trijų valstybių ratifikuota. Taigi, mintis sudaryti rytų Europos tarpusavio pagalbos paktą kilo jau seniai, bet teko įgyvendinti visai kitokia, negu anksčiau buvo numatyta, forma ir kitokiai valstybių sudėčiai.

Rytų pakto projektu buvo turėta galvoje trijų sutarčių sistema: 1. Rytų Europos valstybių tarpusavio pagalbos paktas, 2. sutartis tarp Prancūzijos ir Sovietų Rusijos, 3. dvi pirmąsias sutartis sujungianti deklaracija.

Iš numatytų trijų sutarčių 1935 m. buvo pasirašytas tik Prancūzijos ir Sovietų Sąjungos tarpusavio pagalbos paktas.

Prie šio pakto buvo prijungtas specialus protokolas, kurio 3 ir 4 str. Rytų Europos saugumo organizavimo reikalu štai kaip buvo pasisakyta.

3 str. „Kadangi abi vyriausybės pageidauja sudaryti sritinę sutartį, kuri siektų suorganizuoti saugumą tarp sutartį sudarančių valstybių ir kurios pasėka galėtų būti pasižadėjimas tarpusavio pagalbai teikti, tai abi vyriausybės palieka sau teisę, jei reikėtų, susitarus dalyvauti tokioje sutartyje tiesiogine ar netiesiogine forma, destis, kuri būtų tinkamesnė."

4 str. „Abi vyriausybės konstatuoja, kad derybos, kurios privedė prie šios sutarties pasirašymo, pradžioje buvo pradėtos įgyvendinti saugumo sutarčiai, kuri apima Šiaurės Europos valstybes, būtent, Sovietų Rusiją, Vokietiją, Čekoslovakiją, Lenkiją ir kaimynines Sovietų Rusijai Baltijos valstybes. Greta šios sutarties turėtų būti sudaryta Sovietų Rusijos, Prancūzijos ir Vokietijos tarpusavio pagalbai teikti sutartis, kuria kiekviena iš šių trijų valstybių pasižadėtų teikti pagalbą tai iš jų, kuri būtų vienos kurios iš jų užpulta. Nors aplinkybės iki šiol neleido sudaryti tokios sutarties, kurios abi šalys pageidauja, vis dėlto, Prancūzijos ir Sovietų S-gos pagalbos teikimo sutartyje numatytos prievolės negali būti suprastos kitaip, kad jos turi būti taikomos anksčiau numatytose trijų sutarties ribose."

Iš šių nuostatų aiškėja, kad, pasirašydamos bilaterialinę sutartį tarpusavio pagalbai teikti, Sovietų Rusija ir Prancūzija nebuvo atsisakiusios nuo savo pirmykščio Rytų pakto plano. Jau tada a priori buvo pripažįstama, kad jei pavyktų sudaryti numatytus sritinius paktus, tai jų nuostatai pakeistų Prancūzijos ir Sovietų S-gos tarpusavio pagalbos sutarties abiem šalim uždedamas prievoles. Pagaliau, iš protokolo 4 str. eina, kad net jei Vokietija neprisidėtų prie numatytos Rytų pakto sistemoje Prancūzų—Sovietų—Vokiečių tarpusavio pagalbai teikti sutarties, kuria kiekviena iš jų turi pasižadėti teikti pagalbą užpultai valstybei, tai vis dėlto Prancūzų Sovietų pagalbos sutartis galėtų būti taikoma ir kitoms Rytų Europos valstybėms, jei jos būtų užpultos vienos kurios iš trijų sutarties dalyvių (pvz., Vokietijos).

Rytų Europos saugumo suorganizavimo mintis, kuri turėjo būti įgyvendinta tarpusavio pagalbos paktų sudarymo sistema, egzistavo ne tik ligi praeitų metų pavasario, kai prasidėjo dery-

bos tarp Anglijos, Prancūzijos ir Sovietų Rusijos tarpusavio pagalbos pakto reikalu. Per ilgai užtrukusias Maskvoj derybas buvo numatyta šių trijų valstybių tarpusavio pagalbos prievolę praplėsti ir nustatyti tos prievolės galiojimą net ir prie pakto neprisidėjusioms valstybėms, jei jos būtų užpultos. Vadinasi, tuo laiku projektuotu trišaliu paktu buvo numatyta pagalbos prievolė ir tuo atveju, jei viena iš šalių būtų įtraukta į karą su kita valstybe, kuri grasintų kurios nors ketvirtosios Europos valstybės nepriklausomybei ar neutralumui ir kai tas grasinimas galėtų paliesti taip pat susitariančių šalių, t. y. Anglijos, Prancūzijos ar Sovietų S-gos saugumą. Toks atsitikimas būtų galimas, jei, pvz., kiltų pavojus iš tam tikros valstybės pusės Belgijos ir Olandijos neutralumui ar Baltijos valstybių nepriklausomybei bei neutralumui.

Taigi, matome, kad praeitą vasarą projektuotu Anglų - Prancūzų - Sovietų tarpusavio pagalbos paktu dėl čia minėto nuostato, pagalbos akcija buvo norėta praplėsti ir tame pakte nedalyvaujančioms valstybėms, net jų ir neatsiklausus, ar jos ta pagalba nori pasinaudoti, ar ne. Ta pagalbos prievolė kitoms valstybėms pagal minėto pakto projektą taip pat turėjo būti teikiama automatiškai, neliečiant T. S. aparato, vien tik pakto partnerių nutarimu. Dėl šio nuostato įtraukimo Maskvoj buvo ilgai derėtasi.

Tačiau po Vokiečių-Sovietų nepuolimo pokto sudarymo, beveik tas pats nustatas buvo, be ilgų derybų ir ginčų, įtrauktas į Anglų-Lenkų paktą, o vėliau ir į Prancūzų-Lenkų protokolą.

Tuo būdu, sugriuvus visiems čia minėtiems planams tiesiogiai ar netiesiogiai įtraukti Pabaltijo valstybes į didžiųjų valstybių tarpusavio pagalbos paktų sistemą, Sovietų Rusija sudarė su kiekviena jų skyrium dvišales tarpusavio pagalbos sutartis. Tų sutarčių įžangoje pažymėtas tikslas išplėsti draugiškus santykius, nustatytus 1920 metų taikos sutartimis ir paremtus valstybinės egzistencijos nepriklausomybes ir nesikišimu į kitos šalies vidaus reikalus. Tuo būdu netenka kalbėti, kad 1939 metų Sovietų-Estų, Sovietų-Latvių ir Sovietų-Lietuvių tarpusavio pagalbos sutartys panaikina Pabaltijo kraštų suverenumą jų teritorijoms ir sienoms, nustatytoms 1920 m. taikos sutartimis. Atvirkščiai, paktų įvaduose pabrėžiama, kad abu pakto partneriai pareiškia, jog 1920 metų taikos sutartys ir nepuolimo paktai, o

taip pat 1932 m. nepuolimo sutarčių konfliktams taikingu būdu spręsti nuostatai lieka tvirtu pagrindu šių kraštų santykiams ir tarpusavio įsipareigojimams. Iš to reikia padaryti išvadą, kad 1939 m. paktai yra tik 1920 m. ir 1932 m. (gi Lietuvos atžvilgiu 1926 m.) sutarčių papildymai, turį tikslą nustatyti aiškias tarpusavio pagalbos garantijas. Tuo būdu pagal sutarčių įvaduose išreikštą mintį jomis lyg ir buvo norėta patikrinti saugumą Baltijos jūroj ir apskritai Pabaltijyj efektyvinėmis priemonėmis, paremtomis taikos išlaikymo dėsniu.

1) Sovietų S-gos ir Estijos paktas.

Sovietų S-gos ir Estijos 1939 m. rugsėjo 28 d. tarpusavio pagalbos pakto 1 str. abi šalys pasižadėjo teikti tarpusavio pagalbą dviem atvejais: 1) jei jūros siena susitariančių šalių Baltijos jūros arba sausumos siena, lygiai kaip ir bazės, nurodytos 3 str., būtų tiesioginio puolimo objektas; 2) jei joms grėstų puolimas per Latvijos respublikos teritoriją iš kurios nors Europos didžiosios valstybės pusės.

Iš tokio nuostato einanti tarpusavio pagalbos prievolė šiais dviem atvejais pradeda veikti automatiškai, nes pakte nenumatyta jokios procedūros, kuria galima būtų išspręsti, ar tikrai įvyko pakto 1 str. numatytos sąlygos pagalbai teikti ar ne. Tačiau, turint galvoje, kad šis paktas yra paremtas ankstyvesniais tarp Estijos ir Sov. Rusijos pasirašytų sutarčių bendrais dėsniais, reikia manyti, kad sprendžiant pagalbos klausimą kiekvienu atskiru atveju bus atsižvelgta į Londone 1933 m. pasirašytos konvencijos užpuolimui apibūdinti nuostatus. Dėl pagalbos efektyvaus vykdymo Sovietų-Estų pagalbos pakto 3 str. nustatyta, kad Estijos Respublika Sovietų Sąjungai rezervuoja teisę Saaremos (Ezelio), Hiiumo (Dago) salose ir Paldiskio mieste (Baltijos uoste) turėti karo laivyno bazes ir tam tikrą skaičių aerodromų aviacijai. Bazių ir aerodromų tikslios vietos bus nustatytos ir jų ribos nubrėžtos tarpusavio susitarimu. Kad galėtų apsaugoti savo laivyno bazes ir aerodromus, Sovietų Sąjunga turi teisę savo pačios sąskaita bazėms ir aerodromams nužymėtose srityse laikyti griežtai apibrėžtą Sovietų sausumos ir aviacijos pajėgų skaičių, kurio maksimumas bus nustatytas specialia sutartimi.

Šis nuostatas galėtų būti laikomas Estų suverenumo suvaržymu, tačiau 5 str. išaiškinta: „Šito pakto vykdymas jokiu būdu

neturi paliesti susitriančių šalių suverenumo teisių, ypač jų ekonominės sistemos ir valstybinės struktūros. Bazėms ir aerodromams rezervuotos sritys, numatytos trečiame straipsnyje, pasilieka Estijos respublikos teritorija.". Tokio pareiškimo į paktą įrašymu visos Estijos suverenumo teisės minėtoms saloms lieka visiškai nepaliestos. Taip pat nepaliestos Etijos su Latvija 1923 m. sudarytoji Sąjungos sutartis ir, pagaliau, vad. Baltijos Santarvės 1934 m. sutartis, nes 1939 m. rugsėjo 28 d. paktu Estija tik prisiėmė prievolę nesudaryti jokios sąjungos ir nedalyvauti jokioj koalicijoj, kurios būtų nukreiptos prieš vieną iš susitariančių šalių. Kadangi Latvija ir Lietuva turi su Sovietų S-ga nepuolimo, o dabar ir tarpusavio pagalbos paktus, tai aišku, kad Estų sudarytos su Latvija ir Lietuva politinės sutartys pasilieka galioti.

2) Sovietų S-gos ir Latvijos paktas.

Sovietų S-gos ir Latvijos tarpusavio pagalbos sutartis turinio atžvilgiu bendrais bruožais yra panaši į Sovietų Estų 1939 m. rugsėjo 28 d. tarpusavio pagalbos paktą.

Sovietų S-gos ir Latvijos tarpusavio pagalbos pakto 1 str. abi susitariančios šalys įsipareigoja teikti viena kitai visokią pagalbą, priskaitant ir karo pagalbą, tuo atveju, jei kuri nors Europos didžioji valstybė grasintų ar tiesiogiai pultų susitariančių šalių Baltijos jūros sienas ar jų sausumos sienas per Estijos ar Lietuvos respublikų teritoriją, o taip pat trečiame straipsnyje nurodytos bazės. Jei, pvz., Sovietų Rusija būtų kitokiu būdu užpulta, t. y. ne per Baltijos jūrą arba Estiją ir Lietuvą, tai, žinoma, Latvijos prievolė teikti Sovietams pagalbą atkristų.

Svarbiausias Sovietų-Latvių 1939 metų spalio 5 d. pakto nuostatas yra 3 str., kuriuo Latvijos respublika rezervuoja Sovietų Sąjungai teisę turėti Liepojos ir Venspilio uostuose jūros bazes ir tam tikrą aerodromų skaičių aviacijai už prieinamą nuomos kainą. Tikslios aerodromų bazių vietos nustatytos ir jų ribos bus aptartos atskiru susitarimu. Kad galėtų ginti Irbeno sąsiaurį, Sovietų Sąjunga turi teisę tokiomis pat sąlygomis įtaisyti krantų artilerijos bazes tarp Ventspilio ir Pitrago. Jūros bazėms, aerodromams ir krantų artilerijos bazėms ginti Sovietų Sąjunga turi teisę savo sąskaita bazėms ir

aerodromams paskirtuose ruožuose laikyti griežtai nustatytą Sovietų žemės ir oro jėgų skaičių, kurio maksimumas turėjo būti nustatytas specialiu susitarimu.

Sovietų-Latvių pakto 5 str., kaip ir tolygus Sovietų-Estų pakto 5 str., aiškiai pažymėta, kad pakto vykdymu jokiu būdu neturi būti kėsinamasi į susitariančių šalių suverenumo teisę, o ypač į jų valstybės struktūrą, ūkio ir socialinę sistemą ir karines priemones. Bazėms ir aerodromams rezervuoti ruožai (pagal 3 str.) lieka Latvijos Respublikos teritorija.

Vienodo turinio yra taip pat Sovietų-Latvių ir Sovietų-Estų tarpusavio pagalbos paktų 2 str., kuriuo Sovietų S-ga įsipareigoja padėti Latvijos kariuomenei naudingomis sąlygomis ginklais ir kitomis karo medžiagomis. Ši prievolė Sovietų S-gai eina iš pakto 1 str. numatomos abiejų šalių tarpusavio pagalbos teikimo. Pagaliau Latvių-Sovietų pakte įrašytas tas pats 4 str., kaip ir Estų-Sovietų pakte, būtent, kad abi susitariančios šalys įsipareigoja nesudaryti jokios sąjungos ir nedalyvauti jokioje koalicijoje, nukreiptoje prieš vieną iš jų.

3) Sovietų S-gos ir Lietuvos sutartis.

Sovietų Sąjungos ir Lietuvos 1939-X-10 d. tarpusavio pagalbos sutarties 2 str. abi šalys įsipareigoja teikti viena kitai visokią pagalbą, jei Lietuvos Respublikai būtų grasoma, ar ji tiesiogiai būtų puolama, o taip pat tuo atveju, jei Sovietų Sąjunga būtų kurių nors Europos valstybių grasoma ar tiesiogiai puolama per Lietuvos teritoriją. Be to, 3 str. Sovietų Sąjunga įsipareigoja padėti Lietuvos kariuomenei naudingomis sąlygomis ginklais ir kitomis karo medžiagomis. Taigi, pagalbos prievolė pagal šį paktą pradeda veikti tik tam tikrais aprėžtais atvejais.

Sutarties 4 str. savo turiniu kiek skiriasi nuo tolygaus pobūdžio Latvių ir Estų tarpusavio pagalbos paktų straipsnių (3 str.), nes ten kalbama apie Sovietų Sąjungos saugumo laidavimą ir Latvijos (Estijos) nepriklausomybės sustiprinimą, o Lietuvos-Sovietų S-gos sutarties 4 str. kalbama apie abiejų pakto partnerių įsipareigojimą realizuoti Lietuvos valstybės sienų gynimą, ir tuo tikslu leidžiama Sovietų Sąjungai įvairiose Lietuvos

Respublikos vietose, nustatytose bendru susitarimu, savo sąskaita laikyti griežtai apribotas Sovietų žemės ir oro karines jėgas. Tenka taip pat pažymėti, kad Lietuvos ir Sovietų Sąjungos sutarties dalis dėl tarpusavio pagalbos skiriasi nuo Estų bei Latvių tolygių paktų, sudarytų su Sovietų Sąjunga, dar tuo, kad Lietuvos sutarties su Sovietų Sąjunga 5 str. numato dar konsultacijos prievolę. Pastaroji pradeda veikti tuo atveju, jei Lietuvai ar Sovietų Sąjungai per Lietuvos teritoriją būtų grasinama. Šitokiu atveju abi susitariančios šalys tuojau apsvarstytų padėtį ir visas priemones, kurios tarpusavio susitarimu būtų pripažintos reikalingomis susitariančių šalių teritorijų neliečiamybei garantuoti. Šitokio svarbaus nuostato Latvių ir Estų paktuose su Sovietų S-ga nėra.

Pagaliau, sutarties 6 str. abi susitariančios šalys įsipareigoja nesudaryti jokios sąjungos ir nedalyvauti jokioje koalicijoje, nukreiptoje prieš vieną iš jų. Taigi, ir pasirašius 1939 m. spalių 10 d. Lietuvos ir Sovietų Rusijos paktą, Baltijos Santarvės 1934 m. sutartis pasilieka galioti, nes ji yra grynai konsultatyvinė ir nėra nukreipta prieš bet kurią trečią valstybę.

Tenka pagaliau nurodyti į skirtumą dėl Lietuvos ir Sovietų Sąjungos pakto galiojimo laiko. Latvijos ir Estijos tarpusavio pagalbos paktuose su Sovietų Sąjunga numatytas 10 metų galiojimo terminas su automatiško pratęsimo teise dar 5 metams, jei viena iš susitariančių šalių neras reikalingu nuo sutarties vienais metais prieš jos terminą atsisakyti. Lietuvos ir Sovietų Sąjungos sutarties galiojimo laikas nustatytas 15 metų su automatiško pratęsimo teise dar 10 metų, jei viena iš šalių nepareikš noro vieneriais metais prieš galiojimo termino pasibaigimą sutartį denonsuoti.

Tai yra visi minėtų trijų tarpusavio pagalbos paktų nuostatų skirtigumai, tačiau jie nėra esminiai. Svarbiausieji nuostatai, liečiantieji tarpusavio pagalbos teikimo sąlygas, yra vienodo pobūdžio. Šios prievolės pradeda veikti ne visais, bet tik tam tikrais, sutartimis įsakmiai numatytais atvejais, kai gali kilti tiek Lietuvos, Latvijos ir Estijos, tiek Sovietų Sąjungos saugumui pavojus per šių valstybių sienas. Visais kitais karo galimumo atvejais Lietuva, Latvija ir Estija galės likti neutralios, nors Sovietų Sąjunga ir būtų įtraukta į karą.

—/—

Adv. Vs. Bojevas

Teismo kalba.

Tarp tų teisių bei pareigų, kurias visuomenė, kurdama valstybę, jai suteikia, viena iš svarbiausių yra vykdyti teisingumą. Teismo tiesioginis uždavinys yra ugdyti piliečių pagarbą įstatymams, tenkinti jų teisėtumo bei teisingumo jausmą, apginti jų teises, versti juos pildyti savo pareigas. Valstybės valdžios pareigą vykdyti teisingumą yra tokios pat rūšies, kaip kad pareiga ginti kraštą nuo išorinio priešo, palaikyti civilinę santvarką, teikti piliečiams susisiekimo priemonių, rūpintis jų sveikata ir t. t.

Valstybės valdžios suverenitetas reiškiasi trimis pagrindinėmis šakomis: įstatymu leidimu, teisingumo vykdymu ir valdymu. Tai yra trys svarbiausios jėgos, kurios nustato valstybėje būtiną socialinę pusiausvyrą, tuo pat metu viena kita skatindamos ir prilaikydamos, kad sudarytų sklandų valstybinį gyvenimą. Nuo tų trijų jėgų tinkamos organizacijos ir veikimo priklauso valstybinio gyvenimo harmonija.

Išoriniu būdu teismo valdžios suverenumas pasireiškia tuo, kad visi teismo sprendimai daromi „Lietuvos Respublikos Vardu" — ir kad Lietuvos teismui priklauso visų Lietuvos piliečių bylos, vis tiek kokia yra jų ierarchinė padėtis.

Toks aukštas Lietuvos teismų autoritetas reikalauja, kad ir kiekvienas klausimas, kuris liečia teismą, būtų nagrinėjamas tinkamu rimtumu, sine ira et studio, neįtraukiant į tą nagrinėjimą nereikalingo nacionalinio kraštutinumo, kuris čia nieko nepadeda ir teismo autoriteto nekelia.

Teismų santvarkos įstatymas nustato principą, kad „teismo kalba yra lietuvių kalba", tačiau greta duoda ir praktiškų nuostatų, būtent, kad tie bylos dalyviai, liudytojai ir žinovai, kurie nemoka lietuvių kalbos, gali daryti žodinius pareiškimus ne lietuvių kalba. Šiais atsitikimais teismas turi naudotis vertėjo pagalba. Įrodomieji raštai, jeigu jie yra parašyti nelietuvių kalba, pristatomi teismui su lietuvišku vertimu.

Tas principas ir tie praktiniai nuostatai civilizuotų kraštų valstybiškumui yra visai naturalūs ir būtini, nes jie apsaugoja ir Lietuvos valstybės, ir kiekvieno jos piliečio teises bei interesus, vis tiek ar tas pilietis yra lietuvis ar nelietuvis.

Gindama kraštą ir kiekvieną pilietį nuo priešo, leisdama piliečiui naudotis geležinkeliais, autobusais, telefonu, telegrafu, apsaugodama pilietį nuo užkrečiamų ligų, teikdama jam tos ar kitos pagalbos, šių dienų civilizuotos valstybės valdžia negali daryti skirtumų tarp savo piliečių dėl jų tautybės. Nei geležinkelis, nei telegrafas, nei gydytojo pagalba, nei sanitarinės priemonės netinka valstybėje kaip įrankis tautinei, luominei arba klasinei kovai. Lygiai taip pat ir kalba kultūringoj šaly negali būti kovos įrankiu, nes kalba atskiriems asmenims, atskiriems piliečiams, atskiroms valstybėms yra tik susižinojimo priemonė.

Vienos ar kitos kalbos vyravimas valstybėje priklauso ir turi priklausyti ne nuo kokių nors piliečius varžančių priemonių; viena ar kita kalba kalbėjimas priklauso ir nuo asmeniškų motyvų. Lietuvai susigrąžinus Vilnių, daug nelietuvių gyventojų karštai griebėsi mokytis lietuvių kalbos, gerai suprasdami ne tik tos kalbos reikalingumą, bet ir tikėdamiesi gauti iš to daug naudos. Valstybės valdžia taip pat negali kuo nors varžyti savo pilietį dėl to, kad jis yra nelietuvių tautybės, kad turi vienokią ar kitokią kūno, psichinę ar protinę teigiamą ar neigiamą savybę, nes ne piliečiai yra pašaukti tarnauti visokioms įstaigoms; visuomenė sukūrė valstybę ir jos organus tam, kad visi piliečiai galėtų lygiai naudotis tomis įstaigomis bei organais, kad šie pastarieji galėtų visiems piliečiams lygiai tarnauti ir kad tuo būdu būtų pasiekta visuotinė valstybės bei kiekvieno atskiro piliečio socialinio sugyvenimo harmonija.

Šia proga turiu priminti, kaip šita socialinio sugyvenimo harmonija buvo suprantama 1918—1919 metais, kuriant teismą Gardino krašte. „Lietuvos Teismo 1918—1928 m.“, 272 psl. rašoma:

„Visos vietinės kalbos — baltgudžių, lenkų, rusų ir žydų — teisme ir savivaldybėje gavo lygias teises. Prašymus ir skundus galima buvo rašyti bet kuria vietine kalba. Teismo protokolai buvo rašomi teismui patogesne kalba, tačiau kiekvienas galėjo reikalauti, kad liudytojų parodymai ir visoki pareiškimai būtų užrašyti protokole ta kalba, kuria kalbėjo liudytojas ar šalis. Teismo sprendimai buvo išduodami ta kalba, kuria buvo surašytas pirmasai skundas arba ieškinio prašymas, arba ta kalba, kuria bylą laimėjusi šalis norėjo gauti sprendimą. Jei kuris teisėjas, turėdamas pasirašyti sprendimą, tos kalbos (pvz., žydų)

nemokėjo, tai buvo numatyta, kad, be išsprendusio bylą teisėjo parašo, turi būti dar tokio teisėjo parašas, kuriam šalies reikalaujamoji kalba yra suprantama. Šioji tautybių lygybės dvasia, pasireiškusi tuo laiku tarp kito ir tuo, kad pirmas „Vyriausybės Žinių" numeris, išleistas 1918 m. gruodžio mėn. 29 d. Vilniuje, buvo atspausdintas 4 kalbomis, suteikė didelio džiaugsmo Gardino krašto gyventojams ir sustiprino plačių gyventojų sluoksnių simpatijas ir pasitikėjimą naujai besikuriančiomis valstybės normomis".

Spręsdami dabartiniu metu iškilusį Vilniaus mieste ir jo srityje teismo kalbos klausimą, susijusį su teikimu vilniečiams teismo pagalbos, su teismo darbo vykdymu, mūsų teismai, ugdydami lietuvišką teisėtumo bei teisingumo jausmą ir norėdami palaikyti teismo autoritetą bei rimtumą prideramoj aukštumoj, be abejo, sugebės sujungti Teismų santvarkos įstatymo principą su jame išreikštais praktiniais nuostatais, gerai supras ir šalis, ir liudytojus, ir dokumentus ir puikiai atliks savo eilinį darbą. Žodžiu, tam, kas pažįsta mūsų teismo darbą, nėra jokio pagrindo jaudintis kalbos klausimais.

Įstatymo keliu nustatyti tvarkai, kuri buvo savo laiku Gardine, dabartiniu metu būtų ne laikas, nes tai pareikalautų iš valstybės daug lėšų, kurias turime taupyti, kad aprūpintume kitus svarbesnius reikalus. Bet čia reikėtų iškelti aikštėn vieną svarbią aplinkybę, kuri iki šiol nebuvo pakankamai nušviesta ir kuri reikalauja visuomenės ir įstatymų leidėjo rimto svarstymo.

Tikrieji Vilniaus miesto bei srities savininkai ir šeimininkai, kurie įpratę realiai žiūrėti į daiktus, negali praeiti tylomis ir neatsižvelgti į tą faktą, kad beveik per 20 metų Vilniaus mieste ir krašte veikė svetimos valdžios įstatymai, kuriais buvo tvarkomas visas civilinis gyvenimas. Nuo Vilniaus miesto ir jo srities tvarkymo įvedamojo įstatymo paskelbimo dienos (1939.X. 27) gyventojų civiliniai santykiai toliau tvarkomi jau mūsų veikiančių įstatymų pagrindais. Tad visi Vilniaus ir jo srities gyventojų santykiai, kurių reguliavimas eis per teismus, turi būti sprendžiami pagal svetimus materialinės civilinės teisės įstatymus, o tas, be abejo, mūsų teismams sudarys tam tikrų sunkumų, nes mūsų teisėjai ir mūsų advokatai turėtų iškart būti pasiruošę ir susipažinę su tais svetimais įstatymais, gerai žinoti tų įstatymų kalbą, kad juos tinkamai taikinti. Svarstant

kalbos klausimą, nereikia pamiršti, kad Vilnius ir jo sritis yra Lietuvos integralinė dalis, Lietuvos sostinė ir Lietuvos valstybės lopšys. Tačiau tenka nugirsti balsų, ketinančių ten elgtis su piliečiais kaip užkariautoje kolonijoje.

Reikia atminti, kad vilniečiai yra Lietuvos piliečiai, kurie dėl ne nuo jų priklausančių istorinės reikšmės aplinkybių apie 20 metų kentėjo svetimųjų jungą, persekiojimus.

Kiekviena kultūringa valstybė rūpinasi visuomet ir visur turėti savo draugų, rūpinasi didinti jų skaičių, ieškoti taikingų kelių kebliausiems klausimams spręsti. Tik tokiu būdu valstybė gali klestėti ir stiprėti. Ir visuomenė turi atsiminti gražius ir teisingus Ministro Pirmininko p. Merkio žodžius, kad harmoninga ir laiminga socialinė visuomenė visada turi rūpintis tuo, kas ją jungia draugėn, o ne tuo, kas ją skiria.

Tiek bylininkai, tiek ir pats teismas yra suinteresuoti vieni kitus kuo geriausiai suprasti. Taigi šalys pačios visais galimais būdais rūpinasi, kad teismas jas geriau ir greičiau suprastų.

Norint teismo bei teisėtumo autoritetą atatinkamoje aukštumoje palaikyti, praktikoje atsiras būtinas reikalas priimti į mūsų advokatų eiles ir tiems Lietuvos piliečiams advokatams, kurie buvo likimo nubausti ir negalėjo iki šiol išmokti lietuvių kalbos arba dėl ne nuo jų priklausančių aplinkybių turėjo tą kalbą pamiršti. Praktiškai jų dalyvavimas procesuose yra būtinas, nes tik tokiu būdu galėtų sklandžiai eiti visas teismo darbas, neužguldamas per daug be reikalo antros ir trečios teismo instancijos.

Norint dar labiau palengvinti teismo darbą, būtų gera ir mums kitų kraštų pavyzdžiu nustatyti, kad bent svarbesnėse ir didesnėse bylose, advokato dalyvavimas yra būtinas (Anwaltszwang), kaip kad iš dalies jau padarė mūsų Teismų santv. įstatymas dėl kasacijų Vyr. Tribunolui. Šiuo atžvilgiu, būtų labai naudinga leisti, gal laikinai, Vilniaus advokatams, Lietuvos piliečiams, kad ir nesuspėjusiems išmokti lietuvių kalbos, dalyvauti teismo procesuose, žinoma, tik kartu su tais advokatais, kurie moka lietuvių kalbą, kad tie šalių atstovai galėtų visašališkai padėti teismui gerai ir pagrindžiai išaiškinti bylos esmę, surasti kazusui taikytinius įstatymus, padėti tinkamai išspręsti bylas ir tuo prisidėti prie Lietuvos teismo autoriteto išlaikymo, o vilniečiams padėti jų ginčus spręsti.

Reikia atgaivinti Civil. teis. įst. 1162 str. papildymą.

1939 m. spalių mėn. 6 d. Vyr. Tribunolo civil. sk. sprendime Nr. 84 nurodyta, kad apskaičiuojant įgyto iš viešų varžytynių nekilnojamo turto pripažinimo mokesčius, reikia vadovautis Lietuvos notariato sutvarkymo įst. 16 ir 17 str. str. (V. Ž. Nr. 18), nes Civil. teis. įst. 1162 str. papildymas (V. Ž. Nr. 408) yra panaikintas.

Pagal Pošlinų įst. 253 str. nuo kiekvieno nekiln. turto perleidžiamojo akto valstybės iždui mokama 4% pripažinimo mokesčių. Tuos mokesčius moka ir valstybės įstaigos, ir net tie, kas nemoka teismo mokesčių, jei jie atskiru įstatymu nuo tų mokesčių neatleisti. Tarp kita ko, buvo atleidžiami nuo pripažinimo ir nuo visų kitų turto perleidimo mokesčių rusai, įgijusieji nekiln. turtą vakarinėse Rusijos gub. iš lenkų dvarininkų (243). Pripažinimo mokesčių apskaičiavimo reikalui žemės ūkiai buvo įkainoti pagal gubernijas ir apskritis, ir tas įkainojimas buvo laikomas įstatyminiu įkainojimu. Mūsų įstatyminiu nekiln. turto įkainojimu yra toji turto kaina, kurią kiekvienam atsitikimui nustato mokesčių inspektorius. Pošl. įst. įstatyminio įkainojimo griežtai nesilaiko, ir, pvz., už įgytą nekiln. turtą iš viešų varžytynių pripažinimo mokesčiai imami nuo tos sumos, kuria turtas įgytas, bet jei toji suma yra žemesnė už įstatyminį įkainojimą, tai nuo pastarosios sumos (259 str.).

Civil. teis. įst. 1162 str., kol nebuvo pakeistas, reikalavo, kad pirkusis iš varžytynių nekiln. turtą sumokėtų per 7 dienas, be pasiūlytos už turtą kainos, dar ir turto pripažinimo mokestį. Nuo kurios sumos tas mokestis turėjo būti mokamas, tame įstatyme ničnieko nepasakyta. Rusų Senatas buvo išaiškinęs ir įsakmiai nurodęs, kad pripažinimo mokestis už pirktą iš viešų varžytynių nekiln. turtą turi būti imamas ne nuo įstatyminio įkainojimo, o nuo kainos, kuria turtas pirktas.

Ligi 1933 m. kovo mėn. 14 d. (V. Ž. Nr. 408), t. y. ligi paskelbiant Civil. teis. įst. 1162 str. papildymą, pripažinimo mokesčiai už įgytą iš viešų varžytynių nekiln. turtą turėjo būti apskaičiuojami įstatyminio turto įkainojimo pagrindu pagal

Pošlinų įst., nes Civil. teis. įst. nebuvo tuo reikalu nurodymų. Tai eina ir iš Civil. teis. įst. 1103 str. 6 p., kuris, tiesa, panaikintas kartu su Civil. teis. įst. 1162 str. papildymu ir 1117 str. pakeitimu (pirmuoju). Tenka manyti, kad šitas pakeitimas buvo padarytas ne vien tik dėl patogumo teismams, t. y., kad nereikėtų tvirtinant varžytynes kiekvieną kartą tikrinti vadinamo įstatyminio turto įkainojimo, bet ir dėl to, kad tas įstatyminis įkainojimas buvo toks primityvus ir netikęs, jei taip galima išsireikšti, jog ilgiau jo pakęsti nebuvo galima. Įkainoti atiduota vienam žmogui; mokesčių inspektorius, paklaustas dėl vieno ar kito nekiln. turto kainos, dažniausiai tą kainą praneša turto nematęs; jis pasitenkina žiniomis, kad turtas yra prie tos ar kitos gatvės, tame ar kitame kaime, arba jauno ir nepritysusio savo padėjėjo įkainojimu, ar seniūno per valsčiaus viršaitį pareikšta nuomone. Bet ar tai yra tikroji turto vertė, kuri kiekvienam daiktui nustatoma pagal pasiūlas ir paklausas? Visa eilė įstatymų, tiek pirkimo, tiek pardavimo, tiek išnuomojimo, tiek pristatymo tikrąją kaina laiko per viešas varžytynes įsiūlytą kaina. Vadinasi, pripažinimo mokestis už įgytą iš viešų varžytynių nekilnojamą turtą turi būti apskaičiuojamas nuo tos sumos, už kurią turtas įgytas, o ne nuo kurios nors kitos kainos.

Kad tvirtinant nekiln. turto varžytynes nereikėtų rinkti kitų žinių, klausti kitų nuomonės ir ieškoti įstatymuose kito pagrindo pripažinimo mokesčiams apskaičiuoti, aukščiau minėtu Civ. teis. įst. pakeitimu (V. Ž. Nr. 408), atrodo, buvo visai nuosekliai, visų pirma pakeistas 1117 str., kuris nurodo, kaip nekiln. turtas varžytynėms kainojamas ir kuri yra pradinė turto varžytynių kaina, o pagal šitą pakeitimą papildytas 1162 str.: „Pripažinimo mokesčiai sumokami arba nuo įkainotosios sumos (1117 str.) arba nuo sumos, už kurią turtas įgytas varžytynėse, dėstis, kuri šių sumų didesnė". Sekantieji Civil. teis. įst. 1117 str. pakeitimai (1935.X.31 ir 1936.XII.15) 1162 str. papildymui įtakos nedaro.

Kadangi Civ. teis. įst. 1162 str. reikalauja imti pripažinimo mokesčius ir nurodo, per kurį laiką jie turi būti sumokėti, bet nenurodo, nuo kurios sumos, tai reikia pripažinti, kad minėtas papildymas tą trūkumą buvo panaikinęs ir nurodęs, ne tik nuo kurios sumos pripažinimo mokesčiai turi būti imami,

bet buvo ir paties įkainojimo principą iš pagrindų pakeitęs. Čia jau vadinamasis įstatyminis turto įkainojimas jokios reikšmės neturėjo. Turtą kainodavo ne mokesčių inspektorius savo kabinete, ne seniūnas savo kaimyniniais sentimentais vadovaudamasis, o nešališka komisija, sudaryta iš teismo antstolio, burmistro atstovo (dažniausia specialisto techniko) ar valsč. viršaičio ir kaimyno. Be to, jei išieškotojas ar turto savininkas dar ir tokiu įkainojimu būdavo nepatenkintas, tai galutinai turto kainą ir pradinę varžytynių kainą nustatydavo teisėjas, eksperto specialisto padedamas.

Žinoma, tikrąją daikto vertę nustato paklausos ir pasiūlos, šiuo atsitikimu varžytynės, bet jei per antras varžytynes tekdavo turtą parduoti žemesne kaina, negu pradinė kaina, tai, nors pripažinimo mokesčiai turėdavo būti paimti nuo įkainotos sumos, vis dėlto komisijos ar teisėjo su ekspertu įkainotoji suma būdavo daug realesnė ir artimesnė tikrąjai turto vertei, negu toji kaina, kuri nurodoma mokesčių inspektoriaus pranešime, pasirėmus vien fiskaliniais sumetimais. Pagal panaikintąjį 1162 str. papildymą apskaičiavimas pripažinimo (o kartu ir 1% žyminio) mokesčio nuo nekiln. turto, kai tvirtinamos varžytynės, buvo ir praktiškai patogus, nes nereikėdavo ieškoti vykdomojoj byloj, kuri kartais esti net kelių šimtų puslapių, mažučio mokesčių inspektoriaus rašteliuko, nurodančio parduodamojo turto kainą. Pagaliau ir varžovui aišku, kuriuos mokesčius, be įsiūlytos už turtą kainos, dar jis turės mokėti, nes, panaikinus Civ. teis. įst. 1103 str. 6 p., niekur kitur įstatyme nepasakyta, ar tas įstatyminis įkainojimas turi būti sužinotas prieš varžytynes ar po varžytynių. Vadinasi, šio įst. spraga gali neigiamai atsiliepti ir siūlomai už turtą kainai. Kam ir kuriais sumetimais tas keletą metų sklandžiai vykdytas ir įprastas Civ. teis. įst. 1162 str. papildymas pasidarė nereikalingas, sunku atspėti; težinoma tik tiek, kad 1936 m. gruodžio mėn. 4 d. (V. Ž. Nr. 560) kartu su paskelbtu Ipotekos įst. ir jo Įvedam. ir perein. nuostatais, tas papildymas panaikintas. Vadinasi, dabar dėl apskaičiavimo pripažinimo mokesčių už parduotą iš varžytynių nekiln. turtą esame patekę į visai neaiškią padėtį, nes Civil. teis. įst. neduoda atsakymo, nuo kurios sumos tie mokesčiai turi būti imami ir kada turi būti paklaustas mokesčių inspektorius dėl parduodamo turto įkainojimo. Visai ne-

suklysime teigdami, kad ligi aukščiau minėtą Vyr. Tribunolo sprendimą paskelbiant, Ipotekų Teisėjai, tvirtindami varžytynes, nebuvo pastebėję, jog pripažinimo mokesčius apskaičiuoja pagal panaikintą įstatymą.

——/——

J. Kairys

Liudytojų atlyginimas.

Iš visų įrodymų, praktikuojamų baudž. ir civil. bylose, svarbiausia vieta tenka liudytojų parodymams. Bylai išaiškinti yra svarbus liudytojų parodymų objektyvumas. Tačiau jis sunkiai pasiekiamas. Mat, kiekvienas liudytojas savaip supranta matytą arba girdėtą įvykį, savaip jį pergyvena ir įvertina. Pagaliau liudytojo parodymų objektyvumui daro įtakos ir jo psichinis nusiteikimas parodymų davimo metu. Daugumas liudytojų nepatenkinti savo pareiga. Tai galėjo pastebėti kiekvienas teismo darbininkas, turėjęs su jais reikalų. Kiek teko patirti, tas nepasitenkinimas kyla ir todėl, kad jie turi veltui gaišti laiką, leisti pinigus važinėjimams ir pan. Tokių nusiskundimų tenka išgirsti iš liudytojų, kurie gyvena tik iš savo padienių uždarbių. Bet, kai esti blogas oras, kai nuvykimas į paskirtą vietą būna susijęs su didesniais sunkumais ir išlaidomis, nepasitenkinimą liudytojo pareiga rodo ir visi kiti pašauktieji parodymų duoti. Jie žino, kad pagal įstatymus liudytojams neatlyginamos net faktinosios išlaidos.

B. teis. įst. 65 str. ir Civ. t. įst. 83 ir 370 str. liudytojus teismui paprastai nurodo bylininkai, bet šaukimo iniciatyva suteikta ir patiems teismams. Pašauktieji turi būtinai stoti. Nestoję liudytojai gali būti baudžiami iki 500 Lt; šaukiami antrą kartą, atvaromi varu; jiems gali būti uždėtos bylos atidėjimo išlaidos ir pan.

B. teis. įst. 193 str. liudytojams mokama kelionpinigių po 15 ct už kilometrą ir po 1 Lt ir 25 ct už sugaištą parą. Bet ir tai temokama tik tokiems liudytojams, kurie gyvena nuo teismo toliau kaip už 15 kilometrų.

Daug kas visai netikėtai gali patekti į liudytojus. Liudytojas turi mesti darbą, gaišti laiką, padaryti netikėtų išlaidų, o už nestojimą jam gresia bauda, mokėjimas bylos atidėjimo išlaidų ir pan. Kitaip sakant, už nestojimą liudyti sankcijos ne švelnios, o stojusiems negrąžinamos net faktinosios išlaidos.

Taip yra ypač baudž. bylose. Civil. bylose kiek kitaip. Civ. teis. įst. 103 ir 407 str. str. liudytojams gali būti apmokėta ir už atitraukimą nuo darbo. Iš viso gali būti išmokėta iki 15 litų už parą (Civ. teis. įst. 861 str.). Liudytojų atlyginimui kilometrai neturi lemiamos reikšmės. Tik baudž. bylų vertėjų, žinovų bei ekspertų atlyginimas sulygintas su civ. bylų tokios pat rūšies specialistų atlyginimu (B. teis. įst. 193 str.).

Tiek baudž., tiek ir civil. bylose liudytojai, norėdami gauti aukščiau minėtą atlyginimą, turi atlyginimo prašyti teismo posėdyje (Baudž. teis. įst. 192 str. ir Civ. teis. įst. 103 str.).

Baudž. bylose teismo išlaidos, o drauge ir išlaidos liudytojams apmokėti, uždedamos kaltintojui, jei kaltintoją pripažįsta nesąžiningu arba kaltinamajam, kai jį pripažįsta kaltu (B. teis. įst. 194 ir 195 str. str.). Tik kai nerandama turinčių mokėti asmenų arba kai jie nepajėgia mokėti, apmoka iždas (Baudž. teis. įst. 197 str.).

Civ. bylose liudytojams apmoka nurodžiusieji juos bylininkai (Civ. teis. įst. 408 ir 532 str. str.).

Kaip matėme, civ. bylose visiems liudytojams gali būti apmokėta už kelionę ir už sugaištą laiką, o baudž. bylose tik tiems, kurie gyvena toliau kaip už 15 kilometrų nuo klausinėjimo vietos. Be to, dienpinigių, kurie yra lyg ir atlyginimas už sugaištį, tegali būti mokama tik po 1 Lt ir 25 ct už sugaištą parą.

Štai kodėl kai kurie iš pašauktųjų liudytojų posėdy jau iš anksto šaukia, kad jiems gaišinamas laikas, kad jų tiesioginės pareigos esančios jiems svarbesnės už bylą ir pan. Į klausimus tokie liudytojai dažniausiai atsako, kad jie nieko nežiną, visokiais būdais stengdamiesi atsipalaiduoti nuo savo pareigos ir grįžti į darbą.

Tokių liudytojų daugiausia būna miestų ir didesniųjų miestelių teismuose. Kitur mažiau. Kai kurie teismai per metus gauna tūkstančius bylų. Daugumas tų bylų baudžiamosios bylos. Įrodymais dažniausiai eina liudytojų parodymai. Bylininkai jų nurodo daug. Mat, jų įsitikinimu, juo daugiau liudytojų, juo geriau. Miesto apylinkių teismuose kai kada viename posėdyje jų

būna iki 80 ir daugiau. Daugumas tokių liudytojų yra paprasti darbininkai, dirbą pramonės ar kitose įmonėse, kur jiems mokama tik už atidirbtą laiką. Už teisme sugaištą laiką savo darbavietėse atlyginimo negauna. Neapmokama jiems ir teisme. Jei teisman nestoja, gali būti baudžiami.

Jei liudytojai gyvena ir arčiau kaip už 15 klm. ir labai suvaržyti laiko atžvilgiu, tai vis dėlto atvykimas į klausinėjimo vietą kainoja.

Skirtumas tarp liudytojų ir ekspertų - žinovų tegalėtų būti tik atlyginimo didumo, bet ne paties atlyginimo atžvilgiu. Pvz., gydytojas, gyvenąs toje pat vietoje, kur jis ir šaukiamas, gali būti ekspertu ir liudytoju. Tačiau pirmu atveju jam bus atlyginta, o antru jau nebus atlyginta, nors jis kaip liudytojas gali sugaišti ne mažiau laiko kaip ir ekspertas. Taigi, laiko sugaištama tiek pat, o gal net ir daugiau, bet atlyginimo negaunama.

Apskritai, liudytojo atlyginimo klausimas yra pasenęs. Toks šio dalyko tvarkymas galėjo tikti aniems laikams, kada mūsų teisenų įstatymai buvo rašomi ir kada žmonės buvo mažiau suvaržyti laiko atžvilgiu. Dabartiniais laikais beveik kiekvienas turi daugiau ar mažiau būtinų pareigų, nuo kurių atsitraukimas sudaro nuostolių ne vien pašauktiesiems liudyti, bet neretai ir pašaliniams.

Todėl laikas būtų pertvarkyti ir šį klausimą. Tiek civ., tiek ir baudž. bylose liudytojams, jei jie tik prašo, turėtų būti atlygintos nors faktinosios išlaidos ir nuostoliai, susiję su ta pareiga. Reikėtų atlyginti ne tik tiems liudytojams, kurie prašo teismo posėdžio metu, bet ir vėliau. Posėdžio metu paprastai daugumas liudytojų jaudinasi ir apie atlyginimą gali visai pamiršti. Jiems turėtų būti atlyginta ne tik nustotas uždarbis, bet taip pat kelionė, sugaištas laikas ir kitos su stojimu susijusios išlaidos. Dėl nusikaltėlių daromų nusikaltimų ar dėl bylininkų ginčų tretieji asmens neturėtų nukentėti. Jei bylinėjimasis būtų susijęs su didesnėmis išlaidomis, ypač pralaimėjusiems, tai sumažėtų ir pačių bylų teismuose. Čia, žinoma, nesiūloma pabranginti bylų kėlimą. Bet vis dėlto, darant sprendimus ar nutarimus, iš kaltosios pusės turėtų būti atiteista visos teismo ir bylosenos išlaidos. Pagaliau priv. kalt. baudž. bylose būtų galima imti nors žyminius mokesčius. Todėl baudž. bylų teismuose vis daugėja ir jos dažniausiai keliamos dėl menkų priežasčių.

——/——

Buvusieji Vilniaus teismai.

Lietuvos ir Sovietų Rusijos 1939 m. spalių m. 10 d. sutartimi atgautasis Vilnius ir jo sritis prieš dabartinį karą buvo Lenkų valstybės Vilniaus Apygardos Teismo dalis. Šis teismas apėmė 12 apskričių: Breslaujos, Disnos, Lydos, Molodečno, Ašmenos, Pastovų, Švenčionių, Ščiučino, Vileikos, Vilniaus, Vilniaus-Trakų ir Voložino. Lietuva atgavo: 1) Vilniaus ir Trakų apskritis be tam tikros dalies, 2) dalį Lydos apskrities, 3) daugiau kaip trečdalį Švenčionių apskrities ir 4) vieną valsčių Breslaujos apskrities. Tas plotas sudaro apie $^1/_5$ dalį buvusios teismo apygardos. Kadangi atgautoje srityje yra Vilniaus miestas, tai ji apygardos teismui duodavo 40—45% visų bylų. Iš buvusių apygardoje 30 apylinkės teismų (sąd grodzki) Lietuvai atiteko 6: Vilniaus, Lentvaravo, Jašūnų, Varėnos, Eišiškių ir Turmonto. Ne visos apylinkės gautos viso ploto (Eišiškės, Turmantas), bet, antra vertus, Švenčionių apskr. sritis gauta be teismų būstinių ir bylų. Vilniaus Apygardos Teismas buvo Vilniaus Apeliacinio Teismo rajone, kuriame, be to, dar buvo Naugardėlio, Pinsko ir Gardino apygardų teismai. Suvalkų sritis priklausė Gardino Apygardos Teismui, kuris Suvalkuose turėjo savo skyrių, susidedantį iš teismo vicepirmininko ir 4 teisėjų. Kasacinis teismas buvo vienas — Aukščiausiasis Teismas Varšuvoje, apėmusis apeliacinius teismus.

Apylinkės teismas yra vienasmenis teismas, kiti kolegialiniai. Tačiau apygardos ir apeliacinių teismų vienam teisėjui buvo laikinai leista spręsti daugelį civilinių (iki 50.000 zlotų ir kt.) bylų, kai kurias baudžiamąsias ir visas tas, kurios sprendžiamos teismo įsakymais.

Be bendrųjų teismų, Vilniuje dar buvo specialus darbo teismas. Jo pirmininkas ir šio pavaduotojas buvo skiriami iš apylinkės teisėjų. Be pirmininkaujančio, posėdžiuose dalyvavo dar du „launinkai" — vienas darbdavių, antras darbininkų; juos skirdavo teisingumo ministras. Launinkai dalyvaudavo ir apeliacinėj instancijoj — apygardos teisme, jei bylos objektas būdavo didesnis kaip 300 zlotų (sprendimai menkesnėse bylose skundžiami tik teisėtumo atžvilgiu). Šiose bylose buvo leidžia-

ma skųstis ir kasacijos tvarka. Darbo teismams priklausė ginčo bylos, kilusios iš privatinių darbo santykių, prekybinio bei pramoninio pobūdžio, iki 10.000 zlotų sumos.

Lenkų teismuose valstybės viešuosius ir privatinius interesus gindavo ne kiekviena vadyba atskirai; viskas buvo sukoncentruota Generalinėj Prokuratūroj. Ji buvo visų įstaigų juriskonsultatūra; provincijoj ji turėjo 5 skyrius, tame skaičiuje ir Vilniuje, ir dar delegatą Dancige.

Veikusieji Vilniaus krašte teisminiai įstatymai skyrėsi nuo Lietuvos įstatymų: mat, daugumas senosios Rusijos įstatymų Lenkų valstybės buvo pakeisti savais įstatymais. Nauji įstatymai buvo šie: 1928.II.6 teismų santvarkos įstatymas, kuris veikė nuo 1929.I.1, nuo 1933.I.1 veikęs civilinės teisenos įstatymas, 1939.II.3 baudžiamosios teisenos įstatymas, 1932.VII.11 baudžiamasis statutas ir nusižengimų teisynas (Prawo o wykroczeniach), 1936.VI.28 vekselių ir čekių įstatymai, 1934.VI.27 prekybos kodeksas, 1934.X.24 nusigyvenimo ir administracijos įstatymai, 1928.XII.24 teisingumo ministro išleistas pagal teismų santv. įst. 78 str. teismų vidaus tvarkos reguliaminas, 1933.X.27 prievolių kodeksas ir kiti smulkesni. Be prievolių, likusi civilinė materialinė teisė buvo tvarkoma X t. 1 d. nuostatais. Globai buvo taikomas 1825 m. civilinis statutas, veikiantis dabar Užnemunėj. Vilniaus krašte jis buvo įgyvendintas 1920. X.5 vidaus reikalų ministro ir buvusios „Vidurinės Lietuvos" kariuomenės vado 1920.XII.15 įsakymais. Kritika nurodo, kad civilinio statuto tvarkai Vilniaus kraštas nebuvo pribrendęs, kaip mažiau civilizuotas, palyginus su Kongresuvka, kur civ. statutas veikia iš seno, ir dėl to, kad Vilniaus krašte prasti keliai, ir šeimų taryboms sunku susirinkti į tolimus teismus (Encykl. pr. priv. II t. 1221 psl.).

Buvusių Vilniaus krašto teismų materialinė kompetencija žymiai skyrėsi nuo Lietuvos teismų kompetencijos. Apylinkės teismams priklausė spręsti civilinės ginčo bylos, kurių ieškinys mažesnis kaip 2.000 zlotų, turto padalinimo bylos, kurių objektas neprašoka 50.000 zlotų, visos bylos dėl nuomos sutarčių, neįstatyminės santuokos, valdymo apsaugojimo. Čia priklausė ir nepilnamečių globos bylos. Baudžiamosios bylos jiems priklausė tos, kuriose kaltinamajam grėsė piniginė bauda ar laisvės atėmimas iki 2-jų metų (su mažomis išimtimis), arba ir

daugiau, jei kaltinamasis recidivistas, ir kai kurie kiti nusikaltimai (einančio pareigas valdininko prievartavimas, svetimo turto iki 1.000 zlotų vertės savinimasis), kuriems bausmė taikoma iki 5 metų kalėjimo. Reikia pažymėti, kad Lenkijos įstatymuose buvo tik dvi laisvės atėmimo bausmės: kalėjimas nuo pusės iki 15 metų arba iki gyvos galvos ir areštas iki 5 metų. Kitos bausmės — mirtis pakariant ir bauda iki 200.000 zlotų. Nusikalstamieji darbai buvo 3 rūšių: didieji nusikaltimai (zbrodni), baudžiami daugiau kaip 5 m. kalėjimo, nusikaltimai (występki), baudžiami kalėjimu iki 5 m., areštu daugiau kaip 3 mėn. ir bauda, didesne kaip 3.000 zlotų; kiti — nusižengimai (wykroczenia). Apygardos teismui, kaip pirmajai instancijai, priklausė visos tos bylos, kurios nepriklausė apylinkių teimams, ir skundai dėl pastarųjų sprendimų bei nutarimų, kaip apeliacinei instancijai. Apygardos teisme buvo pradedamos, vis tiek kokia ieškinio kaina, civilinės bylos dėl ieškinių, kilusių iš neturtinių teisinių santykių, valstybinių bei savivaldybinių įstaigų neteisėtais tarnybiniais veiksmais padarytų nuostolių ieškojimai, dėl autoriaus teisių kilę ieškiniai, bylos dėl 3-jų teismo sprendimų panaikinimo, prekybinės bylos, kurioms prie Vlniaus Apygardos Teismo buvo tam tikras prekybos skyrius. Krinta į akį, kad Apygardos Teismui priklausė prekybos firmų registro reikalai, kuriuos Lietuvoje atlieka Prekybos, Pramonės ir Amatų Rūmai, likvidavimas vaivadijos pasiūlymu turtų, kurie 10 metų buvo palikę be savininkų, pripažinimas nuosavybės teisės į parceles naujakuriams, kai parceliacija atlikta ne pagal įstatymus ir nustatyta tvarka. Tiesiog apygardos teisme buvo pradedamos ir tokios bylos, kaip kad testamentų tvirtinimas, įpėdinių teisių patvirtinimas, nuosavybės teisių dėl įsisenėjimo pripažinimas, pilnamečių globa, pripažinimas, kad kas žuvo ir pan. Dėl to ir apeliacinis teismas turėdavo civilinių bylų žymiai daugiau, negu mūsiškis, nes jam tekdavo iššiūrėti skundus dėl visų apygardos teismo sprendimų ir nutarimų. Apylinkės teismams apeliacinė instancija buvo apygardos teismas. Bylose dėl piniginių ieškinių, siekiančių iki 100 zlotų, apeliaciniu skundu buvo galima reikalauti tik sprendimą panaikinti kaip negaliojantį, pasiremiant tam tikromis ekscepcijomis, artimomis mūsų C. t. įst. 69 str. ekscepcijoms. Antrosios instancijos sprendimai, išskyrus turtines bylas, kurių ieškinio objekto vertė ne didesnė

kaip 1.500 zlotų, buvo skundžiami kasaciniu skundu aukščiausiam teismui. Baudžiamosioms byloms, išskyrus nežymią išimtį, buvo 3 instancijos (su kasacine).

Vilniaus teismo įstaigų būstinė buvo savo namuose, Gedimino gatvėje. Namai trijų aukštų su rūsiu, kuriame yra archyvai, knygynai, tarnautojų sąjungų patalpos ir kt. Apylinkės teismo fligelis pristatytas vėliau. Rūmuose yra iš viso apie 250 kambarių, kurių tarpe 3 didžiosios posėdžių salės ir 11 mažesnių. Rūmams šildyti buvo suvartojama 400 tonų anglies per metus, neskaitant apylinkės teismo fligelio, kur yra centrinis šildymas. 3 didieji krosniai iš karto šildo visus 4 aukštus, bet kiekvienam iš jų reikia 150 klg. anglies vienam kartui. Rūmus administravo apygardos teismas. Sargų laikė 48, neskaitant 5 notarų, kurie turėjo rūmuose 11 kambarių. Rūmai išeina į tris gatves.

Besiartinant į Vilnių rusams, teismų raštinėms buvo įsakyta sudeginti visas teismų apyskaitas ir komunistų bylas. Tas įsakymas buvo stropiai įvykdytas, buvo sudeginta kas reik ir kas nereikia. Nuo IX.28 teismo rūmuose buvo įsikūrusi G.P.U. kuri įsakė tarnautojams visas bylas ir kitus dokumentus iš spintų sunešti į vieną kambarį. Dėl apeliacinio teismo bylų įsakymas spėta įvykdyti visai: visos bylos krūvon suverstos, sujauktos, atskiri lapai išlakstę kas sau. Apygardos teismo bylų tik dalis buvo sunešta vienon salėn. Geresnieji baldai dingę, rašomųjų stalų gelumbės nuplėšytos. Tik Turmonto ir Jašūnų apylinkės teismuose bylos rastos pakenčiamai sutvarkytos. Kitur daug bylų dingo. Turint galvoj, kad dalis bylų buvo kasaciniam teisme Varšuvoj, dalis išsiųsta atskirais reikalavimais anapus sienos, bus aišku, kad mes paveldėjome tik dalį buvusių teismų darbo duomenų ir kad apie normalų darbo tęsimą negalima nė kalbėti.

Vilniaus Apeliacinio Teismo sudėtis buvo: pirmininkas, 3 vicepirmininkai, 18 teisėjų, prokuroras, 4 viceprokurorai ir svarbių bylų tardytojas. Apygardos Teisme buvo: pirmininkas, 6 vicepirmininkai, 31 teisėjas, 13 apygardos tardytojų, prokuroras, 13 viceprokurorų, 3 prokuroro padėjėjai. Be to, Vilniaus Apygardos Teismo Lydos skyriuje buvo: 1 vicepirmininkas, 8 teisėjai, viceprokuroras ir 2 prokuroro padėjėjai. Vilniaus Apylinkės Teisme buvo: 15 teisėjų ir 8 antstoliai. Notarų Vil-

niuje taip pat buvo 8 ir po vieną Eisiškėse ir Trakuose. Advokatų Vilniaus mieste buvo 157 ir 3 privatiniai gynėjai, Vilniaus apygardoj — 211 advokatų, 33 gynėjai, ir apeliacinio teismo apygardoj — 356 advokatai ir 119 gynėjų. Drauge paėmus visus buv. Vilniaus apeliacinio teismo rajono apygardos teismų teisėjų (103) ir apylinkės teismų teisėjus (125), vienam teisėjui tenka 2,11 advokatų. Buv. Vilniaus Apygardos Teismo apygardoje šis santykis bus maždaug toks pat — 2,38, o Lietuvos teritorijoj iki sudartnt X.10 sutartį — apie 2,6. Mūsų atgautame Vilniuje ir jo srityje buvo 162 advokatai ir 7 gynėjai. Dabar į šią sritį skiriami 22 apygardos ir apylinkės teisėjai.

—/—

Dipl. teis. M. Klimkaitis

Trečiojo Reicho kaimų ir miestų savivaldybių įstatymas.

Trečiojo Reicho kaimų ir miestų savivaldybių įstatymas susideda iš 123 §§, kurie yra suskirstyti į 8 skyrius, būtent:1. skyrius (§§ 1—8) — pagrindiniai dėsniai, 2. skyrius (§§ 9—11) — kaimų ir miestų pavadinimai bei ženklai, 3. skyrius (§§ 12—16) — kaimų ir miestų didumas, 4. skyrius (§§ 17—31) — gyventojai ir piliečiai, 5. skyrius (§§32—59) — kaimų ir miestų administravimas, 6. skyrius (§§ 60—105) — kaimų ir miestų savivaldybių ūkis, 7. skyrius (§§ 106—116) — kaimų ir miestų priežiūra, 8. skyrius (§§ 117—123) — baigiamieji nuostatai.

Įstatymo leidėjo žodžiais, 1935.I.30 kaimų ir miestų savivaldybių įstatymas yra vienas iš pagrindinių nacionalsocialistinės valstybės įstatymų, kurio uždavinys yra padėti siekti bendrą tikslą, būtent: remiantis vado principu pabrėžti tikrosios bendruomenės (Volksgemeinschaft) reikšmę, bendruomenės, kuri nacionalsocialistinėje valstybėje turi užtikrinti kiekvieno ateitį.

III Reiche galioja vado principas ne tik įstatymų leidimui, bet ir teismui bei valdymui, administracijai siaura ir plačia prasme. Vado principas ryškus visoje administracinės teisės

srity, kuri yra be galo plati, nes šių dienų totalitarinio rėžimo valstybė kišasi į visas tiek privataus, tiek viešojo gyvenimo sritis, smulkiai jas reglamentuodamas. Tai yra liberališkai demokratinės santvarkos antitezė, santvarkos, kuri III Reiche niekur nepripažįstama, nes to rėžimo padarinys — Versalio „diktatas" su visomis savo pasekmėmis — esanti didžiausia vokiečių tautos nelaimė.

Pažiūrėkime, kurios priežastys nulėmė III Reicho savivaldybių reformą.

Administracinė teisė yra valstybinės teisės dalis, kuri kinta kartu su ja, t. y. su valstybine, konstitucine santvarka. Kitaip sakant, administracinė teisė priklauso nuo valstybinės teisės, kurios pagrindiniai dėsniai yra administracinės teisės teorijos ir praktikos rodyklė.

Įstatymo leidėjo teigimu, liberališkai demokratinėje santvarkoje visų pirma buvo žiūrima į rinkimus. Nacionalsocialistinė valstybė visų pirma žiūrinti vado principo, vado, kurį vokiečių tautai siuntęs pats Dievas. „Autoritetas žemyn ir neribotas atsakingumas aukštyn einant" — štai vienas nacionalsocialistinės valstybės iškeltų principų, kurio dėka esą galima organizuoti vieningas ir aktyvias savivaldybes, nes skyrimo keliu esą galima parinkti visais atžvilgiais tinkamesnius žmones, negu renkant. Iniciatyva ir vykdymas yra vienose rankose, būtent, kaimo seniūno, kuris čia vadinamas burmistru (Bürgermeister), ir kuris yra skiriamas, ne renkamas. Pats vado principas nagrinėjamam įstatyme pasireiškia keturiais būdais, būtent: 1. jo, t. y. burmistro, paskyrimu, 2. jo priežiūra, 3. jo santykiuose su partija, 4. jo santykiuose su kaimo arba miesto gyventojais.

Kadangi III Reicho konstitucijoje galioja partijos ir valstybės tapatybės principas, tad reiškia, kad kompetentinga valdinė įstaiga (Prūsuose apskrities viršininkas kaimams, o miestams Regierungsprezidentas), skirdama arba atleisdama burmistrą, atsiklaustų N.S.D.A.P partijos atstovo kaime arba mieste nuomonės, nes partijos atstovas arba įgaliotinis atstovaująs visai tautai. Jo sutikimą burmistras turi gauti 2 atvejais, būtent: 1. skelbiant kaimo arba miesto statutą ir 2. suteikiant arba atimant garbės piliečio teises bei titulus. Tokiu būdu yra išlaikomas partijos ir valstybės vienlypumas. Pagal įstatymo § 32 burmistras savo atsakomybe administruoja kaimą arba

miestą. (Miestuose burmistras vadinamas Oberbürgermeister). Pagal § 42 burmistru negali būti: 1. apmokami valstybės, kaimo arba miesto ir kitų viešosios teisės korporacijų tarnautojai, 2. kaimo arba miesto tarnautojai ir darbininkai, 3. tarnautojai ir darbininkai visų draugijų, kuriose kaimas arba miestas dalyvauja, 4. viešųjų ligonių kasų tarnautojai ir 5. dvasininkai. Tie patys nuostatai taikomi ir priesėdams, kurie skiriami valdinės įstaigos burmistro pasirinkimu ir N.S.D.A.P. partijos atstovo sutikimu. Burmistrai ir priesėdai skiriami 6 metams, miestuose, kur gyventojų daugiau kaip 10.000 — 12 metų. Vyr. burmistras turi turėti teisėjo kvalifikacijas. Nei burmistrai, nei priesėdai negali būti tam tikro laipsnio giminės. Burmistrą prisaikina apskrities viršininkas arba regierungsprezidentas, o priesėdus — pats burmistras. Pirmasis priesėdas yra burmistro pavaduotojas. Šalia priesėdų kiekvienam kaime ir mieste yra patarėjai, kuriuos skiria 6 metams N.S.D.A.P. įgaliotinis, pasitaręs su burmistru. Pagal § 55 burmistras privalo tartis su savo patarėjais šiais atvejais, būtent: 1. keičiant kaimo arba miesto ribas, 2. suteikiant arba atimant garbės piliečio teises arba titulus, 3. skelbiant, keičiant arba naikinant statutą, 4. nustatant mokesčius ir tarifus, 5. prisiimant naujų prievolių, 6. keičiant įmonių juridinę formą, 7. administruojant kaimo arba miesto turtą, 8. vedant bylą, 9. imant paskolą ir t. t.

Kaip matome, burmistras yra beveik neribotas šeimininkas, kurio veiksmus kontroliuoja ne gyventojai, kaip seniau, bet viršininkai. Tokiu būdu vado principas — autoritetas žemyn, neribota atsakomybė aukštyn einant — yra griežtai išlaikytas, bet pačių gyventojų dalyvavimas, bent svarbesnius klausimus svarstant, leidžia ir jiems šiek tiek pasireikšti.

Dabar iššiūrėsime kalbamo įstatymo pagrindinius dėsnius (§§ 1—8).

I skyrius. III Reicho kaimai ir miestai yra viešosios teisės korporacijos, kurių tikslas kelti gyventojų gerovę, išlaikyti istorinius ir lokalinius vietos saviškumus. Kaimai ir miestai turi savivaldos teises, t. y. tvarkosi savo atsakomybe. Jų kompetencija yra dvilypė, būtent: sava ir deleguota, valstybinė. Akcentuojant autonomiškumą pabrėžiama, kad naujos prievolės kaimams ir miestams gali būti uždėtos tik įstatymo keliu. Jų priežiūra priklauso valstybei. Viduje ir kaimai ir miestai

tvarkosi pagal savo statutus. Įstatymas skiria piliečius ir gyventojus. Gyventojai yra visi tie, kurie gyvena kaime arba mieste, o piliečiai visi tie, kurie turi kaimo arba miesto piliečio teises.

II skyrius. Įstatymas skiria kaimus ir miestus, kurie turi savo vardus. Kiekvienas kaimas ir miestas turi savo antspaudą, be to, gali turėti vėliavą ir ženklą. Visi šie simboliai turi pabrėžti kaimų ir miestų autonomiškumą. Reichsstatthalter'is gali keisti kaimų ir miestų vardus, vėliavas ir ženklus, prieš tai išklausęs kaimo arba miesto nuomonę.

III skyrius. Kaimo arba miesto teritoriją sudaro visetas tų sklypų, kurie kaimui arba miestui priklauso. Įstatymas reikalauja, kad plotas arba ribos būtų nustatytos pagal vidujinį gyventojų ryšį — subjektyvinis, psichologinis momentas — ir jų finansinį pajėgumą — objektyvinis momentas. Pvz., finansiniais sumetimais ir Klaipėdos krašte pradėta jungti 2-3 kaimai į vieną, o visi dvarai, kurie tvarkėsi atskirai, buvo įjungti į kaimus. Vadinasi, dvarų savivalda buvo panaikinta, tur būt, socialiniais ir politiniais sumetimais. Kaimų ir miestų ribos gali būti keičiamos, bet tiktai įstatymų keliu, prieš tai išklausius vietos gyventojų nuomonę.

IV skyrius. Gyventojai ir piliečiai. Visi gyventojai turi teisę naudotis viešojo pobūdžio įrengimais, o, iš antros pusės, jie įpareigojami atlikti tam tikras prievoles. Ir kaimai ir miestai gali, jei priežiūros instancija sutinka, išleisti statutus, pagal kuriuos visi gyventojai įpareigojami prisijungti prie vandentiekio, kanalizacijos, valyti gatves, naudotis šiais ir kitais įrengimais, pvz., skerdykla, pirtimi ir t. t. Kaip matome, viešajam interesui yra palenktas privatusis.

Pagal § 19 kaimo ir miesto piliečiu gali būti Reicho pilietis, 25 metų amžiaus, bent 1 metus išgyvenęs, turįs visas pilietines teises. Išimtis taikoma burmistrams ir priesėdams, kurie įgyja kaimo ar miesto piliečio teises nuo paskyrimo dienos, vis tiek kiek išgyvenę laiko. Ši išimtis gali būt taikoma ir kitiems gyventojams, bet tik priežiūros instancijos sutikimu. Kaimo ir miesto pilietybės nustojama: išsikeliant, netekus Reicho pilietybės, netekus pilietinių teisių teismo keliu, netekus pilietybės pagal šio įstatymo nuostatus. Be to, kaimas ir miestas gali Reicho piliečiams suteikti garbės piliečio teises, o svetimšaliams

tik priežiūros instancijos sutikimu. Šis sutikimas reikalingas ir garbės piliečio teises atimant. Kas nustoja piliečio teisių, tas netenka ir garbės piliečio teisių. Visi burmistrai turi teisę uždėti piliečiui tam tikras garbės pareigas, kurios gali būt kiekvienu laiku atimtos. Kas netenka piliečio teisių, tas nustoja ėjęs garbės pareigas. Apskritai imant, kiekvieno piliečio pareiga yra eiti tam tikras garbės pareigas. Tačiau įstatymas numato eilę priežasčių, dėl kurių pilietis nuo šių garbės pareigų gali atsisakyti, būtent: 1. kas yra kunigas, 2. kas eina kitas viešo pobūdžio pareigas, 3. kas yra jau 6 metus ėjęs tam tikras garbės pareigas, 4. kas turi ne mažiau kaip 4 vaikus, 5. kas yra bent 2 asmenų globėjas arba rūpintojas, 6. kas dažnai reikalais turi išvykti iš kaimo arba miesto, 7. kas nuolatos serga, 8. kas yra sukakęs 60 metų amžiaus. Ar tokia priežastis yra, sprendžia burmistras.

V skyrių išanalizavome, kalbėdami apie burmistrą, priesėdus ir patarėjus.

VI skyrius. Kaimų ir miestų viešasis ūkis. Pagal įstatymą sąmata sudaroma kalendoriniams metams, kaip ir valstybės biudžetas. Be paprastosios sąmatos, gali būt sudaryta ir nepaprastoji sąmata, pvz., imant paskolą, bet tik su priežiūros instancijos sutikimu. Visus piniginius reikalus tvarko kaimo arba miesto iždininkas, kuris turi savo pavaduotoją.

VII skyrius. Kaimų ir miestų savivaldybių priežiūrą Prūsuose vykdo: kaimuose — apskr. viršininkas, miestuose — regierungsprezidentas. Vyriausioji priežiūra priklauso pačiam vidaus reikalų ministrui. Šios priežiūros uždavinys yra, anot įstatymo, garantuoti teises ir prievoles, derinti kaimų ir miestų savivaldybių darbą su veikiančiais įstatymais ir valdžios tikslais. Jei savivaldybės to uždavinio neatlieka, tai aukštesnioji instancija tatai gali įsakyti padaryt kam kitam savivaldybių sąskaita.

VIII skyrius. Čia sakoma, kad vidaus reikalų ministras gali išleisti taisykles šiam įstatymui vykdyti, o, be to, ir pereinamuosius nuostatus. Kas yra N.S.D.A.P. partijos įgaliotinis šio įstatymo prasme, nustato Führerio pavaduotojas. Pats įstatymas, paskelbtas 1935.I.30, galioja nuo 1935.IV.1. visam Rei-

chui, išskyrus sostinę Berlyną, kuris tvarkomas atskiru įstatymu.

Tuo ir baigiu žiūrėti šį įstatymą, kurį pateikiau be kritikos, nes man šį kartą rūpėjo ne jo kritika, bet pati materija.

—/—

A. Dilys

1939 metų rugsėjo 2 d. Lenkijos amnestijos įstatymas.

Lenkijos Valstybės Prezidentas 1939 m. rugsėjo mėn. 2 d. išleido amnestijos įstatymą, susidedantį iš 17 straipsnių. Amnestija, išskyrus administracines bausmes, palietė visų rūšių nusikaltimus: baudž. statuto numatytus nusižengimus, nusikaltimus ir didžiuosius nusikaltimus ir iždo bei mokesčių įstatymų numatytus nusižengimus ir nusikaltimus.

Visi paprastieji baudž. statuto ir iždo įstatymo numatyti nusižengimai, kurie buvo iki 1939 m. rugpiūčio mėn. 31 d. įvykdyti, amnestijos įstatymu „užmirštami ir dovanojami". Mokesčių srities nusižengimai amnestuojami tik tie, už kuriuos pagal mokesčių įstatymą gresia baudos ne daugiau 3000 zlotų.

Iždo srities amnestuojami tie nusikaltimai, už kuriuos baudžiama ne daugiau kaip 3000 zlotų arba ne daugiau kaip 6 mėnesiais laisvės atėmimo; bausmės, prašokančios 6 mėn., mažinamos pusiau. Nuo laisvės atėmimo bausmių, susijusių su mokesčių srities nusikaltimais, visai atleidžiama; nuo piniginės baudos atleidžiama, jei ta bauda ne didesnė kaip 3000 zlotų. Be to, amnestjos įstatymas atleidžia ir nuo visų kitų baudų, dedamų už valstybinių mokesčių srities nusižengimus, jei baudos ne didesnės kaip 3000 zlotų.

Nusikaltimus ir didžiuosius nusikaltimus, dėl kurių bylos priklauso bendrųjų ar karinių teismų kompetencijai, amnestija paliečia taip: nuo piniginės baudos ir laisvės atėmimo, neprašokančio 1 metus, visai atleidžiama; laisvės atėmimo bausmės nuo 1 metų iki 5 metų sumažinamos pusiau; laisvės atėmimo bausmės nuo 5 metų iki 10 metų sumažinamos trečdaliu.

Amnestijos įstatymo 7 str. reguliuoja sudėtinius sprendimus. Sudėtiniai sprendimai naikinami. Amnestijos įstatymo nenaikinamais sprendimais skiriamas bausmes, pvz., laisvės atėmimą daugiau kaip 10 metų, teismai gali švelninti savo nuožiūra bendra tvarka.

Teismų ar kitų organų pradėtos kvotos dėl nusikaltimų, kuriems taikoma amnestija, nutraukiamos. Kvotas nutraukia ir iždo įstaigos, jei jos kompetentingos savo nutarimais nusikaltusius bausti.

Jei malonės aktu bausmė sumažinta, tai nuo likusios bausmės dalies amnestijos įstatymu gali būti atleidžiama arba ta bausmė gali būti švelninama.

Amnestijos įstatymas precizuoja nusikaltimus, susijusius su karine prievole, ir tam tikromis sąlygomis amnestija gali būti jiems taikoma. Čia paminėti Karo baudž. statyto 43, 44, 45, 46 ir 47 str. str. ir 1938 metų „Visuotinės karinės tarnybos įstatymo" 173 straipsnis.

Karo baudžiamojo statuto 43 straipsnis sako, kad karys, pasišalinęs iš savo dalies, neturėdamas tikslo iš jos pabėgti, baudžiamas iki 2 metų kalėjimo arba karo arešto, o karo metu — iki 3 metų arešto arba karo arešto; 44 str. nustato, kad karys arba jūrininkas, grįžęs iš nelaisvės, jei neįsiregistruoja kurioj nors kariuomenės daly arba lenkų atstovybėje, baudžiamas iki 2 metų kalėjimo arba karo arešto, o karo metu — iki 3 metų kalėjimo arba karo arešto; 45 str. nustato, kad šaukiamasis, neatvykęs į kariuomenės dalį, baudžiamas iki 2 metų kalėjimo arba karo arešto, o karo metu — iki 3 metų ir t. t.; 46 str. sako, kad karys, pasišalinęs iš kariuomenės daugiau kaip 6 mėn., baudžiamas iki 10 metų kalėjimo, o karo metu — nuo vienų metų kalėjimo; 47 str. nustato, kad 46 str. numatytą nusikaltimą susitarę įvykdę keli asmenys baudžiami kalėti ne mažiau kaip 1 metus, o karo metu — ne mažiau kaip 3 metus kalėti arba mirties bausme.

Čia išvardytiems Karo baudž. st. straipsniams nusikaltusiuosius įstatymas amnestuoja, jei jie iki 1939 m. rugpiūčio mėn. 31 d. nebuvo pabėgę į užsienius ir jei iki įsigaliojant šiam įstatymui pateko valdžios dispozicijon, norėdami sutvarkyti savo santykius su karo vyresnybe. Visos šiuo reikalu pradėtos bylos naikinamos, įsiteisėję sprendimai nevykdomi ir teismo išlaidų

nereikalaujama. Nusikaltimo priemonių konfiskavimas paliekamas.

Amnestija palietė ir bylas dėl miškų naikinimo. Nuo piniginių baudų ir arešto bausmių nusikaltusieji atleidžiami tik jei sutinka nukentėjusieji. Dėl miškų ir laukų naikinimo nukentėjusieji turi teisę per mėnesį laiko nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos paduoti pareiškimus, prašydami bylas spręsti; jei tokių pareiškimų nepaduota, — bylos naikinamos.

Bylos, pradėtos privataus kaltinimo pagrindu, gali būti naikinamos tik tada, jei per mėnesį nuo įstatymo įsigaliojimo skundėjas nepaduos pareiškimo bylai spręsti.

Atsiradusias išlaidas sumoka: viešojo kaltinimo bylose — valstybės iždas, privataus kaltinimo bylose — šalys.

Įtariamieji asmenys, gavę pranešimus apie kvotų ar bylų nutraukimą, gali per 14 dienų skųstis. Teismo nutarimai dėl amnestijos skundžiami tik vienai instancijai. Būdinga yra tai, kad teismas, pritaikęs amnestiją, o vėliau pastebėjęs, kad jos nebuvo galima taikyti, gali nauju nutarimu amnestijos pritaikymo nutarimą atšaukti.

Amnestijos įstatymą vykdo teismas arba sprendimų vykdomieji organai: abejojimus ir neaiškumus, kurie kyla amnestijos įstatymą vykdant, sprendžia toji įstaiga, kurios vykd. raštas vykdomas.

Amnestija netaikoma šiems asmenims: vengusiems karo tarnybos po 1939 m. rugpiūčio mėn. 30 d., sprendimu netekusiems pilietinių ir garbės teisių, iždo srities nusikaltimų recidivistams ir nepataisomiems nusikaltėliams, laikomiems pataisos namuose.

——/——

J. Mika

Dėl tardytojų atlyginimo.

„Teisės“ 48 nr. įdėtame straipsnyje „Teismų darbuotojų suskirstymo kategorijomis lentelė“ p. Č. Butkys siūlo reformuoti teismo darbuotojų atlyginimo normas. Atlyginimo dydį vertindamas taškais, jis nustato, kad apyl. teisėjas per pirmuosius 5 metus turėtų gauti 7 taškų, o apyl. tardytojas per tą patį laiką

— tik 6 taškų atlyginimo dydį. Tardytojas tik po 5 tarnybos metų turėtų gauti 7 taškų atlyginimą, o teisėjas po tiek pat tarnybos metų 8,5 taškų atlyginimą. Straipsnio autorius siūlo taip pat, kaip buvo ir iki šiol, tardytojams skirti mažesnį atlyginimą, negu teisėjams.

Tenka rimtai paabejoti, ar tai yra tikslinga?

Skiriant tiek apyl. teisėją, tiek apyl. tardytoją, reikalaujama vienodų kvalafikacijų. Vyresnumo atžvilgiu apyl. tardytojas prilygintas apyl. teisėjui (T. s. įst. 98 str.). Kodėl vienodo stažo teisininkai tą pačią dieną paskirti turi gauti vienas didesnį, kitas mažesnį atlyginimą.

Šiandien vyrauja nuomonė, kad apyl. teisėjas turįs daugiau darbo, negu apyl. tardytojas, todėl teisėjui turįs būti ir atlyginimas didesnis. Tektų pasiginčyti, nes dėl darbo būna visaip. Tardytojas, kuris per metus gauna daugiau kaip 200 bylų, yra perkrautas darbu.

Apyl. teisėjas raštinės darbo nedirba, o tardytojas (ne Kaune) pats turi atlikti ir raštininko ir net pasiuntinio darbą. Techniškas darbas — bylų susirašinėjimas tardytojui atima daug laiko. Nepaslaptis, kad daugumas apyl. tardytojų yra priversti iš savo algos samdytis raštininkus. Beveik visi samdosi pasiuntinius bent į policiją ar paštą raštams nunešti.

Apyl. tardytojas yra labiau pririštas prie darbo, negu apyl. teisėjas. Apyl. teisėjas turi laisvus sekmadienius, šventadienius, o apyl. tardytojas, priešingai, ir šventadieniais nelaisvas. Tardytojo tarnyba trunka visą parą, jis kiekvieną valandą, dieną ar naktį, gali būti iššauktas, ir turi vykti.

Pirmiau tardytojų atlyginimą šiek tiek pakeldavo gaunami priedai kelionės išlaidoms, raštinei išlaikyti. Dabar ir iš važinėjimo priedų maža kas beliko: daugiausiai tik faktinės išlaidos, o apie dienpinigius nė kalbėti nebetenka. Nustačius, kad išlaidos, neprašokančios 5 litus, sumokamos iš raštinei skiriamų pinigų ir, be to, pabrangus provincijoje butams, iš raštinės pinigų nieko nebelieka.

Apyl. teisėjas ir šiandien už kiekvieną vietos apžiūrėjimą gauna kelionpinigius ir dienpinigius. Iš sumų, susijusių su vietos apžiūrėjimu, jam daugiau atlieka, negu tardytojo kelionpinigių likučiai.

Minėto straipsnio autorius pripažįsta „kokią didelę reikšmę bylos eigai ir jos sprendimui turi jos įstatymas į tinkamas vėžes, tinkamas suformulavimas“. Ko tardytojas kaip reikiant nepadaro įžengiamąjį tardymą atlikdamas, paskui, retai, o dažniausiais nieko negalima pataisyti. Jei apyl. teisėjas kai ką byjoje ne visai kaip reikiant padarys, nutars, nuspręs, jo klaidą beveik visada galės atitaisyti aukštesnė instancija.

Kartu paskirtų teisėjo ir tardytojo ne tik kad dabartinė padėtis, atlyginimo atžvilgiu, skiriasi, bet ir perspektyvos yra skirtingos. Tardytojas gali gauti tokį atlyginimą, kokį gauna jo kolega apyl. teisėjas tik paskirtas, tik ištarnavęs 5 metus, o pagal dabartinę sistemą gali jo ir niekuomet nepasiekti. Teisėjas, ištarnavęs 5 metus, gaus dar didesnį atlyginimą. Praktikoje į apyl. teismo narius iš tardytojų labai mažai patenka, o iš apyl. teisėjų — daugiau.

Galvojimas, kad kiekvienas naujai skiriamas turi pradėti nuo tardytojo, kad tik patarnavusius tardytojais galima skirti teisėjais, vargu bau tikslingas. Tada tardytojo vieta pasidarytų lyg pereinamoji stadija. Niekas tardytoju ilgai nebūtų, apyl. tardytojais būtų vis nauji žmonės, nepritytę žmonės.

Dabar, pertvarkant tarnautojų atlyginimus, ar tik nevertėtų peržiūrėti ir tardytojų atlyginimą? Jei apyl. teisėjo atlyginimą nebūtų galima visai sulyginti su apyl. tardytojo atlyginimu, tai reikėtų jį bent priartinti prie to atlyginimo, kad nebeliktų dabartinio 150 Lt skirtumo.

—/—

Teisinės terminijos projektas.

(tęsinys)

164. teisinùmas	Rechtsfähigkeit, pravosposobnost'
165. teĩsinas, -à	rechtsfähig, pravosposobnyj
166. neteĩsinas, -à	rechtsunfähig, nepravosposobnyj
167. veiksnùmas	Geschäftsfähigkeit, dejesposobnost
168. veiksnùs, -ì, veĩksnų	geschäftsfähig, dejesposobnyj

169. **neveiksnùs, -ì, neveĩksnų** ..... geschäftsunfähig, nedejesposobnyj

170. **spręsnùmas** ..... Urteilsfähigkeit, (razsudok, razsuditel'nost)

171. **spręsnùs, -ì, sprę̃snų** urteilsfähig (razsuditel'nyj)

172. **nespręsnùs, -ì, nesprę̃snų** ..... urteilsunfähig, (nerazsuditel'nyj)

173. **globà, -õs, glõbą** .... Vormundschaft, opeka

174. **globėjas, -à** ..... Vormund, opekun

175. **globótinis, -ė̃** ..... Mündel, sostojiaščij pod opekoj

176. **rūpà, -õs, rū̃pą** .... Pflegschaft, popečitelstvo

177. **rūpintojas, -a** ..... Pfleger, popečitel'

178. **rūpintinis, -ė** ..... Pflegling, (pitomec)

179. **patarà, -õs, pãtarą** Beiratschaft

180. **patarėjas, -a** ..... Beirat, Ratgeber, sovetodatel'

181. **patarýtinis, -ė** .... der Beiratsbedürftige

182. **savìgyna** ..... Selbstverteidigung, samozaščita

183. **savìgalba** ..... Selbsthilfe, samopomošč' (samoupravstvo)

184. **būtinóji gynà, -õs, gỹną** ..... Notwehr, neobchadimaja oborona

185. **būtinóji reikà, -õs, reĩką** ..... Notstand, krainiaja neobchodimost'

186. **téisės šaltìniai** .... Rechtsquellen, istočniki prava

187. **įstãtymas, -ai** ..... Gesetz, zakon

188. **paprotỹs, pãprotį** .. Gewohnheit, obyčaj

189. **dorópročiai** ..... bonimores, gute Sitten, dobryje nravy

190. **pareigýba**[1]) ..... Amt, dolžnost'

191. **pareigónis**[2]) ..... Beamter, dolžnostnoje lico

192. **priedermė̃**[3]) **-ės, priedermę** ..... povinnost'

(b. d.)

---

[1]) plg. ir skirti nuo „pareiga" (term. eil. Nr. 25).

[2]) plg. ir skirti nuo „įpareigotinis" (term. eil. Nr. 28)

[3]) plg. ir skirti nuo „prievolės" (term. eil. Nr. 19) ir „pareiga" (Nr. 25).

Žinios apie bylų eigą.

Bylų eiga Vyr. Tribunole 1939 metais.

Bylų rūšys	Liko bylų neišspręstų 1939 met. sausio mėn. 1 d.					Įstojo naujų					Išspręsta					Liko bylų neišspręstų 1940 met. sausio mėn. 1 d.				
	II instanc.		III instanc.		Viso	II instanc.		III instanc.		Viso	II instanc.		III instanc.		Viso	II instanc.		III instanc.		Viso
	Apel.	Kitok.	Kas.	Kitok.		Apel.	Kitok.	Kas.	Kitok.		Apel.	Kitok.	Kas.	Kitok.		Apel.	Kitok.	Kas.	Kitok	
Civilinių	—	—	80	28	108	—	—	914	532	1446	—	—	829	534	1363	—	—	165	26	191
Baudžiamųjų	—	—	634	10	644	—	—	864	213	1077	—	—	859	213	1072	—	—	639	10	649
Viso	—	—	714	38	752	—	—	1778	745	2523	—	—	1688	747	2435	—	—	804	36	840

Bylų eiga Apeliaciniuose Rūmuose 1939 metais.

Bylų rūšys	Liko bylų neišspręstų 1939 m. sausio 1 d.				Įstojo naujų bylų				Išspręsta				Liko bylų neišspręstų 1940 m. sausio 1 d.			
	I inst.	II inst.	Kitokių	Viso	I inst.	II inst.	Kitokių	Viso	I inst.	II inst.	Kitokių	Viso	I inst.	II inst.	Kitokių	Viso
Civilinių	—	28	22	50	—	18	40	58	—	61	20	81	—	17	10	27
Baudžiamųjų ..	18	609	3	630	47	953	493	1493	47	1107	496	1650	18	455	—	473
Viso	18	637	25	680	47	971	533	1551	47	1168	516	1731	18	472	10	500

Bylų eiga Apygardų Teismuose 1939 metais.

Apygardos	Bylos	Liko bylų neišspręstų ligi 1939 m. sausio 1 d.			Įstojo naujų bylų			Išspręsta			Liko bylų neišspręstų ligi 1940 m. sausio 1 d.		
		I inst.	II inst.	Viso	I inst.	II inst.	Viso	I inst.	II inst	Viso	I inst.	II inst.	Viso
Kauno	Civilinių	10	2012	2022	20	3178	3198	14	3299	3313	16	1891	1907
	Baudžiamųjų ..	522	3017	3539	1006	3145	4151	1081	4435	5516	447	1727	2174
	Viso	532	5029	5561	1026	6323	7349	1095	7734	8829	463	3618	4081
Šiaulių	Civilinių	34	1292	1326	—	2543	2543	17	2635	2652	17	1200	1217
	Baudžiamųjų	527	2493	3020	771	2600	3371	799	3570	4369	499	1523	2022
	Viso	561	3785	4346	771	5143	5914	816	6205	7021	516	2723	3239
Marijampolės	Civilinių	3	817	820	—	1508	1508	3	1887	1890	—	438	438
	Baudžiamųjų	134	670	804	541	1805	2346	524	1927	2451	151	548	699
	Viso	137	1487	1624	541	3313	3854	527	3814	4341	151	986	1137
Panevėžio	Civilinių	4	257	261	4	1086	1090	8	1251	1259	—	92	92
	Baudžiamųjų	158	973	1131	397	1419	1816	389	1362	1751	166	1030	1196
	Viso	162	1230	1392	401	2505	2906	397	2613	3010	166	1122	1288
Viso	Civilinių	51	4378	4429	24	8315	8339	42	9072	9114	33	3621	3654
	Baudžiamųjų	1341	7153	8494	2715	8969	11684	2793	11294	14087	1263	4828	6091
	Bendrai	1392	11531	12923	2739	17284	20023	2835	20366	23201	1296	8449	9745

Bylų eiga Apylinkės Teismuose 1939 metais

Apylinės Teismo pavadinimas / Apygarda	Liko neišpręstų bylų 1939 metams			Pradėta naujų bylų			Baigta bylų			Liko nebaigtų bylų 1940 m. sausio mėn. 1 d.		
	Civil	Baudž.	Viso	Civil.	Baudž.	Viso	Civil	Baudž.	Viso	Civil.	Baudž.	Viso
Kauno Apygarda												
1. Alytaus Apyl. T.	351	599	950	2746	4454	7200	2664	4758	7422	433	295	728
2. Grinkiškio „ „	234	169	403	996	903	1899	911	961	1872	319	111	430
3. Jurbarko „ „	65	48	113	848	947	1795	836	951	1787	77	44	121
4. Kaišiadorių „ „	249	235	484	986	1331	2317	974	1264	2238	261	302	563
5. Kauno „ „	3139	2613	5752	15089	18149	33238	14649	17112	31761	3579	3650	7229
6. Kėdainių „ „	273	248	521	1302	1285	2587	1294	1409	2703	281	124	405
7. Raseinių „ „	99	96	195	1928	1901	3829	1730	1812	3542	297	185	482
8. Širvintų „ „	91	144	235	514	596	1110	458	622	1080	147	118	265
9. Trakų „ „	136	95	231	862	1433	2295	860	1451	2311	138	77	215
10. Ukmergės „ „	377	309	686	1401	1704	3105	1369	1736	3105	409	277	686
11. Vilkijos „ „	75	84	159	933	1800	2733	923	1830	2753	85	54	139
12. Želvos „ „	72	50	122	561	684	1245	548	672	1220	85	62	147
V i s o	5161	4690	9851	28166	35187	63353	27216	34578	61794	6111	5299	11410
Šiaulių Apygarda												
13. Joniškio Apyl. T.	228	106	334	1318	1327	2645	1342	1358	2700	204	75	279
14. Kelmės „ „	354	296	650	1138	1232	2370	1171	1359	2530	321	169	490
15. Kretingos „ „	117	114	231	1677	2381	4058	1715	2464	4179	79	31	110
16. Pakruojo „ „	131	87	218	716	684	1400	695	693	1388	152	78	230
17. Mažeikių „ „	162	55	217	1253	1386	2639	1257	1365	2622	158	76	234
18. Žem. Naumiesčio „ „	194	228	422	810	1147	1957	836	1132	1968	168	243	411
19. Papilės „ „	162	121	283	981	1258	2239	1048	1316	2364	95	63	158

Apylinkės Teismo pavadinimas / Apygarda	Liko neišspręstų bylų 1939 metams			Pradėta naujų bylų			Baigta bylų			Liko nebaigtų bylų 1940 m. sausio mėn. 1 d.		
	Civil.	Baudz	Viso	Civil.	Baud.	Viso	Civil.	Baudž.	Viso	Civil.	Baudž.	Viso
20. Plungės „ „	165	151	316	819	951	1770	833	979	1812	151	123	274
21. Radviliškio „ „	152	58	210	911	906	1817	929	915	1844	134	49	183
22. Rietavo „ „	145	146	291	695	974	1669	709	972	1681	131	148	279
23. Sedos „ „	405	111	516	940	962	1902	1192	987	2179	153	86	239
24. Skaudvilės „ „	199	217	416	1060	1344	2404	1138	1498	2636	121	63	184
25. Skuodo „ „	68	39	107	1025	955	1980	1010	933	1943	83	61	144
26. Šiaulių „ „	387	220	607	3833	4237	8070	3841	4212	8053	379	245	624
27. Šilalės „ „	290	171	461	1124	1249	2373	1038	1273	2311	376	147	523
28. Tauragės „ „	222	198	420	1292	1384	2676	1238	1292	2530	276	290	566
29. Telšių „ „	341	418	759	1435	1493	2928	1612	1815	3427	164	96	260
30. Varnių „ „	117	99	216	764	955	1719	721	967	1688	160	87	247
V i s o	3839	2835	6674	21791	24825	46616	22325	25530	47855	3305	2130	5435
Panevėžio Apygarda												
31. Anykščių Apyl. T.	97	53	150	859	1121	1980	816	1104	1920	140	70	210
32. Biržų „ „	157	103	260	1307	1514	2821	1371	1575	2946	93	42	135
33. Dusetų „ „	192	88	280	582	806	1388	566	738	1304	208	156	364
34. Kupiškio „ „	56	12	68	1065	1490	2555	976	1401	2377	145	101	246
35. Molėtų „ „	173	156	329	634	896	1530	658	954	1612	149	98	247
36. Panevėžio „ „	454	502	956	2964	4076	7040	2982	4278	7260	436	300	736
37. Pasvalio „ „	301	187	488	930	754	1684	839	674	1513	392	267	659
38. Rokiškio „ „	337	173	510	1838	2369	4207	1834	2295	4129	341	247	588
39. Utenos „ „	185	87	272	1312	1791	3103	1255	1784	3039	242	94	336
40. Vabalninko „ „	47	13	60	418	472	890	405	464	869	60	21	81
41. Zarasų „ „	304	269	573	577	850	1427	555	778	1333	326	341	667
V i s o	2303	1643	3946	12486	16139	28625	12257	16045	28302	2532	1737	4269

Marijampolės Apygarda												
42. Kalvar. Apyl. T.	89	39	128	598	910	1508	605	899	1504	82	50	132
43. Kazlų Rūdos „ „	16	17	33	515	1259	1774	516	1262	1778	15	14	29
44. Kybartų „ „	124	182	306	601	736	1337	621	820	1441	104	98	202
45. Marijamp. „ „	209	135	344	1446	2451	3897	1448	2380	3828	207	206	413
46. K. Naumiesčio „ „	103	85	188	596	805	1401	625	810	1435	74	80	154
47. Prienų „ „	119	125	244	751	1214	1965	781	1242	2023	89	97	186
48. Seinų „ „	302	155	457	631	1106	1737	889	1223	2112	44	38	82
49. Seirijų „ „	106	77	183	672	1058	1730	593	1025	1618	185	110	295
50. Šakių „ „	174	122	296	972	957	1929	963	975	1938	183	104	287
51. Vilkaviškio „ „	113	136	249	951	883	1834	954	886	1840	110	133	243
Viso	1355	1073	2428	7733	11379	19112	7995	11522	19517	1093	930	2023
Vilniaus Apygardas												
52. Vilniaus Apyl. T.	—	—	—	487	1154	1641	88	603	691	399	551	950
53. Valkininkų „ „	—	—	—	58	218	276	25	129	154	33	89	122
54. Švenčionėlių „ „	—	—	—	27	167	194	3	104	107	24	63	87
Viso	—	—	—	572	1539	2111	116	836	952	456	703	1159
Visose Apygardose	12658	10241	22899	70748	89069	159817	69909	88511	158420	13497	10799	24296

Tardytojų 1939 m. bylų eigos žinios.

	Tardytojai	Liko neišsprestų 1939 m. sausio 1 d.	Pradėta naujų bylų	Baigta bylų	Liko nebaigtų 1940 m. sausio 1 d.
1	Ypatingojo Tard. Krygerio	—	7	4	3
2	„ „ Valičenko	—	19	13	6
	Viso	—	26	17	9
	Kauno Apygarda				
3	Apygardos Tard. Budrevičiaus	5	22	24	3
4	„ „ Lurje	3	23	20	6
5	„ „ Riboko	6	12	15	3
6	„ „ Zimano	3	4	5	2
	Apylinkės Tardytojai				
7	Alytaus I	5	130	130	5
8	Alytaus II	12	151	153	10
9	Jurbarko	13	74	83	4
10	Aukštadvario	7	98	102	3
11	Kaišiadorių	15	145	150	10
12	Kauno I	27	153	161	19
13	Kauno II	9	130	114	25
14	Kauno III	39	180	207	12
15	Kauno IV	28	210	194	44
16	Kauno V	36	227	243	20
17	Kauno VI	13	168	166	15
18	Kėdainių	30	212	222	20
19	Raseinių	4	142	141	5
20	Ukmergės I	9	144	152	1
21	Ukmergės II	7	96	95	8
	Viso	271	2321	2377	215
	Šiaulių Apygarda				
22	Apygardos Tardyt. Janilionio	8	40	38	10
23	„ „ K. Lašo	8	25	19	14
24	Joniškio Apyl. Tardytojo	12	159	155	16
25	Kelmės „ „	21	184	174	31
26	Kretingos „ „	30	354	358	26
27	Kuršėnų „ „	24	139	155	8
28	Mažeikių „ „	7	166	161	12
29	Šiaulių I „ „	77	253	293	37
30	Šiaulių II „ „	30	141	148	23
31	Šilalės „ „	40	192	217	15
32	Tauragės „ „	29	192	205	16
33	Telšių „ „	44	308	315	37
	Viso	330	2153	2238	245

	Tardytojai	Liko neišspręstų 1939 m. sausio 1 d.	Pradėta naujų bylų	Baigta bylų	Liko nebaigtų 1940 m. sausio 1 d.
	Panevėžio Apygarda				
34	Panevėžio Apygardos Tardyt.	7	13	9	11
35	Biržų „ „	31	113	130	14
36	Kupiškio „ „	24	107	109	22
37	Panevėžio I „ „	59	175	173	61
38	Panevėžio II „ „	25	128	143	10
39	Pasvalio „ „	3	122	117	8
40	Rokiškio „ „	33	158	175	16
41	Utenos I „ „	15	152	147	20
42	Utenos II „ „	11	137	138	10
43	Zarasų „ „	33	102	102	33
	Viso	241	1207	1243	205
	Marijampolės Apygarda				
44	Marijampolės Apyg. Tardyt.	2	17	16	3
45	Marijampolės I Apyl. „	6	181	181	6
46	Marijampolės II „ „	14	217	193	37
47	Kud. Naumiesčio „ „	5	79	76	8
48	Šakių „ „	17	110	123	4
49	Vilkaviškio „ „	23	130	133	19
50	Seinų „ „	10	128	118	20
	Viso	77	862	840	97
	Vilniaus Apygarda				
51	Vilnaus Apygardos Tardyt.	—	24	16	8
52	Vilniaus I Apyl. „	—	21	15	6
53	Vilniaus II „ „	—	18	8	10
54	Valkininkų „ „	—	18	6	12
55	Švenčionėlių „ „	—	5	1	4
	Viso	—	86	38	48
	Visose Apygardose	919	6655	6753	819

Apžvalga.

Lietuvos Teisininkų Draugijos 1940 metų visuotinio susirinkimo protokolas.

1940 m. sausio mėn. 27 d. 18 val. Kaune, Vyr. Tribunolo salėje, įvyko Lietuvos Teisininkų Draugijos visuotinis susirinkimas, į kurį atsilankė 59 Draugijos nariai. Susirinkimui pirmininkavo Draugijos garbės narys V. D. Universiteto Teisių Fakulteto Dekanas prof. A. Janulaitis, sekretoriavo El. Stankevičiūtė. Susirinkimas priėmė Valdybos pasiūlytą darbotvarkę:

1. Valdybos ir revizijos komisijos pranešimai ir apyskaitų tvirtinimas.
2. 1940 m. sąmatos ir veikimo plano priėmimas.
3. Valdybos, Revizijos Komisijos ir Garbės Teismo rinkimai.
4. Sumanymai.

Valdybos Pirmininkas Vyr. Tribunolo Teisėjas Č. Butkys padarė pranešimą apie Draugijos veikimą 1939 metais. Apyskaitiniais metais buvo išleista penki „Teisės" žurnalo numeriai: 45, 46, 47, 48, 49 su atskirais priedais Vyr. Tribunolo nutarimų ir sprendimų. „Teisės" bendradarbių skaičius — apie 46 asmenys, iš kurių daugelis pasirodė pirmą kartą; tarp tų autorių vienas buvo užsienietis — O. Ozolinš. Nors „Teisės" numerių buvo išleista daugiau, bet prenumerata nebuvo padidinta. Jei žurnalas gaus paramos, galima bus jį leisti kas mėnesį. Kaip seniau, taip ir šiais metais išleistas Teisininkų Kalendorius, 15-sis iš eilės, kurį, kaip ir visus senesniuosius, spaudai paruošė Draugijos iždininkas adv. Z. Toliušis.

Draugijos Valdyba 1939 m. turėjo 11 posėdžių. Svarbiausieji Valdybos nutarimai yra šie: 1. „Teisės" žurnalą leisti šešis kartus per metus, vietoje keturių kartų, tačiau dėl techninių kliūčių buvo išleista tik penki numeriai. 2. Už du geriausius straipsnius, įdėtus „Teisėje" 1939—1940 metų būvyje, skirti dvi premijas — vieną 250 Lt ir kitą 150 Lt. 3. Buvo numatyta prof. adv. V. Stankevičiaus paskaita Latvijoje, kuri, tačiau, dėl kilusio karo neįvyko. 4. Nutarta, kad į Draugijos skyrių visuotinius susirinkimus vyktų Centro Valdybos nariai, ir į Marijampolę buvo komandiruotas Valdybos pirmininkas. 5 .Vykstančiai Maskvoje Lietuvos spaudos parodai duota nemokamai po vieną egzempliorių įrištų visų Draugijos leidinių. 6. Pavasarį buvo deramasi su „Metropolio" ir „Trijų Milžinų" restoranų savininkais dėl patalpos Draugijos narių pobūviui, bet, Teisininkų Draugijos kovo mėn. 25 d. narių susirinkimui nutarus, šis klausimas buvo atidėtas. 7. Buvo rengiama ekskursija į nepilnamečių drausmės ir auklėjimo įstaigas, bet, neatsiradus pakankamo skaičiaus dalyvių, ekskursija neįvyko. 8. „Teisės" leidžiamų Vyr. Tribunolo sprendimų numeracija dėl naudojimosi patogumo pradėta iš naujo nuo 1 nr.

Apyskaitiniais metais buvo suruoštos šios paskaitos ir diskusijos: 1. Latvijos Senato Civ. Skyr. Pirmininko O. Ozolinšio paskaita tema „Latvijos civilinės teisės reforma". 2. Prof. K. Šalkauskio pranešimas apie Lietuvos įstatymų kodifikaciją. Diskusijos dėl to pranešimo vyko trijuose sekančiuo-

se susirinkimuose. 3. „Lietuvos įstatymai Vilniaus srityje"; įvado žodį tarė J. Danauskas, o diskusijose dalyvavo adv. J. Robinzonas, prof. M. Römeris, doc. D. Krivickas ir kiti.

Į Draugiją praėjusiais metais įstojo 12 naujų narių. Dabar Draugija turi 206 narius.

Teisininkų Draugijos skyriai, išskyrus Marijampolės skyrių, informacijų apie savo veikimą dar neatsiuntė. Tikimasi, kad šiais metais bus įsteigti du nauji skyriai: Vilniuje ir Panevėžy.

Po to Valdybos Pirmininkas Č. Butkys paskelbė trumpą Marijampolės skyriaus veikimo apyskaitą.

Po Draugijos Pirmininko Č. Butkio pranešimo iždininkas adv. Z. T o l i u š i s pateikė susirinkimui Draugijos 1939 m. piniginę apyskaitą. 1939 m. Draugija turėjo tokių p a j a m ų:

1. 1938 metų saldo	Lt	17.816,12
2. Gauta už parduotus Tsn. D-jos leidinius („Teisės" žurnalą, Tsn. kalendorių ir kt.)	„	12.846,27
3. Narių mokesčiai	„	1.635,—
4. Nuošimčiai iš ein. s-tos Koop. Banke	„	188,68
I š v i s o:	Lt	32.486,07

Tais pačiais metais Draugija turėjo tokių i š l a i d ų:

1. „Teisės" spausdinimas	Lt	7.770,50
2. Teisininkų Kalendoriaus spausdinimas bei įrišimas	„	1.615,—
3. „Teisės" žurnalo honorarai, redagavimas, kalbos taisymas, korektūra	„	5.076,—
4. Įvairios ir smulkios išlaidos	„	326,—
I š v i s o:	Lt	14.787,50

Saldo 1940 m. sausio mėn. 1 dienai Lt 17.698,57, kurie yra Kooperacijos Banke (einamoji sąskaita Nr. 344 Lt 7.698,50 ir indėlis 10.000 Lt).

Draugijos turtą sudaro „Teisės" žurnalai bei Teisininkų Draugijos išleistos knygos, sukrautos „Spaudos Fonde" komiso pagrindais. Iš „Spaudos Fondo" apyskaitos matyti, kad pagal kataloginę kainą knygų sukrauta 77.411 Lt sumai.

Revizijos Komisijos vardu pranešimą padarė adv. A. S u g i n t a s. Revizijos Komisija, patikrinusi 1939 m. Draugijos Valdybos veikimą ir Draugijos finansinę padėtį, trūkumų nerado ir todėl pasiūlė Valdybos pateiktą apyskaitą tvirtinti.

Visuotinis susirinkimas Valdybos apyskaitą vienu balsu priėmė.

Draugijos iždininkas adv. Z. T o l i u š i s pateikė Draugijos sąmatą ir darbo planą 1940 metams. Sąmata sudaryta tokia:

P a j a m o s:

1. Už parduotus Liet. Tsn. Draugijos leidinius („Teisės" žurnalą, Tsn. kalendorių ir kt.)	Lt	14.000
2. Narių mokesčiai	„	1.500
3. Nuošimčiai iš kapitalo ir kitos pajamos	„	500
I š v i s o:	Lt	16.000

I š l a i d o s:

1. „Teisės" ir jos priedų spausdinimas	Lt	8.000
2. Teisininkų Kalendoriaus spausdinimas	„	2.000
3. „Teisės" žurnalo redagavimas ir honorarai	„	5.000
4. Įvairios ir smulkios išlaidos	„	400
I š v i s o:	Lt	16.000

1940 metams numatytas darbo planas yra panašus į 1939 metų planą. Ryšium su pateikta sąmata adv. S. L e o n a s pasiūlė dėl padidėjusio narių skaičiaus — padidinti sąmatoje numatytą narių mokesčių poziciją.

Teisėjas S t. V a z b y s pasiūlė sumažinti teismo kandidatams „Teisės" prenumeratą ir kitų Draugijos leidinių kainą ne 25%, bet 50%.

Valstybės Tarybos ref. P. S t r a v i n s k a s pareiškė, kad, svarstant 1940 metų darbo planą, reikėtų užsibrėžti konkrečiai nurodytus darbus. 1940 m. Draugijai pirmiausia reikėtų imtis tokio darbo: 1) Teisinės kūrybos srityje: spręsti teisinės kūrybos metodų problemas, nagrinėti tos kūrybos darbo organizacijos klausimus ir kelti aikštėn teisės idėjas, kurios turėtų vadovauti teisinės kūrybos darbui. Šie klausimai ypač aktaulūs civilinei ir baudžiamajai (materialinei ir procesinei) teisei. Dabar labai aktualūs civ. įstatymų institutai, kuriuos rengiamasi tuojau išleisti: civ. metrikacija, santuoka ir globos institutas; be to, reikia toliau nagrinėti ir spręsti administracinės santvarkos ir administracinio teismo įstatymai. Aktualus yra ir visų Lietuvos įstatymų kodifikacijos klausimas. 2) Šalia teisinės kūrybos darbo reikėtų dirbti ir teisės interpretacijos darbą, rengiant tos rūšies monografijų ar kitų veikalų. 3) Nereikia užleisti ir teisės populiarizacijos, plečiant ją per radiofoną ir spaudą. 4) Keltina taip pat bendroji teisės kultūra savame krašte. 5) Draugija turėtų užsibrėžti ką nors pozityvaus nuveikti teisinės terminologijos srityje. Tam darbui dirbti reikėtų sudaryti atatinkamas sekcijas, į kurias galėtų įeiti kiekvienas Draugijos narys.

Valst. Tarybos narys V. P a p e č k y s pasiūlė leisti pardavinėti žemesne kaina tuos leidinius, kurie sukrauti knygynuose, kad būtų galima padidinti 1940 metų sąmatą. Pageidautina, kad būsimoji Valdyba sudarytų kiek platesnį provizorinį planą.

Prof. adv. V. S t a n k e v i č i u s pareiškė, kad platesnio provizorinio plano sudaryti negalima, nes sunku iš anksto numatyti, kas apsiims skaityti referatus arba kas parašys straipsnius į „Teisę". Dėl įvairių klausimų „sprendimo", apie kurį kalbėjo p. Stravinskas, tai Draugija tokios tei-

sės neturi; ji gali tiktai nagrinėti ir svarstyti. Pageidautina, jog jau esamos komisijos pasirūpintų tuo, kad jas dominančiais klausimais būtų ruošiamos bendros diskusijos.

Teisėjas S t. V a z b y s prisidėjo prie p. Stravinsko pageidavimo, kad būtų pagyvinta teisės populiarizacija per radiofoną, nes dabar ta sritis perėjusi į ne teisininkų rankas.

Adv. A. T u m ė n a s nurodė, kad būtų gera dėti į „Teisę" didesniųjų teisės veikalų, kurių tuo tarpu negalima išversti, platesnes recenzijas, pateikiant svarbiausias veikalo mintis. Draugijai reikėtų daugiau dėmesio atkreipti į Vilniaus teisinę padėtį. Pageidautina, kad kuris nors Draugijos susirinkimas įvyktų Vilniuje.

Valdybos Pirmininkas Teisėjas Č. B u t k y s Valdybos vardu paaiškino, kad civ. teisės komisija išsiuntinėjusi raginimus, prašydama adresatus iškelti savo pageidavimus, bet atsakymų gavusi tik 6—8. Su radiofono direktorium rudens pradžioje buvo tartasi dėl teisininkų pusvalandžių.

„Teisės" žurnalo redaktorius J. B y l a paaiškino, kad Draugija neturi lėšų didesniems vertimams leisti, o recenzijas „Teisė" visuomet mielai priima.

Valst. Tarybos ref. P. S t r a v i n s k a s nurodė, kad sąvoką „spręsti" jis vartojęs „svarstymo" prasme. Būtų gera, jei Draugija pasisakytų, kuriuo būdu sukurtinas institutas, atsakingas už įstatymų tekstą, kaip kad buvo Rusijos Senatas.

Prof. A. J a n u l a i č i o siūlymu, visus šiuos pageidavimus susirinkimas nutarė perduoti būsimai Valdybai apsvarstyti ir, kiek galima, juos įvykdyti.

Valdybos vardu Pirmininkas Č. B u t k y s pasiūlė išrinkti Draugijos garbės nariais adv. Andrių Bulotą ir Valst. Tarybos narį Joną Vileišį. Adv. A. B u l o t a pasižymėjo dar prieškariniais laikais, kada, būdamas Lietuvos atstovu Dūmoje, jis gynė Lietuvos ir lietuvių tautos teises ir interesus. Po karo adv. A. Bulota tęsia teismo darbą ir palaiko gyvą kontaktą su Teisininkų Draugija, kaip Marijampolės skyriaus valdybos narys, pats dalyvaudamas centro susirinkimuose ir paskaitose. Valst. Tarybos nario Jono V i l e i š i o vardas susijęs su Lietuvos teisių gynimu prieškariniais laikais; jis ypač nusipelnė dabar atgautam Vilniui.

Susirinkimas, balsuodamas atskirai dėl kiekvieno siūlomo kandidato, vienu balsu išrinko Draugijos garbės nariais adv. A. B u l o t ą ir Valst. Tarybos narį Joną V i l e i š į.

Po to buvo renkama Draugijos Valdyba, Revizijos Komisija ir Garbės Teismas. Į V a l d y b ą slaptu balsavimu buvo išrinkti adv. Z. Toliušis, Valst. Tarybos narys J. Byla, Vyr. Tribunolo Teisėjas Č. Butkys, prof. adv. V. Stankevičius ir Valst. Tarybos ref. P. Stravinskas; kandidatai — Apel. Rūmų Pirmininkas J. Gudauskis, adv. A. Tumėnas ir adv. S. Bieliackinas.

Į R e v i z i j o s K o m i s i j ą susirinkimas išrinko Vyr. Tribunolo teisėją S. Baltūsį, adv. L. Purėnienę ir adv. A. Sugintą. Į G a r b ė s T e i s m ą išrinkti Vyr. Tribunolo Pirmininkas L. Ciplijauskas, adv. Tumėnas ir prof. A. Janulaitis, kandidatais — M. Čepas ir adv. A. Bulota.

Po rinkimų buvo iškelti kai kurie sumanymai. Teisėjas K. Jablonskis pasiūlė diskusijas rengti kitais pagrindais, kaipo pasikeitimą nuomonėmis dėl kurių nors Seime svarstomų įstatymų.

Adv. A. Bulota, padėkojęs už išrinkimą garbės nariu, nurodė, kad geriau palikti dabartinę diskusijų tvarką, bet svarbu, kad Draugijos nariai bent bendrais bruožais būtų informuojami apie diskutuojamą dalyką.

Teisėjas St. Vazbys pageidavo, kad būtų kaip greičiau suruošta ekskursija į Vilnių. Prof. A. Janulaitis pasiūlė suruošti ekskursiją į Vilniaus skyriaus steigiamąjį susirinkimą.

Adv. A. Tumėnas iškėlė sumanymą, kad Draugijos susirinkimai būtų ruošiami kas mėnesį ir kad iš anksto būtų susitariama su referentais. Adv. J. Grigonis nurodė, kad per daug iniciatyvos paliekama patiems Draugijos nariams; būtų tikslingiau privačiu būdu juos raginti skaityti referatus ir rašyti straipsnius, nes daugelis neturi drąsos pasireikšti.

Valst. Tarybos narys J. Papečkys siūlė siųsti Draugijos narius į provinciją su paskaitomis, kad labiau populiarizuotų teisę.

Teisėjas St. Vazbys išreiškė pageidavimą, kad Draugijos Valdyba imtųsi kokių nors priemonių suteikti „Teisėje" dedamiems straipsniams didesnę praktinę įtaką. Šie straipsniai rašomi įvairiais praktiniais klausimais, tačiau visi juose liečiami klausimai neduoda jokių vaisių.

„Teisės" redaktorius J. Byla pageidauja, kad leidžiamuose įstatymų komentaruose būtų nurodomi ne tik teismų sprendimai, bet taip pat ir „Teisėje" išspausdintieji straipsniai.

Susirinkimas nutarė visus pareikštus pageidavimus perduoti Valdybai apsvarstyti ir, kiek galima, įvykdyti.

—/—

Juridinės literatūros naujienos.

1. *Jokūbas Robinzonas* **Lietuvos Įstatymai. Sistemiška visų galiojančių įstatymų, įsakymų, taisyklių ir instrukcijų apžvalga.** *Kaunas, Spaudos Fondas 1940, 123 pusl.* Kaina 3 litai, lenkų ir lietuvių kalbomis.

Knygos uždavinys — padėti teisininkams ir šiaip visuomenei susiorientuoti Lietuvos įstatymų sistemoj. Visa legislatyvinė medžiaga traktuojama kaip vienas vienetas, nepriklausomai nuo to, ar ji yra prieškarinių ar pokarinių laikų. Ji yra suskirstyta į 10 skyrių: konstitucinė santvarka; administracija; tikybų reikalai; švietimas ir kultūra; darbas, socialė apsauga, sveikata; tautos ūkis; valstybės ūkis; susisiekimas; teisingumas; valstybės gynimas, kariuomenė. Kiekvienas šių skyrių savo ruožtu suskirstytas į skyrelius.

Pratarty duota bendra apžvalga mūsų legislacijos, atskirai apibūdinti recepuoti įstatymai ir tautinės legislacijos padariniai, nurodyti legislatyvinės medžiagos klasifikacijos metodai.

Prieduose duota „Vyriausybės Žinių" apžvalga pagal atskirus metus, kruopščiai sudarytas sąrašas įsakmiai panaikintų recepuotų įstatymų, tarptautinių sutarčių sąrašas ir Vilnių liečiančių nuostatų apžvalga.

Lenkiškos knygos laidos tikslas palengvinti vilniečiams susiorientuoti mūsų teisės sistemoj.

2. *A. Wyschinski,* **Ueber die Sowjetjustiz,** *Moskau, 1939, 160 psl.*

Knygos autorius yra žinomas SSSR-o teisininkas, pagarsėjęs kaip prokuroras keliuose dideliuose procesuose.

Knygoje yra septyni skyriai, kurių pirmasis nagrinėja priešrevoliucinės Rusijos justiciją. Pažymėjęs, kad 1864 metais Rusijos teismai buvo perorganizuoti Europos pavyzdžiu, autorius sako, kad ta reforma buvusi baudžiavos sistemos griuvimo pasekmė ir pasiekusi geriau sutvarkyti valdančiųjų klasių interesų saugojimą. Senosios Rusijos aukštųjų teismų ir prokuratūros nariai daugiausia buvę privilegijuotųjų sluoksnių sūnūs.

Skyriaus gale apsistojama ties bolševikų valdžios 1917 metais išleistuoju dekretu Nr. 1, kuriuo buvo panaikinta buvusi senoji teismų santvarka ir įsteigti vietos teismai, sudaryti iš nuolatinio teisėjo ir dviejų besikeičiančių priesėdų, kurie atskiriems posėdžiams buvo kviečiami pagal tam tikrą nustatytą tvarką. Dekretas numatė demokratinį teisėjų rinkimo būdą, bet laikinai buvo palikta teisėjus rinkti sovietams, tik iš dirbančiųjų klasės. Vietos teismams buvo pavesta paprasti nusikaltimai, o revoliucijai saugoti ir didesniems kriminaliniams nusikaltimams persekioti tuo pačiu dekretu buvo įsteigti revoliuciniai tribunolai, kurie susidėdavo iš pirmininko ir šešių priesėdų, renkamų sovietų.

Sekančiame skyriuje rašoma apie proletariato diktatūrą, apie sovietišką demokratiją ir apie pagrindinius sovietų justicijos principus: patiekiama tuo reikalu Lenino ir Stalino pasisakymų. SSSR-o demokratija yra vadinama proletarine, socialistine demokratija, ir ji yra sugretinama su miesčioniškąja demokratija, vadinama grynąja demokratija.

SSSR-o teismų demokratiškumą, autorius teigia, visų pirma rodo jų sudėtis. Mat, didžiąją dalį prokurorų ir tardytojų SSSR-e sudaro iš darbininkijos ir ūkininkijos kilę asmens, o tik dalį — inteligentų vaikai, — ir tai tokių inteligentų, kurie paprastai esti kilę iš žemųjų sluoksnių.

Liaudis SSSR-o teismuose dalyvauja ne tik tuo, kad iš jos tarpo yra išrenkami nuolatiniai valstybiniai teisėjai, bet ir tuo, kad iš jos yra imami dar priesėdai, draugiškų teismų nariai, garbės tardytojai, garbės prokurorai ir t. t. Vien R.S.F.S.R-e tokiose vietose dirba 1.200.000 asmenų, kurių tarpe 500.000 priesėdų. SSSR-e priesėdai yra sulyginti su valstybiniais teisėjais visais proceso klausimais, ir sprendžia ne vien faktines bylos aplinkybes, bet ir juridinius klausimus. Kadangi SSSR-e teismai yra koleginiai, sudaryti iš vieno valstybinio teisėjo ir dviejų priesėdų, o klausimai sprendžiami paprasta balsų dauguma, tai priesėdų vaidmuo ten yra labai didelis.

SSSR-o teismų liaudiškumą autorius sieja su Lenino pažiūra, kad teismų darbe ir krašto valdyme turi dalyvauti visi piliečiai.

SSSR-o teismų demokratiškumą autorius mato ir teismų sudarymo būde: jis nurodo, kad SSSR-e apygardų, sričių ir kitų aukštųjų teismų teisėjus renka atitinkami sovietai, o liaudies teismų teisėjai yra renkami rajono

piliečių visuotiniu, lygiu, tiesioginiu ir slaptu balsavimu. Tokie rinkimai SSSR-o teismų būviui daug reiškia, nes liaudies teismo kompetencija ten yra labai plati: liaudies teismai, pavyzdžiui, sprendžia ne vien smulkias civilines ir baudžiamas bylas, bet taip pat nužudymo, plėšimo, kūno sužalojimo, sukčiavimo, tarnybinių nusikaltimų, alimentų ir kitas stambias bylas. Liaudies teismui yra pavesta patvirtinti, grąžinti tardytojui papildyti ar visai nutraukti prokuroro pateiktą kaltinamąjį aktą.

Pagal SSSR-o teisę teisėjo vietai užimti nereikalingas joks turto, o taip pat formalus išsilavinimo cenzas. Todėl kiekvienas SSSR-o pilietis gali tapti liaudies teisėju, jei tik jį išrinks tauta.

Iš teisėjų renkamumo principo SSSR-e išvedama piliečių teisė atšaukti teisėją, o taip pat teisėjo pareiga duoti piliečiams atskaitomybę. Autorius sako, kad SSSR-o teismas yra klasinis, bet drauge įrodinėja, kad ir priešingų rėžimų teismai yra klasiniai, tik giną kitokių klasių interesus.

Trečias knygos skyrius pavadintas „Šiandieninė sovietiška teismų sistema". Autorius plačiau sustoja ties staliniškąją konstitucija ir 1938 m. teismų santvarkos įstatymu. Kalbėdamas apie kaltinamojo teisę gintis, autorius nurodo, kad ji SSSR-e suprantama ir ta prasme, jog kaltinamasis teismo posėdy turi teisę taip dažnai kalbėti, kaip kad jam ar jo gynėjui atrodo reikalinga: sovietų baudž. procesas net uždeda pareigą pirmininkaujančiam nurodinėti kaltinamajam teisę duoti paaiškinimus, klausinėti liudytojus, ekspertus ir kitus kaltinamuosius kiekvienu teisminio tardymo momentu.

Iš tolimesnio teismų santvarkos įstatymo nagrinėjimo aiškėja, kad SSSR-e yra nustatytas visiems piliečiams vienokio teismo principas nepaisant žmogaus socialinės ar tarnybinės padėties, turto santykių, tautybės ar rasės. Visų SSSR-o respublikų teismams yra privalomi tie patys baudž. ir civil. teisės, o taip pat procesų nuostatai.

Teisėjai, kaip ir priesėdai, SSSR-e gali būti atšaukti rinkėjų arba atleisti įsiteisėjusiu teismo sprendimu. Liaudies teisėjai, rajonų, sričių, apygardų, autonominių sričių, sąjunginių respublikų vyriausių teismų teisėjai gali būti patraukti atsakomybėn sąjunginės respublikos vyriausiojo prokuroro nutarimu, patvirtintu Vyriausio Sąjunginės Respublikos Sovietų Prezidiumo. Vyriausiojo SSSR-o teismo nariai gali būti traukiami atsakomybėn SSSR-o Vyr. Prokuroro nutarimu, patvirtintu SSSR-o Vyriausiojo Sovietų Prezidiumo.

Skyriaus gale rašoma apie SSSR-o advokatūrą (gynybą), įsikūrusią jau 1922 metais. Nurodoma, kad kiekvienu konkrečiu atsitikimu gynėjai turi žiūrėti savo klijento ir drauge SSSR-o valstybės interesų.

Ketvirtame ir pačiame ilgiausiame knygos skyriuje aprašomas SSSR-o prokuratūros atsiradimas, nagrinėjama prokuratūros darbo sritis ir jos organizacija. Prokuratūros veikimo sritis SSSR-e yra platesnė, negu kituose kraštuose: mat, prokuratūra ten neapsiriboja darbu prie teismo, bet ji turi budėti, kad įvairių valstybės įstaigų ir visuomenės organizacijų veiksmai derintųsi su įstatymais. SSSR-e prokuroras, pavyzdžiui, gali sustabdyti kurios nors vidaus reikalų komisariato vadybos išleisto aplinkraščio veikimą, jei ras, kad aplinkraštis prieštarauja kokiam įstatymui. Kariuomenės prokuratūrai yra pavesta prižiūrėti visų Raud. armijos viršininkų ir įstaigų

veiksmų teisėtumas, o taip pat protestuoti įstatymams prieštaraujančius įsakymus, aplinkraščius ir kitokius paliepimus, išskyrus operatyvinius.

Dėl savo plačių uždavinių SSSR-o prokuratūra tampa lyg ir savotiška valstybės kontrolė, o prokuroras — įstatyminės tvarkos kontrolierius, įstatymų sargas visose valstybės įstaigose. Tokius plačius uždavinius atlikti SSSR-o prokuratūrai padeda įvairūs pagalbininkai, imami iš fabrikų ar žemės ūkio darbininkų. Tokie žmonės, nepertraukdami savo tiesioginio produkcijos darbo, vadovaujami prokuroro, kaip savarankiški šio pagalbininkai, nagrinėja skundus, stoja teismuose ir atlieka kitas prokuroro funkcijas.

Penktasis knygos skyrius nagrinėja draugiškus teismus, kurie veikia įvairiose SSSR-o įmonėse. Šių teismų paskirtis — kova dėl disciplinos pakėlimo, kova su girtuokliavimu, triukšmavimu ir kitais panašiais reiškiniais, galinčiais ardyti tvarką įmonėse. Be to, tiems teismams yra pavesta spręsti kai kurios smulkesnės baudžiamosios ir civilinės bylos.

Šeštasis skyrius yra skirtas SSSR-o kriminalinei politikai ir bausmių vykdymo sistemai. Autoriaus išvedžiojimais, sovietų kriminalinė politika nesiekia kankinimo ar keršijimo tikslų, bet skirdama bausmę stengiasi atsižvelgti į proletarinės revoliucijos, socialistinės valstybės ir atskiro asmens interesus.

SSSR-e su laisvės atėmimu yra siejamas nusikalstamojo pataisymas. Apskaičiuojant bausmės atlikimo laiką dažnai viena faktiškoji diena prilyginama dviems, trims ir keturioms teismo sprendimo nustatytoms dienoms. Todėl tam tikram gero elgesio prasižengėliui gali būti bausmės laikas du, tris ar keturius kartus sumažintas: pavyzdžiui, keturių metų bausmei atlikti gali pakakti vienerių metų laiko.

Septintasis, paskutinysis, knygos skyrius pavadintas taip: „Justicijos organų uždaviniai socialistinės santvarkos pabaigos ir iš socializmo į komunizmą perėjimo laikotarpyje".

Autorius nurodo, kad SSSR-o valstybės uždaviniai per artimuosius 10—15 metų bus ekonomiškai pralenkti didžiąsias kapitalistines šalis, baigti socialistinę santvarką ir iš socializmo eiti į komunizmą. Prie šių uždavinių turįs derintis justicijos organų veikimas.

Socialistinė visuomenė esanti įsteigta ne tam, kad sumažintų asmeninę laisvę, bet tam, kad žmogiškoji asmenybė tikrai laisva esanti jaustųsi. Todėl SSSR-o teismų paskirtis, saugojant viešuosius interesus, kovojant prieš pasikėsinimus į bendrą tautos nuosavybę, drauge saugoti ir kiekvieno socialistinės visuomenės nario interesus.

Svarbiausias SSSR-o justicijos organų rūpestis — tai nieko nežiūrint kovoti su valstybės priešais ir taip suorganizuoti teismo procesą, kad geriausiai būtų įmanoma mobilizuoti revoliucinį piliečių budrumą ir auklėti mases, jų atsidavimą socialistinei tėvynei ir meilę tai tėvynei. Tam tikslui tarnauti esąs skirtas viešasis teismo procesas.

SSSR-o teismas turįs stiprinti socialistinę discipliną, turįs plėtoti pagarbą socialistinės visuomenės gyvenimo taisyklėms ir sugebėjimams bei pastangas gyventi ir dirbti socializmo reikalui, visuomenės gerovei. SSSR-o

teismas turįs būti socialistinio teisingumo, socialistinės teisės propagandistas ir naujos socialitinės kultūros nešėjas masėms.

Pateikiau iš kalbamos knygos tai, ką laikiau žinotina ir patiektina „Teisės" skaitytojams. Knyga kondensuotai parašyta, ir medžiagos joje yra daug. Teisiniai dalykai ten yra sujungiami su SSSR-o valstybinio gyvenimo aktualijomis, su SSSR-o vadų rūpesčiais. Tie sujungimo būdai parodo autoriaus išsilavinimą ir drauge knygos skaitymą daro įdomesnį. Prie to prisideda knygoje daromi SSSR-o justicijos palyginimai su kitų kraštų justicijomis. Manau, kad perskaityti tą knygą vertėtų kiekvienam Lietuvos teisininkui, mokančiam vokiečių kalbą. Juo labiau, kad Lietuvai su SSSR-u tenka kaskart daugiau turėti santykių, ir dėlto kyla didesnis reikalas pažinti SSSR-o gyvenimą drauge su teisiniu būviu.

Povilas Pakarklis

—/—

Korektūros klaidų atitaisymas.

„Teisės" 49 nr. straipsnyje „Įstatymų sistemos reikalu" 455 psl. I sakinyje turi būti išspausdinta:

„Sisteminė klasifikacija kiekviename moksle nėra vien tiktai medžiagos suskirstymas, vien tiktai, atsižvelgiant į tikslą, nurodymas atskirai daliai atitinkamos vietos, kad šią dalį lengviau galima būtų susirasti, bet tai yra tabelės forma pateikta informacija apie tai, kas per dalykas ir kas per sąvoka yra, ir kaip tas dalykas ar sąvoka siejasi su visumos mokslo organizmu — su sąvoka kilmės kamienu.

Oficialinė dalis.

I

Respublikos Prezidento Įsakymai.

1. Molėtų Apyl. Teisėjas Povilas Beržanskis, jo paties prašymu, atleistas iš užimamos vietos nuo 1939 metų gruodžio mėn. 15 dienos.

2. Marijampolės Apyl. Teisėjas Juozas Kybartas atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Marijampolės Apyg. Teismo Teisėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

3. Prienų Apyl. Teisėjas Romualdas Jakštas, jo paties prašymu, atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Marijampolės Apyl. Teisėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

4. Seirijų Apyl. Teisėjas Jadvyga Žukaitė, jos pačios prašymu, atleista iš pareigų ir paskirta Prienų Apyl. Teisėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

5. Raseinių Apyl. Teisėjas Juozas Vembrė, jo paties prašymu, atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Kauno Apyl. Teisėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

6. Vilkijos Apyl. Teisėjas Povilas Mikšys atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Raseinių Apyl. Teisėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

7. Grinkiškio Apyl. Teisėjas Jurgis Masaitis, jo paties prašymu, atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Telšių Apyl. Teisėju nuo 1939 metų gruodžio mėn. 16 d.

8. Želvos Apyl. Teisėjas Juozas Jakučionis, jo paties prašymu, atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Vilniaus Apyl. Teisėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

9. Rokiškio Apyl. Teisėjas Jurgis Kregždė atleistas iš einamųjų pareigų ir paskirtas Kauno Apyl. Teisėju nuo 1940 metų vasario mėn. 16 dienos.

10. Kauno Apyl. Teisėjas Jurgis Kasakaitis, jo sutikimu, atleistas iš einamųjų pareigų ir paskirtas Marijampolės Apyg. Teismo Teisėju nuo 1940 metų vasario mėn. 16 dienos.

11. Adv. Juozas Klausa paskirtas Rokiškio Apylinkės Teisėju nuo 1940 metų vasario mėn. 16 dienos.

12. Marijampolės Apyg. Teismo kandidatas Jonas Jasiukevičius paskirtas Seirijų Apyl. Teisėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

13. Marijampolės Apyg. Teismo kand. Juozas Slavėnas paskirtas Kalvarijos Apyl. Teisėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

14. Panevėžio Apygardos Teismo kand. Kostas Bartkus paskirtas Molėtų Apyl. Teisėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

15. Kauno Apyg. Teismo kand. Viktoras Užupis paskirtas Želvos Apyl. Teisėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

16. Kauno Apyg. Teismo kand. Jurgis Gylys paskirtas Grinkiškio Apyl. Teisėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

17. Kauno Apyg. Teismo kand. Irena Garmiūtė - Eitutienė paskirta Utenos Apyl. Teisėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

18. Kauno Apyg. Teismo Teisėjas Alfonsas Mickevičius, jo prašymu, atleistas iš einamųjų Teisėjo pareigų ir paskirtas Vilniaus Apyg. Teismo Teisėju nuo 1940 metų vasario mėn. 1 dienos.

19. Kauno Apyg. Teismo Teisėjas Nikodemas Mackevičius, jo prašymu, atleistas iš einamųjų pareigų ir paskirtas Vilniaus Apyg. Teismo Teisėju nuo 1940 metų vasario mėn. 1 dienos.

20. Kauno Apyg. Teismo kand. Alfonsas Norkus paskirtas Vilniaus Apyl. Teismo Teisėju nuo 1940 metų vasario mėn. 16 dienos.

21. Tauragės Apyl. Tardytojas Adomas Ambraziejus, jo paties prašymu, atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Vilniaus Apyl. Teisėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

22. Vilniaus I Apyl. Tardytojas Jonas Žeruolis atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Vilniaus Apyl. Teismo Teisėju nuo 1940 metų vasario mėn. 1 dienos.

23. Aukštadvario Apyl. Tardytojas Stasys Anuškevičius, jo prašymu, atleistas iš einamųjų apyl. tardytojo pareigų ir paskirtas Vilniaus Apyl. Teismo Teisėju nuo 1940 metų vasario mėn. 16 dienos.

24. Marijampolės Apyg. Teismo prokuroro padėjėjas Vytautas - Aleksandras Račkauskas atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Vilniaus Apyg. Teismo prokuroro padėjėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

25. Kauno Apyg. Teismo Prokuroras Juozas Brazinskas atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Vilniaus Apyg. Teismo Prokuroru nuo 1940 metų sausio mėn. 16 dienos.

26. Panevėžio Apyg. Teismo Prokuroro Padėjėjas Kazimieras Bukauskas, jo sutikimu, atleistas iš einamųjų prokuroro padėjėjo pareigų ir paskirtas Kauno Apyg. Teismo Prokuroro Padėjėju nuo 1940 metų vasario mėn. 16 dienos.

27. Šiaulių Apyg. Teismo Prokuroro Padėjėjas Vytautas Bulota, jo sutikimu, atleistas iš einamųjų prokuroro padėjėjo pareigų ir paskirtas

Kauno Apyg. Teismo Prokuroro Padėjėju nuo 1940 metų vasario mėn. 16 dienos.

28. K. Naumiesčio Apyl. Tardytojas Eduardas Petkevičius, jo paties prašymu, atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Marijampolės Apyg. Teismo Prokuroro Padėjėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

29. Kaišiadorių Apyl. Tardytojas Ignas Navickas atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Vilniaus Apyg. Teismo Prokuroro padėjėju nuo 1940 metų sausio mėn. 16 dienos.

30. Marijampolės Apyg. Teismo kand. Saliamonas Preišys paskirtas K. Naumiesčio Apyl. Tardytoju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

31. Kauno II Apyl. Tardytojas Vytautas Balčiūnas atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Vilniaus Apyg. Tardytoju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

32. Kelmės Apyl. Tardytojas Petras Maželis, jo paties prašymu, atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Tauragės Apyl. Tardytoju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

33. Šiaulių Apyg. Teismo kand. Lionginas Plumpa paskirtas Kelmės Apyl. Tardytoju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

34. Jurbarko Apyl. Tardytojas Kazys Vaitkūnas atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Vilniaus III Apyl. Tardytoju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

35. Kauno Apyg. kand. Juozas Mika paskirtas Jurbarko Apyl. Tardytoju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

36. Kuršėnų Apyl. Tardytojas Antanas Laucevičius atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Vilniaus Apyg. Tardytoju nuo 1940 metų sausio mėn. 16 dienos.

37. Šiaulių Apyg. Teismo kand. Antanas Gasiūnas paskirtas Kuršėnų Apyl. Tardytoju nuo 1940 metų sausio mėn. 16 dienos.

38. Kupiškio Apyl. Tardytojas Edmundas Radziukynas atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Vilniaus I Apyl. Tardytoju nuo 1940 metų vasario mėn. 1 dienos.

39. Marijampolės Apyg. Teismo kand. Mykolas Jasinskas paskirtas Kaišiadorių Apyl. Tardytoju nuo 1940 metų vasario mėn. 1 dienos.

40. Kauno Apyg. Teismo kand. Petras Baltuška paskirtas Kupiškio Apyl. Tardytoju nuo 1940 metų vasario mėn. 1 dienos.

41. Adv. Motiejus - Jonas Adomaitis, jo prašymu, paskirtas Aukštadvario Apylinkės Tardytoju nuo 1940 metų kovo mėn. 1 dienos.

42. Kauno Apyg. Teismo prokuroro padėjėjas Aleksandras Kaminskas atleistas iš užimamos vietos ir paskirtas Šiaulių Apyg. Teismo teisėju nuo 1940 metų sausio mėn. 1 dienos.

43. Kauno Apyg. Teismo Prokuroro Padėjėjas Juozas Krygeris, jo sutikimu, atleistas iš einamųjų prokuroro padėjėjo pareigų ir paskirtas Kauno Apyg. Teismo Teisėju nuo 1940 metų vasario mėn. 16 dienos.

44. Marijampolės Apyg. Teismo Teisėjas Juozas Krikščiūnas, jo prašymu, atleistas iš Teisėjo pareigų ir paskirtas Kauno Apyg. Teismo Prokuroru nuo 1940 metų vasario mėn. 1 dienos.

45. Marijampolės Apyg. Teismo prokuroro padėjėjas Juozas Liūdžius, jo prašymu, paskirtas Vilniaus Apyg. Teismo Teisėju nuo 1940 metų vasario mėn. 15 dienos.

46. Kauno Apyl. Teisėjas Vytautas Montvila, jo sutikimu, atleistas iš einamųjų apylinkės teisėjo pareigų ir paskirtas Kauno Apyg. Teismo Teisėju nuo 1940 metų vasario mėn. 16 dienos.

II

Teisingumo Ministro Įsakymai.

1. Vilniaus Apygardos Teismui nustatyta 6 neetatiniai teismo kandidatai.

2. Vilniaus ir Valkininkų Apylinkės Teismų ribos, paskelbtos Vyr. Žin. Nr. 676 eil. 5001, nuo š. m. sausio 15 d. panaikintos ir nuo tos pat dienos nustatytos paminėtiems Apylinkių Teismams šios ribos:

Vilniaus Apyl. Teismui (Vilniuje):

Vilniaus miestas, Nemenčinė, Paberžės, Riešės, Maišiogalos, Naujosios Vilnios, Trakų, Rudaminos, Medininkų, Šalčininkėlių ir Turgelių valsčiai.

Valkininkų Apylinkės Teismui (Varėnoje II):

Varėnos II, Rūdiškių, Valkininkų ir Eišiškių valsčiai.

Valkininkų Apyl. Tardytojui (Varėnoje II):

Varėnos II, Rūdiškių, Valkininkų ir Eišiškių valsčiai.

Paskirti kandidatai:

1. Neetatinis Kauno Apyg. Teismo kand. Vytautas Valiukevičius atleistas iš užimamos vietos nuo š. m. sausio 16 d. ir paskirtas nuo tos pat dienos neetatiniu Vilniaus Apyg. Teismo kandidatu.

2. Bronius Kazlauskas nuo š. m. sausio 16 d. paskirtas neetatiniu Vilniaus Apyg. Teismo kandidatu su subsidija 200 Lt mėnesiui.

3. Antanas Zykus paskirtas neetatiniu Panevėžio Apyg. Teismo kandidatu nuo š. m. sausio 16 d.

4. Etatinis Kauno Apyg. Teismo kandidatas Kostas Poškus, jo paties prašymu, atleistas iš užimamos vietos nuo š. m. sausio 16 d. ir paskirtas etatiniu Vilniaus Apyg. Teismo kandidatu (IIIa kateg.).

5. Neetatinis Apeliacinių Rūmų teismo kandidatas Alfonsas Ivanauskas atleistas iš užimamos vietos nuo š. m. sausio 16 d. ir paskirtas etatiniu Apeliacinių Rūmų teismo kandidatu (IIIa kateg.).

6. Neetatinis Kauno Apyg. Teismo kand. Povilas Šalkauskas atleistas iš užimamos vietos nuo š. m. sausio 16 d. ir paskirtas etatiniu Kauno Apyg. Teismo kandidatu (IIIa kateg.).

7. Neetatinis Kauno Apyg. Teismo kand. Pranas Stanelis atleistas iš užimamos vietos ir nuo š. m. sausio 16 d. paskirtas etatiniu Kauno Apyg. Teismo kandidatu (IIIa kateg.).

8. Neetatinis Šiaulių Apyg. Teismo kand. Vanda - Vladislava Jasinskaitė atleista iš užimamos vietos nuo š. m. sausio 16 d. ir paskirta Šiaulių Apyg. Teismo kandidatu (IIIa kateg.).

9. Vincas Ignatavičius nuo š. m. sausio 16 d. paskirtas neetatiniu Kauno Apyg. Teismo kandidatu su subsidija 200 Lt mėnesiui.

10. Jonas Radzivonas nuo š. m. sausio 16 d. paskirtas neetatiniu Kauno Apyg. Teismo kandidatu su subsidija 200 Lt mėnesiui.

11. Konradas Narkevičius nuo š. m. sausio 16 d. paskirtas neetatiniu Šiaulių Apyg. Teismo kandidatu su subsidija 200 Lt mėnesiui.

12. Jurgis Blieka nuo š. m. sausio 16 d. paskirtas neetatiniu Panevėžio Apyg. Teismo kandidatu su subsidija 200 Lt mėnesiui.

13. Pranas - Kostas Butkus nuo š. m. sausio 16 d. paskirtas neetatiniu Marijampolės Apyg. Teismo kandidatu su subsidija 200 Lt mėnesiui.

14. Tomonis Stasys nuo š. m. sausio 16 d. paskirtas neetatiniu Vilniaus Apyg. Teismo kandidatu.

15. Tadas Zaleskis nuo š. m. sausio 20 d. paskirtas neetatiniu Apeliacinių Rūmų teismo kandidatu su subsidija 200 Lt mėnesiui.

16. Boleslovas Sadauskas nuo š. m. sausio 20 d. paskirtas neetatiniu Kauno Apyg. Teismo kandidatu su subsidija 200 Lt mėnesiui.

17. Andrius Skiepinaitis nuo š. m. sausio 20 d. paskirtas neetatiniu Kauno Apyg. Teismo kandidatu su subsidija 200 Lt mėnesiui.

18. Jonas Štaupa nuo š. m. sausio 20 d. paskirtas neetatiniu Kauno Apyg. Teismo kandidatu su subsidija 200 Lt mėnesiui.

19. Elena Šilerienė nuo š. m. sausio 20 d. paskirta neetatiniu Kauno Apyg. Teismo kandidatu.

20. Antanina Muralienė nuo š. m. sausio 20 d. paskirta neetatiniu Kauno Apyg. Teismo kandidatu.

21. Kasperas Dirgėla nuo š. m. sausio 20 d. paskirtas neetatiniu Šiaulių Apyg. Teismo kandidatu su subsidija 200 Lt mėnesiui.

22. Pranas Garalevičius nuo š. m. sausio 20 d. paskirtas neetatiniu Panevėžio Apyg. Teismo kandidatu su subsidija 200 Lt mėnesiui.

23. Stasys Navickas nuo š. m. sausio 20 d. paskirtas neetatiniu Marijampolės Apyg. Teismo kandidatu su subsidija 200 Lt mėnesiui.

24. Petras Grybauskas paskirtas etatiniu Vilniaus Apyg. Teismo kandidatu nuo š. m. sausio 16 d. (IIIa kateg.).

25. Stasys Lazdinis paskirtas Vilniaus Apyg. Teismo etatiniu teismo kandidatu nuo š. m. sausio 16 d. (IIIa kateg.).

26. Antanas Vaišnius paskirtas etatiniu Vilniaus Apyg. Teismo kandidatu (IIIa kateg.) nuo š. m. sausio 16 d.

27. Juozas Valiukevičius paskirtas etatiniu Vilniaus Apyg. Teismo kandidatu (IIIa kateg.) nuo š. m. sausio 16 d.

28. Moisiejus Rapoportas nuo š. m. vasario 1 d. paskirtas neetatiniu Kauno Apyg. Teismo kandidatu.

29. Neetatinei Šiaulių Apyg. Teismo kandidatei Gražbylei Venclauskaitei nuo š. m. vasario 16 d. paskirta subsidija 200 Lt mėnesiui.

Pavesta eiti pareigas:

1. Apel. Rūmų kandidatui Antanui Bukauskui nuo š. m. sausio 13 d. apyl. teisėjo.

2. Panevėžio Apyg. Teismo kand. Onai Janilionienei apyl. teisėjo nuo š. m. vasario 1 d.

3. Vilniaus Apyg. Teismo kand. Kostui Poškui nuo š. m. vasario 5 d. apyl. tardytojo.

4. Vilniaus Apyg. Teismo kand. Vytautui Valiukevičiui nuo š. m. vasario 5 d. apyl. teisėjo.

5. Panevėžio Apyg. Teismo kand. Jonui Mozūraičiui nuo š. m. vasario 25 d. apyl. tardytojo.

Paskirti notarai:

1. Ministrų Tarybos 1939 m. gegužės 30 d. nutarimu įsteigtos nuo š. m. vasario 1 d. dvi notarų kontoros Vilniuje.

2. Valkininkų Apyl. Teismo Teisėjui pavesta atlikti nuo š. m. vasario 1 d. notarams pavestąjį darbą.

3. Švenčionėlių Apylinkės Teismo Teisėjui pavesta atlikti nuo š. m. vasario 1 d. notarams pavestąjį darbą.

4. Alytaus notaras Stasys Jackus - Jackevičius atleistas iš užimamos vietos nuo š. m. vasario 1 d. ir paskirtas nuo tos pat dienos Vilniaus notaru (VIIa kateg. be algos).

5. Plungės notaras Antanas Ragauskas atleistas iš užimamos vietos nuo š. m. vasario 1 d. ir nuo tos pat dienos paskirtas Alytaus notaru (VIIa kateg. be atlyg.).

6. Vilniaus notaras Pranas Reklaitis atleistas iš užimamos vietos nuo š. m. vasario 1 d. ir nuo tos pat dienos paskirtas Plungės notaru (VIIa kateg. be atlyg.).

7. Severinas Boguševičius paskirtas Vilniaus notaru nuo š. m. vasario 1 d. (VIIa kateg. be atlyg.).

8. Telšių notaras Antanas Šlapkus atleistas iš užimamos vietos nuo š. m. vasario 1 d. ir paskirtas Vilniaus notaru (VIIa kateg. be atlyg.).

9. Ministrų Tarybos 1939 m. gegužės 30 d. nutarimu įsteigta nuo š. m. kovo 1 d. notaro kontora Panevėžyje.

10. Kauno Apskr. Ipotekos Įstaigos knygų vedėjas, dipl. teisininkas Mečys Šimkus, jo prašymu, atleistas iš einamųjų knygų vedėjo pareigų ir paskirtas Panevėžio notaru nuo š. m. kovo 1 d.

11. Trakų Apskr. Ipot. Įstaigos knygų vedėjas atleistas iš einamųjų pareigų nuo š. m. kovo mėn. 1 d. ir paskirtas Kauno Apskr. Ipotekos Įstaigos knygų vedėju.

Paskirti ir atleisti advokatai:

1. Kauno Apyg. Teismo kand. Silvestras Balčiūnas priimtas į advokatus nuo š. m. sausio 8 d. su gyvenamąja vieta Kaune.

2. Hermanas Tumas priimtas advokatu nuo š. m. sausio 15 d. su gyvenamąja vieta Vilniuje.

3. Adv. Balys Širvinskas, jo paties prašymu, perkeltas iš Kauno į Vilnių nuo š. m. sausio 16 d.

4. Adv. Leopoldas Petrauskas perkeltas iš Skaudvilės į Vilnių nuo š. m. sausio 16 d.

5. Adv. Leonidas Korčinskis perkeltas iš Kauno į Vilnių nuo š. m. sausio 16 d.

6. Adv. Antanas Rymeikis perkeltas iš Kretingos į Vilnių nuo š. m. sausio 16 d.

7. Adv. Pranas Vasiliūnas perkeltas iš Pasvalio į Vilnių nuo š. m. vasario 1 d.

8. Adv. Juozas Liūdžius, kaipo paskirtas Vilniaus Apyg. Teismo teisėju, atleistas iš advokatų nuo š. m. vasario 15 d.

9. Adv. Ksaveras Misevičius, jo prašymu, perkeltas iš Ukmergės į Vilnių nuo š. m. vasario 15 d.

10. Adv. Vladas Maželis perkeltas iš Kauno į Vilnių nuo š. m. vasario 16 dienos.

11. Kauno Apyg. Teismo kand. Eliazaras Malcas atleistas iš užimamos vietos nuo š. m. vasario 1 d. ir paskirtas advokatu su gyvenamąja vieta Kaune.

12. Adv. Juozas Klausa, kaipo paskirtas Rokiškio Apyl. Teismo teisėju, atleistas iš advokatų nuo š. m. vasario 16 dienos.

13. Adv. Motiejus - Jonas Adomaitis, kaipo paskirtas Aukštadvario Apyl. Tardytoju, atleistas iš advokatų nuo š. m. kovo 1 dienos.

Paskirti antstoliai:

1. Širvintų Apyl. Teismo antstolis Vaclovas Zabielskas, jo prašymu, atleistas iš užimamos vietos nuo š. m. vasario 1 d. ir paskirtas Vilniaus Apyl. Teismo antstoliu (Va ktg.).

2. Ukmergės Apyl. Teismo antstolis Izidorius Račkus, jo prašymu, atleistas iš užimamos vietos nuo š. m. vasario 1 d. ir paskirtas Vilniaus Apyl. Teismo antstoliu (Va ktg.).

3. Vincas Babinskas nuo š. m. vasario 10 d. paskirtas Ukmergės Apyl. Teismo antstoliu (IVa ktg.).

4. Tauragės antstolis Jonas Žagminas perkeltas toms pačioms pareigoms eiti į Kauno Apyl. Teismą nuo š. m. vasario 10 d. (Va ktg.).

5. Jonas Krenevičius paskirtas Tauragės apyl. Teismo antstoliu nuo š. m. vasario 10 d. (IVa ktg.).

Leista vesti bylas Vilniaus teismų apygardoje:

1. Priv. gynėjui Maksimui Luncui;
2. Priv. gynėjui Mironui Sienickiui;
3. Priv. gynėjui Juozui Povydžiui;
4. Priv. gynėjui Samueliui Švarcui;
5. Priv. gynėjui Giršui Kiseniškiui;
6. Priv. gynėjui Juozui Šachnavičiui.

Mirė:

Šilalės Apyl. Teismo antstolį Mečių Dijakevičių, mirusį š.m. vasario 3 d., išbraukti nuo tos dienos iš Teisingumo Ministerijos tarnautojų sąrašo.

III.

Teisingumo Ministro bendraraščiai.

Nr. 204. Visiems Apylinkių Teismams.

Žemės ūkio žemės įgijimui tvarkyti įstatymo 3 straipsniu (V. Ž. 642 Nr.) įgijusis žemę, jeigu pats negauna leidimo tą žemę sau pasilaikyti, turi ją per 3 metus nuo įgijimo perleisti tiems, kurie gauna leidimus žemei įgyti.

Kad Žemės Ūkio Ministras galėtų tikrinti, kuriais teisiniais pagrindais tokia žemės ūkio žemė yra valdoma, o taip pat sekti jos perleidimą, pavedu visiems Apylinkių Teisėjams siųsti Žemės Ūkio Ministerijai nutarimo nuorašus, kuriais, pagal žemės ūkio įgijimui tvarkyti įstatymo 3 str., pripažįstamos nuosavybės teisės į žemės ūkio žemę.

(pas.) **A. Tamošaitis,**
Teisingumo Ministras

Nr. 205. Visoms teismo įstaigoms.

Teisingumo Ministro 1939 metų kovo mėn. 14 dienos bendraraščio Nr. 194 straipsnius 5, 8 ir 9 ir 1939 m. rugsėjo mėn. 6 d. bendraraštį Nr. 202 pakeičiu taip:

5 str.

Teismų įstaigų tvarkytojai, nustatydami teisiamųjų posėdžių pradžios laiką, o tardytojai — tardomųjų klausinėjimo laiką, įpareigojami žiūrėti, kad šis laikas publikos patogumui būtų nustatomas, kiek galima, vienodai ir kad darbas paskirtuoju laiku būtų punktualiai pradedamas.

8 str.

Panaikinamas.

9 str.

Panaikinamas.

Teisingumo Ministro 1939 m. rugsėjo mėn. 6 d. bendraraštis Nr. 202 panaikinamas.

(pas.) **A. Tamošaitis.**
Teisingumo Ministras

Redaktorius JURGIS BYLA

TEISĖ

TEISĖS MOKSLŲ ir PRAKTIKOS LAIKRAŠTIS.

Leidžia Lietuvos Teisininkų Draugija.

Laikraščio programa:

I. Teisės mokslų raštai.
II. Pasaulio teisės apžvalga.
III. Teismo kronika.
IV. Korespondencijos apie įdomesnius teisės atžvilgiu gyvenimo įvykius.
V. Vyr. Tribunolo praktika.
VI. Recenzijos ir bibliografija.
VII. Mokslinio turinio priedai.

Oficialinė dalis.

I. Vyriausybės įsakymai Teisingumo Ministerijos srity.
II. Teisingumo Ministerijos aplinkraščiai, instrukcijos ir įsakymai.

Laikraštis parduodamas knygų krautuvėse ir jo redakcijoj.

Prenumeratos kaina metams 25 lt. (Teis. d-jos nariams—20 lt.). Atskiro numerio kaina 6 lt. (su priedu).

KAINA: pirmųjų dvidešimt numerių (išskyrus Nr. 1) kaina sumažinta per pusę; Nr. 21 — 4 lt., Nr. 22 — 8 lt., Nr. 23 — 4 lt. Pradedant Nr. 24 eina su priedu ir vieno Nr. kaina 7 lt.

Pirmųjų dvidešimt numerių papigintąja kaina galima gauti tik iš Redakcijos.

Redakcijos adresas:

KAUNAS,

Vyr. Tribunolas (telef. 25753).

V. Nr. 3
34117 7172
1 v egz.
0,50

Parduodama redakcijoj:

1. Teisininkų kalendorius 1940 m. (5 lt).
2. Lietuvos Valstybės Konstitucijos reforma prof. M. Römeris (2 lt).
3. Skolininkų neišsigalėjimas ir bankrotas, D. Gecas (2 lt).
4. Čekiai, Jokūbas Abramavičius (2,50 lt).
5. Hagos Tribunolo sprendimas Klaipėdos byloje (2 lt).
6. „Teisės“ 2—10 Nr. Nr. komplektas — papiginta kaina — **10 litų.**
7. „Teisės“ 11—20 Nr. Nr. komplektas — papiginta kaina — **15 litų.**
8. Konstitucinės Teisės principai, A. Esmein 2 tomai, 16 litų.

SPAUDĖ KOOP. RAIDĖS SPAUSTUVĖ KAUNE